

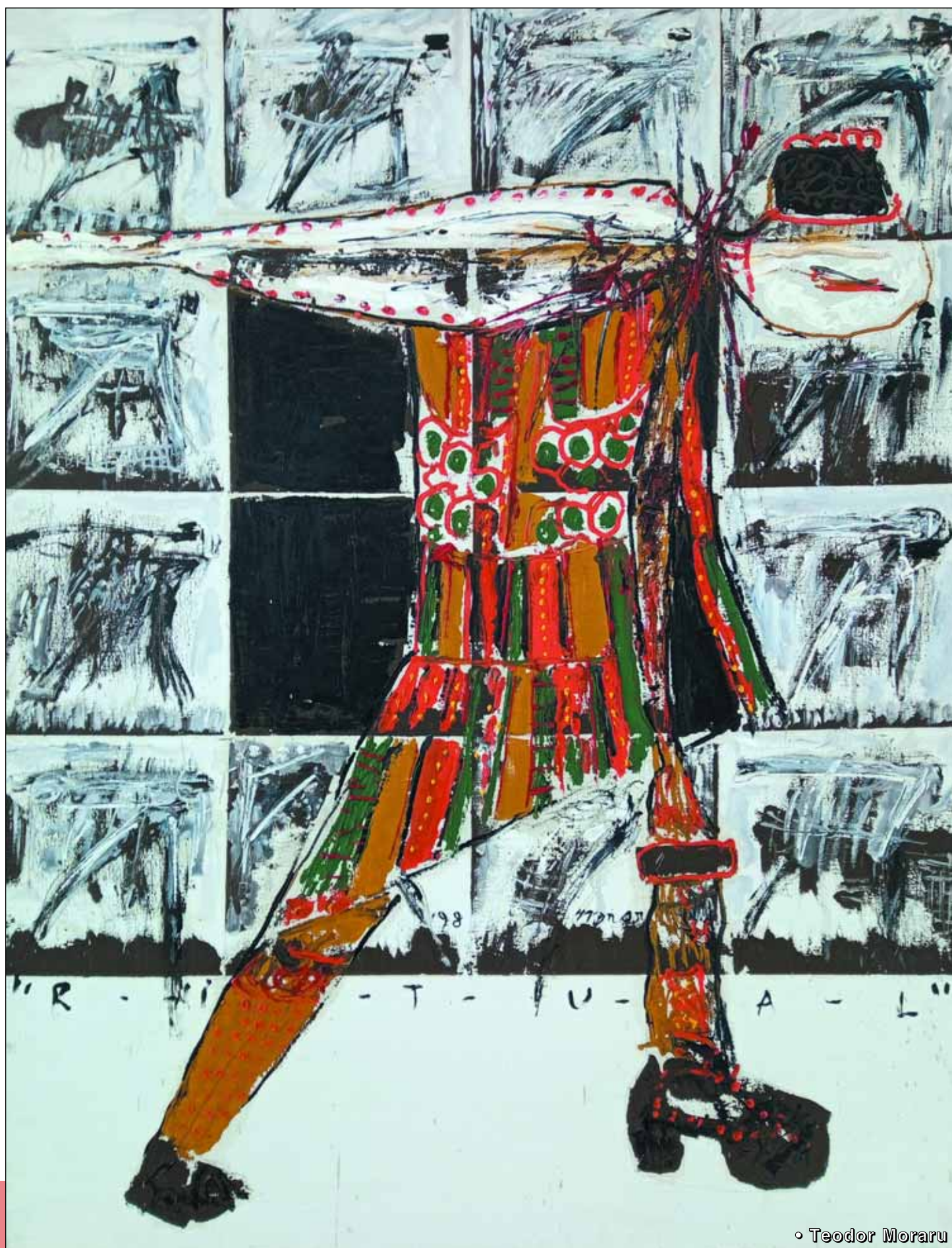
Fondatori: George Bacovia, Grigore Tabacaru (1925)

ateneu

www.ateneu.info
ateneubc@gmail.com

Revistă
de cultură
Nr. 620

• Revistă editată de Consiliul Județean Bacău • Anul 58 (serie nouă) • aprilie 2021 • 4,00 lei •

• Teodor Moraru

Adrian JICU

Celălalt Iorga

pagina 3

Elena CIOBANU

Conspiraționism și cripte medievale

pagina 9

Violeta SAVU

Sentimentul izolării în piesele lui Viorel Savin

pagina 11

Constantin GHERASIM

Curajul tainic al femeilor învingătoare

pagina 13

• Ilustrația numărului: lucrări
din *Expoziția de Artă Comparată*
de la Galeriile „Alfa” – Bacău

Ana PARASCHIVESCU

Ion D. Sîrbu, ultima lecție

pagina 19

Vasile SPIRIDON

Alba-neagra cu Istoria

pagina 20

Fragmentarium

INFORMAȚIA, MAI APROAPE DE NOI. Institutul Național al Patrimoniului colaborează cu Complexul Muzeal de Științele Naturii „Ion Borcea” pentru digitalizarea și catalogarea analitică a publicațiilor editate de instituția băcăuană, în primul rând a revistei „Studii și comunicări”, din 1968 până în prezent. Formidabilă veste pentru cercetători.

MARTIE, LA BJ. Secția periodice a Bibliotecii Județene „C. Sturza” i-a omagiat, prin mape tematice, pe Ștefan Munteanu (la împlinirea a 70 de ani), precum și pe Solomon Marcus și Ioanid Romanescu.

DIN CANADA, LA DĂRMĂNEȘTI. Dumitru Ichim, preotul poet, se vrea acasă, deși pământul canadian e cam la fel: „Aerul e curat de parcă aș fi cu tata la Sălătruc, unde mergeam la fânatul de pe Valea Uzului” (*Jurnal israelian*, 31/2021).

NU OCOLIȚI LEXICOANELE! „Dicționarul indică pentru francezul *avachi*, e doar sensurile de *uzat, lăbărat, deformat și scâlciat*. Primele două merg pentru haine, ultimele două pentru pantofi. Însă eu am nevoie să traduc (din Nabokov) expresia «tous les dictionnaires avachis». Mi se pare că echivalentul românesc este «toate dicționarele ferfeniță» (Nicolae Manolescu, *Fragmente dintr-un jurnal*, în „Desenul din covor”, București, Editura „Cartea românească”, 1988, p. 241).

VORBE DE UITAT. Ne-a părăsit fostul primar al Iașiului, Constantin Simirad, care constatase cu mâhnire că după 1990, la noi a murit prostia: toată lumea se pricepe la orice.

PARADOX LIRIC. „pe-o stradă pustie când noi amândoi formam o pereche de singuri” (Ovidiu Genaru, în „România literară” – oct. 2020).

DUȘMAN AL LUI „SCÂRBICI”. „Pentru mine biblioteca reprezintă cel mai frumos loc de muncă din oraș”, ne mărturisește Gabriel Stan-Lascu, de la Biblioteca Județeană „Petre Dulfu”, din Baia Mare. Tocmai îl rugasem să ne trimită traducerea în limba română a tezei de doctorat (despre activitatea literară a lui Vasile Alecsandri) aparținând patronimului instituției.

ÎNCĂ UN PUNCT DIN CENTENARUL „ALECSANDRI”. Constantin Zavati, cel mai vârstnic profesor (n. 1923) al Colegiului Național „Vasile Alecsandri”, a predat pentru revista fostului liceu, înființat în 1921, două texte privind istoricul acestei unități de învățământ, iar Cristina Ștefan, o cronică a vizitei la Margareta Fânaru (9 apr. 2021), profesoara ei de limba și literatura română la același liceu.

AVANTAJ LIMBA ROMÂNĂ. Oana Murăruș, lector la Departamentul de Limba Română al Universității din Amsterdam: „Unii romaniști de aici au devenit româniști”.

DE PE UNDE. Radio-România Cultural apreciază din cele mai recente numere ale *Ateneu*-ului textele semnate de Adrian Jicu și Elena Ciobanu.

AD MULTOS ANNOS! Vasile Iscu-Lăcătușu (70), Elena Bostan (75), Viorel Savin și Dumitru V. Marin (80). Restanță: Gheorghe Neagu (80)

AI. IOANID

Salonul de Primăvară al Artei Naive - 30

• Ion Măric – *La fântâna sărată* (Premiul CJCPCT)

Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale, împreună cu Centrul de Cultură „George Apostu” Bacău, a organizat în condiții speciale cea de-a XXX-a ediție a manifestării artistice, în spațiul Muzeului de artă contemporană. Evenimentul a fost prezentat pe pagina de internet a instituției organizatoare, precum și pe pagina de Facebook a Centrului de Cultură „George Apostu”. Cele 145 de lucrări (pictură și sculptură mică) aparțin artiștilor din mai multe zone ale țării, iar jurizarea a fost realizată de Ion Văsâi (președinte), Olguța Pâțu și Mari Bucur. Au fost nominalizați următorii: Anton Palade (Galați) – „Omul și natura”; Mariana Bendov (Bacău) – „Primăvara românească”; Ioana Gheorghiu (Galați) – „La pescuit”; Lucica Mușat (Bacău) – „Flori de câmp”; Stoian Rodion (Bacău) – „Sfânta Treime” (sculptură); Mihai Profira (Iași) – „Tragedia de la *Colectiv*”; Costel Tănase (Iași) – „Masca 2” (sculptură); Tatiana Țibru (Caraș-Severin) – „Țărâncă” (sculptură); Augustin Cojocaru (Bacău) – „Suflet călător”; Valeria Tofan (București) – „În vagon”; Lidia Sabău (Bacău) – „Delicii și capricii”; Paulina Tufescu (Bacău) – „Primăvara”; Viorica Florian

(Dărmănești) – „Cină” (tehnică mixtă-colaj); Maria Dumitrache (Ploiești) – „Plimbare pe seară”; Gustav Hlinka (Reșița) – „Gara *Flacăra* Reșița”; Mircea Cojocaru (Galați) – „Horă în jurul bradului”; Cătălina Munteanu (Dărmănești) – „Noaptea în oraș”; Maria Lupu (Iași) – „Mireasă la grăpă”; Adrian Donisanu (Bacău) – „Invitație la cafea”; Catinca Popescu (Bacău) – „Calul roșu”; Ioan Măric (Bacău) – „La fântâna sărată”; Constantina Voicu (Bacău) – „Petrecere în familie”; Mirela-Nicoleta Crăciun (Bacău) – „Mirare”; Cristian Bădilă (Prahova) – „Cu moșul la săniuș”; Florin Bejinari (Rădăuți) – „Al cincilea anotimp”; Elena Dumitru (Târgoviște) – „Învierea”; Lucica Ciobanu (Iași) – „Anotimpuri”; Gheorghe Ciobanu (Iași) – „Vine primăvara”; Dorina Blănaru (Galați) – „Primăvara” (ceramică pictată); Ramona Ciouf (Bacău) – „Odaia bunicii”; Maria Vasluianu (București) – „Carul cu boi”; Alexandra Poțan (Bacău) – „Pomul Vieții”; Veronica Puiu (Bacău) – „Românca”; Genoveva Popa (Iași) – „Nunta”.

Clasamentul arată astfel: din partea Centrului Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Bacău (manager, Florin Zăncescu) – Premiul I: Ioan Măric; Premiul al II-lea: Maria Lupu; Premiul al III-lea: Florin Bejinari; mențiuni: Valeria Tofan, Cristian Bădilă și Anton Palade. Centrul de Cultură „George Apostu” Bacău (manager, Gheorghe Geo Popa) i-a premiat pe Mircea Cojocaru și Genoveva Popa. Cătălina Munteanu a primit premiul de debut. Expoziția a fost prezentată de criticul de artă Iulian Bucur, iar artiștilor Salonului (Ilie Boca, Constantin Donea, Gheorghe Geo Popa și Neculai Radu – in memoriam) li s-au acordat diplome aniversare. Cu acest prilej a fost lansat volumul „Arta naivă băcăuană”, realizat de Feodosia Rotaru și Olguța Pâțu (Bacău, Editura „Ateneul scriitorilor”, 2020).

Adrian-Florin MOISĂ

Despre istoria și civilizația evreilor

Apariție datorată unui demers aniversar – o sută de ani de la Tratatul minorităților (1919) –, volumul coordonat de Carol Iancu, tipărit de Editura Academiei Române, reunește un număr de optsprezece texte, unele dintre acestea fiind prezentate în prealabil în cadrul unui colocviu ce a avut loc la Biblioteca Academiei Române. Concepută modern, pluridisciplinar, lucrarea conține trei părți distincte (istorie, artă, religie), punând în evidență principalele aspecte din istoria și civilizația evreilor, locuitori de-a

lungul secolelor în provinciile istorice românești. Așa cum aflăm de pe coperta a patra, avem de-a face cu o carte „bazată pe vaste cercetări arhivistice și o bibliografie substanțială, elaborată într-un spirit științific”. Vom reveni cu o prezentare detaliată! (Red.)

IN MEMORIAM

Mircea Păcurariu, teologul; George Sorescu (23.11.1927, Bulzești, Dolj – 02.04.2021, Craiova), cărturarul; Dorel Raape (13.08.1953, Târgu-Ocna – 05.04.2021, Slănic-Moldova), medicul-scriitor; Mariana Rosenschein, profesoara de chimie; Gheorghe Asavei și Ștefan-Cătălin Anton, dascăli de fizică; Liviu Vrabie, biologul; Natașa-Elena Maxim, filologa.

d'ale lui Ciosu

Revista de Cultură ATENEU

Inițiator al seriei noi (1964): Radu CÂRNECI

Director: Carmen MIHALACHE

Redactori: Ioan DĂNILĂ (redactor asociat), Adrian JICU, Marius MANTA, Dan PERȘA, Ștefan RADU (secr. gen. de red.), Violeta SAVU

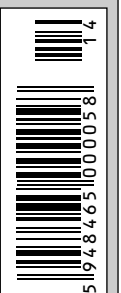
• Contabilitate: Alina GRIGORAȘ • Culegere texte: Mădălina Olaru •

• Redacția: Bacău, Str. Caișilor, nr. 7 • Tel./Fax: 0234-512497 •

• e-mail: ateneubc@gmail.com • Materialele nepublicate nu se restituie. •

• Tipărită la Tipografia ELENA Bacău • www.tipografiaelena.ro • ISSN 1221-5813 •

• Citiții se pot abona direct, la redacție, sau cu plata prin virament la Trezoreria Bacău, cont: RO42 TREZ 0612 1G33 5000 XXXX

Celălalt Iorga

În căutarea timpului pierdut, Gheorghe Iorga a publicat, în ultimii doi ani și jumătate, nu unul, ci patru volume, excelente, care îi completează profilul de veritabil comparatist: *Rainer Maria Rilke. Epifanii dintr-o biografie interioară* (2018), *Despre ce vorbește Lucrețiu când vorbește despre plăcere?* (2020), *Celălalt Valéry* (2020) și *Fernando Pessoa. Textul vieții, imaginarul alterității* (2021). Fixat în conștiința cititorilor ca traducător din persană și bun cunoscător al spiritualității orientale, așa cum a demonstrat-o în *Renașterea persană – secolele IX-XIII* (2005), *Omar Khayyam și „complexele” mitului european* (2009) sau *Rândunica din nasul lui Buddha* (2012), el este un produs al școlii filologice bucureștene, pe care s-a altoit, în chip fericit, experiența iraniană, ceea ce l-a condus către un drum aproape singular în cultura română.

*

Recentele sale apariții editoriale echivalează cu dorința de a ieși din el însuși, de a arăta că nu e doar un rafinat orientalist, ci și abil cititor al literaturii occidentale, pe care o interpretează *altfel*, prin semnalarea unor filiații și influențe care scapă adesea exegeților reductibili. Iar asta se vede cel mai bine în eseurile din *Despre ce vorbește Lucrețiu când vorbește despre plăcere?* și mai ales în cel numit „Vinul păgânului, vinul musulmanului”, în care lirica unor autori precum Bayazid Bisthami, Omar Kkhayam, Ibn al-Faridh sau Moulavi este comentată prin raportare la poezia lui Quintus Horatius Flaccus. Circulația acestui motiv bahic este unul dintre numeroasele exemple care probează legăturile dintre cele două lumi, considerate, de mulți, incompatibile.

Indiferent că scrie despre eseurile lui Montaigne sau despre poezia lui José Lezama Lima, despre haikuul japonez sau despre moștenirea lui Bahtin, despre bovarism sau despre filozofia lui Lucrețiu, despre „divinul” marchiz Sade sau despre poetica deschiderii, Gheorghe Iorga dovedește aceeași suplețe intelectuală și o remarcabilă percepție integratoare, de factură comparatistă. Sunt, desigur, și suficiente pagini didactice, fiindcă autorul se aventurează nu doar în interpretarea unor diverse texte din literatura universală, ci și să lămurească sau să nuanțeze probleme teoretice cum ar fi „noul în poezie”, „bovarismul”, „minimalismul sintactic”, „locuirea poetică” sau ideea de „plăcere”. Blindat cu referințe bibliografice, discursul devine (ultra)specializat și cumva rigid, în contrast cu paginile sprintene dedicate unor scriitori din diverse spații și epoci, fiindcă Gheorghe Iorga pare a se simți mai în largul său în exercițiile hermeneutice.

Ne-am înșela desigur dacă am ceda tentației de a-l considera un spirit erudit, dar arid. La prima lectură, unele fragmente așa par. Însă perspectiva întregului le luminează altfel, dezvăluind umanistul, criticul capabil să sintetizeze elementele biografice relevante cu analiza operei pentru a surprinde ceea ce este, într-adevăr, definitoriu pentru un scriitor. De altminteri, eseurile despre Rilke, Valéry și Pessoa (sunt convins că vor urma altele) sunt studii monografice condensate, care nu urmează însă traseul metodologic consacrat, ci decupează doar ceea ce contează pentru înțelegerea justă a devenirii unui scriitor și pentru examinarea critică a operei, privită întotdeauna în context, din convingerea că numai așa poți explica, într-o manieră convingătoare, personalitatea unui creator. E suficient, în acest sens, să ne oprim la cazul Pessoa, a cărui genialitate

este explicată, (post)determinist, prin câțiva factori cum ar fi moartea tatălui, mutarea în Africa de Sud (cu implicațiile sale sociale și culturale), bilingvismul (creația în limbile portugheză și engleză), severa educație în stil victorian, rutina profesională (mărunt funcționar, aidoma lui Kafka), eșecul sentimental, homosexualitatea etc.

În fond, Gheorghe Iorga „nu caută omul din spatele operei”, ci alcătuiește biografii interioare, în care urmărește să contureze ființa lăuntrică a creatorului, pornind de la convingerea că scriitorii esențiali ai umanității s-au construit prin scris. Așa stau lucrurile și cu Rilke, despre care criticul mărturisește că este poetul său preferat și că s-a văzut nevoit să scrie despre un astfel de poet fasci-

nant, care i s-a impus încă din tinerețe: „De aceea cred că acest eseu, un fel de breviar de biografie interioară a marelui poet, e în egală măsură un *vademecum* pentru cei care vor să înțeleagă mai bine resorturile abia perceptibile, uneori ascunse ale unei creații literare fascinante, iar, pentru mine, un *răspuns* târziu și fatalmente evaziv la neliniștile interrogative ce m-au copleșit când l-am descoperit pe autorul *Elegiilor duineze* și al *Sonetelor către Orfeu*”.

*

M-am întrebat apoi ce-l va fi determinat să se oprească la Rilke, Valéry și Pessoa. Să fie ispitele textului și demonii

• Mihail Grecu

interpretării, cum sună un alt titlu ceva mai vechi? Sau ceva mai adânc leagă destinele acestor trei poeți exemplari? Incluziunea lor în această serie nu e deloc întâmplătoare, cum nimic nu e întâmplător în ceea ce scrie Iorga. Îi unește credința în Poezie, văzută ca discurs enigmatic, ca modalitate sublimă de a depăși Realitatea. De altfel, miza acestor eseuri critice era, într-un fel, anticipată încă din exegeza despre Khayyam, unde autorul avertiza asupra prejudecăților față de lumea islamică, pledând pentru o recalibrare a relației Occident-Orient. O teză îndrăzneată și în răspăr cu aroganța europocentristă, care, de câteva secole, privește disprețuitor către tot ceea ce, de fapt, nu înțelege. E, aici, o pledoarie, convingătoare, pentru înțelegerea nuanțată a raporturilor dintre două lumi și o invitație la dialog, fiindcă există suficiente punți care se cer trecute pentru a-l înțelege, cu adevărat, pe celălalt.

Iar Rilke, Valéry și Pessoa aruncă, prin versurile lor, asemenea punți, fiindcă nu tratează Poezia ca pe o simplă formă de comunicare artistică, ci văd în ea un mijloc de a te apropia de transcendent. Pentru ei, Poezia este o religie, o cale regală de a accede la divin, așa cum se întâmplă într-unul dintre poemele lui Pessoa, „Mesaaj”, pe care Iorga îl interpretează în cheie ezoterică, dezvăluind legăturile tainice între figura mesianică a regelui Dom Sebastiao (a cărui venire este așteptată și astăzi de unii inițiați) și noul Hristos, pe care îl propovăduiau solii trimiși la Roma de patriarhul nestorian ahballah, încă din secolul XIII: „În persană, limbă vehiculară, ca siriaca, a imensului imperiu mongol, «trimiși» se traduce prin «ferestadegan». Pronunțarea portugheză a cuvântului (*prestejao*) va suscita, nu numai fonetic, în Europa, chiar figura lui *prêtre Jean*, nu fără teme, după cum se vede. Era un Cristos heteronim pe care ni-l anunțau Bar Tsauma și camarazii lui din Asia, o propunere făcută Europei, pe atunci gata să se nască, de a privi fără teamă către Orient și de a accepta să nu fie centrul lumii. Astăzi, când ciclul de patru secole început în Renaștere s-a încheiat de multă vreme, iar Europa se descompune în nihilism și apatie, ar fi timpul, ar fi chiar salutar, să ascultăm ce ne spun *trimișii*”.

*

Ceea ce scrie despre Paul Valéry în *Cuvântul-înainte* i se potrivește lui Gheorghe Iorga ca o mânășă. Sau, mai exact, ca un autoportret pentru că regăsim aici, *mutatis mutandis*, coordonatele gândirii sale tari: „*Celălalt Valéry* a fost, poate, și sceptic, și agnostic. Însă, mai degrabă, un spirit detașat. Simțindu-se totodată legat de univers și produs dissociat de el. Estimând că toate cuvintele *acoperă* doar cuvinte și refuzând să le accepte altfel decât ca pe niște semne ale neputinței”. Cam asta face și *celălalt* Iorga, care se dovedește, din nou, un om al interogației, un neliniștit și un curios. Un ins care caută în permanentă, din convingerea că ceea ce contează cu adevărat este *dincolo*.

„La Gomera“ (2019), al cincilea lungmetraj al regizorului Corneliu Porumboiu, începe cu imaginea unui bărbat între două vârste care călătorește cu feribotul spre una dintre Insulele Canare, numită chiar „La Gomera“, de aici alegerea titlului. La fel de bine filmul s-ar fi putut numi „El Silbo“ pentru că eșafodajul se bazează pe acest limbaj „fluierat“, cu rădăcini ancestrale. Intriga este polițistă: Cristi (Vlad Ivanov) este un polițist capabil dar corupt, care a intrat printr-un concurs de împrejurări în combinații dubioase cu niște mafioți spanioli. El sosește pe insulă prin intermediul Gildei (Catrinel Marlon), *une femme fatale*, care îl abordează la București propunându-i să se folosească de tertipuri pentru a-l elibera din închisoare pe partenerul ei Zsolt (Sabin Tămbrea).

Debutul filmului este foarte promițător ca entertainment: peisaje de vis scăldate într-o lumină blândă; mașini de lux; o vilă magnifică; terase străjuite de palmieri; intrigă cu mafioți; „coupe de foudre“ etc. De asemenea, filmul este atractiv prin umorul subtil și notele ludice. Mafioții care sunt conduși de magnatul Paco (Agustí Villaronga), pe lângă afacerile lor murdare, se ocupă cu studiul limbajului fluierat. Dovedind veleități de pedagog, Kiko (Antonio Buíl) reușește să capteze atenția ucenicului său încă din introducere: „Limbajul fluierat este un cod, precum Morse. Tot ce vorbim poate fi fluierat. Iar dacă polițiștii aud limbajul, vor crede că sunt pășari care cântă“. După ce Cristi învață cu brio El Silbo, se va întoarce în România, reluându-și viața sa ternă și singuratică. Își va continua activitatea în secția antidrog a Poliției,

realitatea paralelă

Violeta SAVU

Limbajul fluierat

unde singura pată de culoare pare a fi Magda (Rodica Lazăr), șefa lui Cristi, o femeie îndrăzneată și perspicace. Pe cât de temperamentală este Magda, pe-atât de blazat se prezintă Cristi. Reacțiile lui sunt liniare, părand indiferent la evenimentele surprinzătoare care se petrec.

Călătoria se face nu doar din București spre Insulele Canare, ci și în sens invers: traficanții spanioli vor pleca din „La Gomera“ și vor sosi la București. Din acel moment, aproape toate personajele încearcă să obțină cei 30000000 de euro despre care doar Zsolt știe unde sunt ascunși. În acest „vârtej“ al goanei iraționale de a câștiga bani mulți dar necurați, se tocesc acțiuni care fascinează, paradoxal, chiar prin desfășurarea lor lentă: filaj, întâlniri clandestine, înscenări, evadări etc., delicii suprem constituindu-l fluieratul plutind peste acoperișurile clădirilor bucureștene. Chiar dacă ritmul este moderat, filmul nu este lipsit de tensiune și suspans.

Limbajul fluierat a fost elementul care a realizat declicul conceperii scenariului. Corneliu Porumboiu a afirmat că a aflat despre El Silbo la scurtă vreme

după ce a lansat filmul „Polițist, adjectiv“ (2009). Cercetând subiectul, a aflat că „există un sat în Grecia unde se fluieră, unul în Turcia, altul în Pirinei, altul în Mexic. Mai sunt locuri în lume. Nu se știe exact originea. Se spune că insula La Gomera ar fi fost la un moment dat colonizată de berberi, Insulele Canare fiind la 100 de kilometri de Coasta Africii. Acum el codează limba spaniolă, dar nu se știe ce a fost înainte“ (cf. interviului acordat jurnalistului Dan Mischie, în cotidianul „Adevărul“). Limbajul fluierat din nordul Turciei a fost folosit în filmul artistic „Sibel“ (2018), care relatează povestea unei tinere foarte frumoase, lipsită de darul vorbirii

din cauza unei afecțiuni din copilărie. Dar dacă în „Sibel“, limbajul fluierat i-ar putea facilita fetei o minimă viață socială, în „La Gomera“, oferă o posibilă evadare din rutină. „Sibel“ este un film poetic; din „La Gomera“ nu lipsește metafora, dar în esență este un polițier noir.

În scenariile lui Porumboiu sunt incluse metode didactice. Ne amintim că în „Polițist, adjectiv“, prin intermediul unor personaje, ne erau livrate savuroase lecții de gramatică. Și în „La Gomera“ asistăm la câteva lecții: tehnica limbajului fluierat este secundată de informații privind diferențele dintre fonetica limbii române și cea a limbii spaniole. La recepția unui motel

sordid se difuzează... muzică clasică! Bogatele referințe din istoria cinematografului sunt desigur un omagiu adus marilor maeștri, dar totodată prin ele se testează gusturile și cunoștințele spectatorului cinefil. Grădina are rol de simbol: de la cea autohtonă de care se îngrijește mama lui Cristi (Julieta Szönyi), se trece la una dintre cele mai spectaculoase grădini din lume, și anume Grădina Botanică din Singapore. Prin imaginile celor două grădini subliniindu-se antiteza rustic – cosmopolit.

În ceea ce privește firul narativ, finalul este deschis. Așa cum în „La Gomera“ se continuă istoriile unor personaje din „Polițist, adjectiv“, ne așteptăm ca în unul dintre viitoarele filme ale lui Corneliu Porumboiu să fie dezvoltată povestea de dragoste ce abia a fost schițată.

Actorii au jucat foarte bine, dar dintre toți se evidențiază cel din rolul principal. Interpretarea lui Vlad Ivanov se caracterizează printr-o complexă interiorizare, parcimonia în gesturi creionând un personaj flegmatic. În ceea ce privește rolurile secundare, sunt carismatici Antonio Buíl și Agustí Villaronga, cel de-al doilea având în palmares valoroase premii internaționale. Memorabilă este și interpretarea Rodicăi Lazăr, care se remarcă prin stăpânirea impecabilă a mijloacelor de expresie. Catrinel Marlon este o prezentă încântătoare, grafică.

„La Gomera“ a fost filmat în România, Spania și Singapore. Regia și scenariul îi aparțin lui Corneliu Porumboiu. Imaginea este semnată de Tudor Mircea, scenografia de Simona Pădurețu, iar Arantxa Etcheverria Porumboiu este director artistic.

Nu e simplu să treci lectura de plăcere în citit cu interes „lucrative“. E treabă aplicată, dăruind satisfacții cu noimă și bun-simț. Discrete adică și una-două eclipse de frustrarea însoțitoare a vieții de intelectual. Cel inconfortabil, incomod, în răspăr, aflându-și anevoie rostul sub soare.

Una dintre primele lecții de lectură autoreflexivă am găsit-o rezonată în conștiința translucidă a lui Valeriu Cristea. Critic literar retras prea curând din lumea noastră. Student fiind, îi savuram o carte: *A scrie. A citi* (Cluj, Ed. „Dacia“, 1992). Cuvântul introductiv, *În loc de prefață*, mi-a rămas în memorie ca algoritm al viețuirii întortocheate, dense, între scris și citit.

„Mă desfac cu dificultate de impresia ultimei lecturi, de care mă țin legat un soi de fidelitate. A deschide imediat o nouă carte ar echivala, mi se pare, cu «trădarea» aceleia abia terminate“ (op.cit., p. 5) Pasajul subliniază distanța astronomică de donjuanismul lecturii mele juvenile! Sau poate că nu?! Alt hedonism își afla scuza în răstălmăcirea plăcerii: „După o carte care mi-ar fi plăcut foarte mult mi-ar fi fost imposibil să trec, săptămâna următoare, la alta“ (ibidem, p. 6). Și consolidează alibiul evitării cronicii literare.

Mă frapa pe atunci cum titlul cărții spunea povestea unui rafinat orgoliu de breaslă. Care, în proximitatea punctului culminant al măiestriei, scrie pentru a citi, scrie ca și cum ar citi: „Toată lumea știe că Dostoievski este un prozator genial. Putini cunosc însă faptul că un

Atelier de lectură experimentală

Orgoliu de breaslă & industrie

exeget de seamă al romancierului rus l-a numit, într-un articol chiar astfel intitulat, și «un cititor genial» (ibidem, p. 5).

Dar când vine vorba de cititul sistematic, modelul și monopolul poate rămân în cultura franceză. Nu știu alta pentru care cartea reprezintă mai mult. Un produs aproape organic, metabolizat inclusiv de preocuparea „cuceririi“ unui segment important de „piață“. Deloc surprinzător, tendința industrializării cărții și a lecturii reflectă profesionismul animatorului cultural de televiziune. Al cărui prototip ar putea fi Bernard Pivot. Jurnalist și scriitor francez, realizator al celebrilor emisiuni *Apostrophes* (1974-1990, Antenne 2) și *Buillon de culture* (1991-2001, Antenne 2, transformat în 1992 în France 2). Împreună cu Jean-Louis Servan-Schreiber, fondator, în 1975, a nu mai puțin celebrei reviste *Lire*.

Bernard Pivot ilustrează distincția între lectura de plăcere și cea obligatorie. De exemplu, într-o carte de interviuri acordate în scris istoricului Pierre Nora (din 2001, de la Academia Franceză): *Meseria cititului*, cum aș prefera să traduc *Le métier de lire* (Gallimard, 1990). Unde este trecută în revistă experiența anilor de discuții săptămânale cu scriitorii

(dar nu numai, înainte de toate fiind vorba despre cărți), invitați să participe la emisiunea *Apostrophe*.

La un moment dat, intervievatorul calculează volumul total de lectură necesară emisiunii: cinci cărți pe săptămână, unsprezece luni pe an. Rezultatul depășește trei mii cinci sute de volume în cei peste cincisprezece ani de difuzare a emisiunii. Pe când Bernard Pivot subliniază: „*Cărților le-am sacrificat cinematograful, cealaltă pasiune a mea, teatrul, expozițiile, muzica și chiar multe dintre meciurile de fotbal, călătoriile, weekendurile, hoinărelile prin Paris etc.*“ (traducerea mea din op.cit., pp. 32-33).

Mentalitatea aceasta industriosoasă și aplicată a fost elogiată și respinsă deopotrivă. Oarecum logic în țara ai cărei artiști nu puteau ignora odinioară amploarea monstruoasă a emblematicei lui blazon de export numit turnul Eiffel. De o parte, tabăra admiratorilor îi lauda calitățile de animator convivial și spontan, cu discurs accesibil prin simplitate. De cealaltă, filosoful Gilles Deleuze îi plasa emisiunea la cota zero a criticii, cu literatura drept spectacol de varietăți (*Pourparlers*, Minuit, Paris, 1990, pp. 175-176). S-a vorbit și despre mediocritatea literară pe care ar fi reverberat-o dinspre industria cărții.

O imagine a situației oferă animatorul de la *Apostrophes* când elogiază în carte secretarele de presă ale editurilor, acele persoane responsabile cu asigurarea comunicării fructuoase între media și autori. Unii dintre aceștia din urmă de-a dreptul disperăți să accedă cumva la emisiunea lui Bernard Pivot.

Mai presus de dispută, unele episoade se impun. În 7 februarie 1975, François Mitterrand, prim-secretar al partidului socialist, impresionează cu lecturile sale. Din Lamartine, Saint-John Perse, Jules Renard, Jacques Chardonne, Jean Cocteau, Maurice Barres. Recital de cititor încununat cu prezentarea finală a cărții *Deșertul tătarilor*, de Dino Buzzati. În emisiunea din 27 iulie 1979, președintele Valéry Giscard d'Estaing, mărturisește pasiunea pentru Maupassant. Scriitorul e în topul vânzărilor din vara respectivă.

În ianuarie 1987, la Gdansk, Bernard Pivot realizează un interviu clandestin cu cel mai celebru electrician din lume, Lech Walesa, ale cărui memorii tocmai fuseseră traduse în limba franceză.

La 24 noiembrie 1989, John Le Carré, fost ofițer de informații britanic, între timp devenit scriitor de talent și succes, participă în emisiune și vorbește despre cartea sa, *Casa Rusia*. Pentru a face față discuției în franceză, pe care n-o mai practicase de mult, în cursul lunii octombrie a aceluiași an, ia lecții particulare la Alianța franceză din Londra.

Nu cumva se cam încurcă plăcerea cu datoria lecturii?

Daniel-Ștefan POCOVNICU

pentru limba noastră

Ioan DĂNILĂ

Bacăul (pre)primar* (XXXII)

**Nicolae Dabija –
învățătorul
român**

Cine parcurge lista de persoane care au semnat memoriul trimis la Ministerul Educației pentru a fi repusă în programa de specialitate a liceelor/ colegiilor pedagogice disciplina limba română

va băga de seamă că dintre cele câteva sute de nume, pentru unul singur rubrica „Anul absolvirii liceului/ colegiului/ școlii postliceale” a fost marcată printr-o linie orizontală. Este semnul că Nicolae Dabija (despre el vorbim) nu a fost dascăl cu diplomă, dar a fost campion al diplomației culturale și un învățător complet.

Când în anul 2001 am alcătuit (cu Ioan Surdu) manualul de română pentru clasa a II-a și l-am predat Editurii All, am preluat textul „Învățătorul copiilor”, de Nicolae Dabija, scris în 1987 și retipărit în 1990, și l-am așezat în pagină pentru a ilustra factorii comunicării, conform programei analitice: vorbitor – ascultător – mesaj. Eroul povestirii este Ion Creangă, învățătorul clasei a II-a din mahalaua Păcurari a Iașului. l-am arătat proiectul editorial și m-a răsplătit cu

volumul de poezii „Fotografal de fulgere” („Minerva”, 1998) și cu o vorbă de suflet: „Domnului profesor Ioan Dănilă, cu speranță în dreptatea lui Dumnezeu și pentru Neamul Românesc, recunoștința autorului pentru că a readus în manualele Domniei Sale Basarabia, acest însemn de dor și drag, cu inima lui Nicolae Dabija. 25. 09. 2001”. (În manualul pentru clasa a III-a, am așezat un alt text pentru copii, scris de Spiridon Vangheli, cu al său îndrăgit Guguță.)

După ce manualul a trecut de focul concursului național, a primit un original botez în singura localitate băcăuană atinsă, la 29 apr. 1876, de pasul eminescian – Lipova. O elevă a Liceului Pedagogic Bacău, Andreea Ojog, din clasa a XIII-a B, a susținut lecția de diplomă la Școala cu Clasele I-VIII „Mihai Eminescu” Lipova, însoțită

fiind de colegi, de educatori și de oameni de cultură (între care, Octavian Voicu). Anterior, am rugat pe un student basarabean să înregistreze, la Chișinău, lectura textului „Învățătorul copiilor”, realizată de Nicolae Dabija. Le-a fost prezentată elevilor din satul Lipova, după care i-am scris autorului: „Vă mulțumesc pentru bunăvoința de a răspunde apelului nostru. A fost o surpriză de proporții pentru elevii din clasa a II-a, dar și pentru învățătorii care au beneficiat de prestația audio a Domniei Voastre. Fără să vă flatez, vă spun că aveți o voce atrăgătoare și că i-ați câștigat foarte repede pe micuții cititori. Vă declar din nou admirația mea pentru ceea ce faceți în folosul neamului românesc” (9 apr. 2002). Textul din manual, pentru care fuseseră alocate 2-3 ore, a fost comentat didactic în „Îndrumarul învățătorului” (Ed. All, 2001).

* Serie de materiale menite a pleda pentru reintroducerea limbii române în programa de specialitate a liceelor/claselor cu profil pedagogic, inclusiv la bacalaureat

Telescoala „Ateneu”

i „șoptit” este sau nu este sunet? (IV)

Nevoia de terminologie

Sunt cam două decenii de când disciplina fonetică și fonologie din cadrul cursului de limba română contemporană predat la Facultatea de Litere a Universității „Vasile Alecsandri” din Bacău a pus în circulație un termen nou, dintr-o sintagmă nouă: „i ultrascurt” (cel din *pom*). (De fapt, încă de la sfârșitul anilor '80, predând limba română la Liceul Pedagogic Bacău, am fost nevoit să inventez respectiva combinație pentru a răspunde unei realități lingvistice.) Inițial, a primit descrierea fonologică: „i final postconsonantic, asilabic”, pentru că se afla la sfârșitul unui cuvânt (incluzând aici și compusele cu *ori-*, *câți-*, *câteși-*, *fi(t)eși-*), obligatoriu după o consoană și, respectiv, fără valoare silabică. Mai apoi, din necesitatea de a corela sunetul [ɨ] cu celelalte variante determinate de lungimea rostirii și percepției, am apelat la un termen previzibil: dacă vorbim de *i* lung, urmat de *i* scurt, anticipăm în mod logic „i ultrascurt” (cf. Ioan Dănilă, „Fonetică și fonologie. Note de curs, aplicații”, Bacău, Editura „Egal”, 2001, p. 47).

Propunere de sistematizare

Durata este una dintre proprietățile fizice ale sunetelor, alături de înălțime, intensitate și timbru (*ibidem*, pp. 11-12).

În ceea ce privește sunetul în discuție, vom identifica patru valori ale literei-sunet *i*:

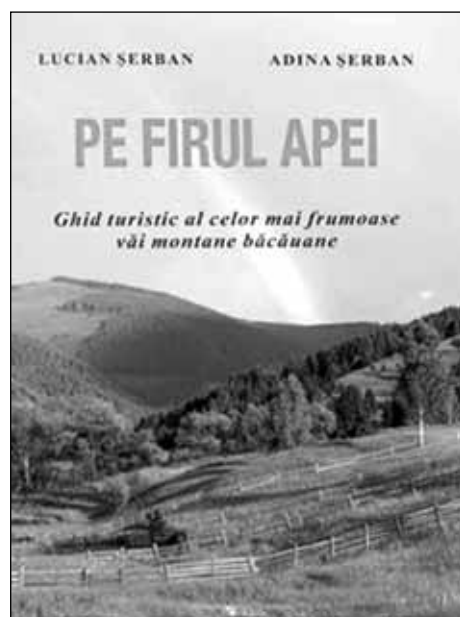
1. **i lung** (vocalic, plenison, silabic): [i] (*i-nel*);
2. **scurt** (avocalic, asilabic; în structura diftongilor și triftongilor): [ɨ], notat cu un semicerc sub literă, și nu deasupra, pentru a nu se confunda cu punctul (*ploa-ie; lă-cră-mioa-ră*);
3. **ultrascurt** (avocalic, asilabic; final, postconsonantic): [ɨ] (*pomi, oricând*);
4. **zero** (literă ajutătoare; în digrafurile și trigrafurile nesilabice): *chi, ghi, ci, gi*: [O] (*vechi, ghiozdan*: [vekʰ], [gʷozdan]; *ciot, rugi*).

Pagină realizată de
Ioan DĂNILĂ

Note... pe firul apei

Am tras de multe ori câte un semnal de alarmă – ce s-ar fi dorit mai mult decât o simplă atenționare – în fața unor comportamente lipsite de... vitalitate și firesc. Din păcate, suma acestora nu a fost percepută decât ca un moft asumat, în contratimp cu noile orientări. Grozăviile omului contemporan sunt contorzate cu ajutorul unor aplicații la purtător, iar grotescul noilor repere îl găsesc pe semenul nostru cel mai adesea anchilozat în maniere ori suficiențe alimentate artificial. În tot acest „peisaj”, oamenii cu adevărat îndrăgostiți de locurile frumoase par întrucâtva anacronici. Sigur, mi-aș dori să greșesc, însă nu am avut niciodată vocația optimistului de serviciu!

Lucian Șerban se încapățânează salvator de a prețui dar mai ales de a valoriza locurile care îi sunt parcă dintotdeauna dragi, Bacăul ocupând fără doar și poate un loc de frunte. Spuneam cu un alt prilej că orice lucrare ce privește Bacăul oferă varii perspective asupra realităților sale care, adesea contrastante și mai mereu surprinzătoare, rămân datele unui topos ce își redimensionează „corporalitatea” în chip continuu. Iar dacă în trecut

„palimpsestele băcăuane” ale lui Lucian Șerban revitalizau o lume ce părea pierdută sub tonuri bacoviene și dezvoltau mărturia unui profesionist în raport cu dezvoltarea „în trepte” a orașului, acum, odată cu noua carte ce apare la începutul lui 2021 la Editura „Rovimed Publishers” – „Pe firul apei” –, asistăm

la o minunată prezentare a celor mai frumoase văi montane băcăuane, lucrare gândită sub forma unui ghid turistic absolut necesar pentru a răspunde unor nevoi parcă dintotdeauna, dar care s-au amplificat mai ales în ultima perioadă. În fapt, volumul pe care am ținut să îl prezint este scris „la patru mâini”, de către familia frumoasă a unor oameni îndrăgostiți realmente de armoniile naturii. Adina și Lucian Șerban „urzesc” sub o convenită măsură acest demers științific ca rod al unor temeince ceretări de teren care acum, iată, ajung la o finalitate publică. Această „invitație pe firul apei” de-a lungul Văii Troțușului – „mândră și bogată Prahovă a Bacăului” (Alexandru Vlahuță) – s-a dorit „o încercare perfectibilă și fără așteptări exhaustive de a aduce citadinul mai aproape de frumusețea unor locuri și oameni cu specific aparte”. Dincolo de modestia autorilor, în timp ce alții doar vorbesc în termeni neologici de „green” și „eco”, familia profesorilor băcăuani oferă soluții practice de integrare în planuri turistice a unor locuri altădată nefrecventate. Ediția de față, concepută sub forma practică a unui ghid, prezintă 15 văi din bazinul hidrografic al Troțușului, cu un curs montan și subcarpatic. Planul cărții este simplu, însă bogat în informații coerente, așadar eminamente util: fiecare zonă este prezentată cu ale ei caracteristici geografice (plus numeroase date referitoare la prezența animale etc.), cu localitățile aferente și atracții turistice, inclusiv posibilități de cazare.

Nu în ultimul rând, apărut în condiții grafice speciale, ghidul e încărcat de fotografii exemplificatoare, Lucian Șerban fiind un mai vechi atașat al artei fotografice. Suntem, așadar, invitați de autori într-o excursie îndrăznească dar până la urmă memorabilă, de la #stareadeparc și #verdedebacău, către #atașamentulfațădebacău. (Lectop)

Două publicații, la nr. 500

„Cațavencii”. „Cel mai important săptămânal de satiră din România” are de ceva vreme o rubrică de informare-reportaj: „Cult-turism. Case memoriale”. În numerele din februarie-martie a.c., Grig Bute, semnatarul casetei, s-a ocupat de două obiective băcăuane: Casa „Bacovia”, respectiv Casa „Alecsandri”. Despre cea din urmă, reținem că deține „venerabila vârstă de circa 250 de ani” și că scriitorul s-a născut la „14 iunie 1818, la Bacău, de la Academia Română citire”.

„Realitatea”. Publicația gălățeană girată de U.Z.P.R. este în bună parte o oglindă a vieții studentești de la Universitatea „Apollonia” din Iași. Am notat titlul serialului conf. univ. dr. Mina-Maria Rusu: „Educația sociolingvistică în contextul imigrației”.

Pași mici ai prozei mari

Onorată – aproape că aş spune aureolată – de numeroase și râvnite premii literare¹, cu o operă tradusă în felurite limbi, de mai mare sau de mai restrânsă, dar la fel de intensă, circulație a culturii², Florina Ilis, cea de-a treia ipostază a autorității auctoriale feminine pe care ne-am îngăduit, în ultima vreme, să o propunem, în rânduri sumare, atenției cititorilor noștri, constatăm, încercând un bilanț preliminar, că a atins, cu certitudine, în anul 2020 – nu întâmplător, cel al primei înclăștări mondiale a omenirii, cea pandemică, de după ultima conflagrație, beligerantă, la aceeași scară –, vârful (deocamdată) cel mai înalt al realizărilor sale literare.

Cea mai recentă apariție³ ne oferă, în același timp, surpriza, fără îndoială deosebit de plăcută și autentică, a unei întoarceri scriitoricești, a romancierului experimentat, spre simplitatea de gen literar narativ în proză. *Pandemia veselă și tristă*⁴ este o culegere de șase povestiri, ale căror dimensiuni, conștate, oscilează între crochiul unei schițe literare și tipicul nuvelei de mici, dar esențiale dimensiuni. Fie-ne îngăduit, în cele ce urmează, să le urmărim traseul epic, invitându-l pe lectorul iubitor de rafinament literar (inevitabil la un autor de formație niponistă, aparținând școlii clujene în domeniu, de internațională reputație) să ne însoțească.

Prima constatare pornește de la numărul ales al micilor texte. Sunt șase, parcă pentru a grupa, pe perechi, cele trei dimensiuni interioare ale universului epic imaginat. Cele două texte inițiale coboară în adâncul vârtejului sentimentelor care se descoperă protagoniștilor exact invers decât le știuseră și le știau până atunci: iubirea devenită, pe nesimțite, ură și indiferența transformată, dar nu dintr-odată, în iubire. Cea de-a doua dimensiune a micului univers epic al volumului sondează și străbate, în următoarea pereche de texte, prin intermediul introspecției memoriei, trecutul: fie imediat anterior instalării infecției virale, fie cel personal, mai îndepărtat, privit cu nostalgia neputinței de a mai schimba ceva. În sfârșit, ultimele două mici proze își desfășoară relatarea narativă în aceeași lume, reală sau reprezentată prin comentarii de tip *mass-/ social-media*, a infecțiilor extra- și intraspitalicești, provocate de necruțătorul virus din familia Corona, abătut acum, cu perfidia oricărui dușman mortal nevăzut, imperceptibil, asupra ființelor celor mai vulnerabile din lume: nou-născuții.

vade mecum

Liviu FRANGA

Trei chipuri ale feminității auctoriale (III)

Cea de-a doua constatare privește, în consecința celei dintâi, unitatea imaginată a acestui fragmentat univers narativ. Sentimentele umane primare, pe de o parte, agresiunea memoriei, pe de alta, în sfârșit bulversarea, mentală și atitudinală, produsă de haosul informațiilor contradictorii, inclusiv al celor din lumea medicală – aceste trei axe ale construcției epice, identificabile la nivelul celor trei grupuri de texte –, reprezintă consecința multiplă a unui singur dezastru. Pandemia, din care umanitatea este departe de a se fi eliberat nici în prezent, cu atât mai puțin în momentul genezei și publicării textelor autoarei, este, în fond și de fapt, nu un simplu decor-atmosferă ori cauza îndepărtată a întâmplărilor narate. Dimpotrivă, ea este tocmai macro-personajul omniprezent al cărții, întrucât textele acesteia surprind variatele căderi, dar și surprinzătoarele suișuri biruitoare ale destinului uman, în confruntarea lor cu propria necunoaștere și indecizie. De unde și titlul culegerii. Căci pandemia nu doar distruge, implacabil și ireversibil, vieți, ci le și re-face, le face să re-nască, să re-descopere taina frumuseții, simple, firești, a acestei lumi, care ne este dată cu și la fiecare naștere.

Ultima constatare pe care ansamblul micului volum ne invită și îngăduie să o formulăm se referă la alcătuirea textelor componente. Senzația pe care o ai, ajungând la pagina finală, este că ai parcurs nu șase texte înrudite (relativ), tematice, unele cu celelalte, dar independente narativ, ci șase capitole ale unui singur roman. Chiar dacă nu se regăsesc de la o povestire la alta, personajele circulă ca tipar comportamental și au aceleași reacții în împrejurări nu similare, ci comune, provocate de starea pandemică a societății românești, surprinsă în momentele de maximă expansiune virală. De pildă, primele două texte (intenționat antitetice ca titlu: *O urăsc!* și, respectiv, *O iubesc!*) pot fi socotite capitolele 1 și 2 ale aceluiași roman. Directorul și Marius lucrează fiecare la biroul câte unei instituții (publice), dar schimbarea vieții fiecăruia dintre cei doi se petrece, în sensuri diferite, pe fundalul aceleiași crize sociale, cu adânci repercusiuni

familial-personale. Aceeași constatare și în cazul ultimelor două (*O noapte de gardă* și *Minunata lume virtuală*). Dincolo de atmosfera ambientală să-i spunem, cu un nume generic, medicală, a ambelor povestiri (lumea spitalului românesc contemporan), le face părți ale aceleiași construcții criptoromanești mai puternică biruință a vieții asupra morții accidentale: aceea care, oricât de cumplit de dureroasă, nu reușește totuși să zdruncine încrederea nici a luptătorilor „din linia întâi” (medicii), nici a mamelor, care rezistă, alături de medici, la fel de eroic, în fața tuturor spaimelor, nici, în sfârșit, a celorlalți membri „aparținători” ai familiei, aflați – ca să continuăm în același registru terminologic – în liniile a doua și a treia de luptă. Pe de altă parte, fiecare text ne apare ca un roman *in nuce*, putând a fi dezvoltat, ulterior, pe cont propriu. Dar, în acest stadiu, oricare dintre texte este perfect interconectat la nivelul ansamblului, se integrează fără discrepante în structura construcției generale.

Un ultim cuvânt.

Unitatea volumului este dată, dincolo de excelența tehnică narativă, care urmează principiul pașilor mici, și de capacitatea analitică, unanim recunos-

cută, a autoarei. Ca un Dostoievski postmodern, autoarea excelează în jocul surprinderii frânturilor de conștiință, al rupturilor psihologice care îl antrenează pe cititor să pătrundă cât mai adânc, empatic, în dilemele ontologice ale personajului. Pe care, atât pe parcursul relatării narative, cât și în finalul ei, cititorul ajunge să aibă convingerea că îl cunoaște până în pliurile sufletești cele mai profunde. În plus față de clasicul rus al postmodernismului de azi, Florina Ilis stăpânește, infailibil, o altă tehnică (aș numi-o, de-a dreptul, artă), rarism întâlnită printre contemporanii săi romancieri români: a identității și suprapunerii visului peste realitate și a realității peste starea onirică. O tehnică, îndrăznesc să spun, inegalabilă, produs nu atât al unor lecturi solide și multiple, cât al unei temperanțe scripturale exersate neîncetat, de-a lungul deceniilor, de la o operă la alta, într-un spațiu personal al contrapunctului stilistic de anvergura simfonismului clasic.

Însemnările noastre – desigur, parțiale – pe care le-am consacrat surprinderii, în măsura în care a fost posibil, a specificului feminității auctoriale în publicistica eseistică, în poezia și în proza română de azi, se opresc, deocamdată, aici.

Zeci de autoare, a căror reputație este, de mulți ani, națională și internațională, merită întreaga atenție a publicului nostru cititor, iubitor de experiențe literare și culturale ale zilelor noastre. Am încercat să arătăm că, alături de acele autoare, ale căror nume nu au încăput în modestele și limitatele noastre rânduri, scriitoare precum Carmen Mihalache, Simona-Grazia Dima și Florina Ilis, aduc literaturii române contemporane prestigiul și satisfacția celor mai recente biruințe ale cuvântului românesc durabil, parte pe deplin integrantă a patrimoniului literar universal contemporan.

1. Ale unor prestigioase reviste de profil din țară și străinătate (*România literară*, *Cuvântul*, *Ziarul de Iași*, *Courrier International*), fundații („Anonimul”), instituții literar-culturale (Academia Română, Uniunea Scriitorilor din România, Radio-România Cultural) și manifestări științifice (Colocviul Romanului Românesc de la Alba Iulia).
2. Într-o rapidă, dar exhaustivă enumerare (oferită de prima manșetă a co-perții I): ebraică, maghiară, spaniolă, italiană, franceză și sârbă. Așteptăm, în mod necesar – având în vedere specializarea profesională a autoarei, profesoară de limba și literatura japoneză la Departamentul de limbi și literaturi asiatice al Facultății de Litere a Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca –, cel puțin o versiune (de ce nu, și în autotraducere?) japoneză, cu precădere a romanului *Cinci nori colorați pe cerul de răsărit*, născut tocmai din experiența, la fața locului, trăită de romanciera niponistă înainte de anul de apariție a romanului (2006).
3. Survenită la doi ani după ultimul roman, *Cartea numerilor* (Iași, *Polirom, fiction-Ltd*, 2018).
4. *Ibid.*, 2020, 158 p., în format *livre de poche*.

• revista revistelor • revista revistelor • revista revistelor • revista revistelor • revista revistelor •

3 / 2021

Un supliment de patru pagini alocă revista piteșteană împlinirii a trei decenii de ființare a Cenaclului SIND '89, unul dintre cele patru care activau în același oraș. Liviu Mățăoanu semnează un istoric al acestui nucleu artistic, iar colegii (Florentin Sorescu, Sorin Durdun, Dogaș Popescu, Nicoleta Popa, Liviu Ștefănescu, Andreea Hircă, Orlando

Năstase, Monica Doru ș.a.) sunt prezenți cu grupaje de versuri. Fără îndoială, SIND '89 este un episod din viața culturală a Piteștiului dintre două milenii.

1-2 / 2021

Credincios mottoului asumat: „Cultura e finalitatea tuturor societăților” (E. Lovinescu), colectivul redacțional al revistei fondate de Ioan Slavici, I. L. Caragiale și George

Coșbuc (1894) dedică primele două numere din acest an etnologiei românești actuale. Iulian Boldea, redactorul-șef, ne-a dat un dosar tematic dens și variat, cu dialoguri, anchete, dezbateri și cronici de carte. Președinta Asociației de Științe Etnologice din România, Otilia Hedeșan, crede în destinul disciplinelor de profil, aflate acum în postmodernitate. Nicolae Constantinescu punctează însemnătatea studiilor culturale, iar Mihai Coman atenționează asupra rolului de semnificativ al mass-mediei în interpre-

tarea produsului folcloric. *Despre, dincolo de și în jurul* operei Sandei Golopenția au scris intelectuali de mărime, într-un volum omagial dedicat acestui „spirit enciclopedic” (N. Știucă). Elena Simionescu-Zaharia găsește în cartea Ligiei Bârgu-Georgescu „Semnul, în basmul fantastic” un posibil model de analiză semiotică valabil, de pildă, și pentru legendele populare. Sunt și alte subiecte extrem de interesante prin actualitatea lor, dezvoltate de specialiști din diverse zone ale țării. (D. I.)

Colecția „O sută și una de poezii” a Editurii Academiei Române a devenit fără tăgadă un reper pentru lirica de valoare, oferind numeroșilor autori publicați o nouă „intrare în scenă”. Mulți dintre aceștia, pe nedrept uitați de topurile actuale, întâlnesc șansa de a-și „sigila” creația într-o antologie de autor, cu toate avantajele pe care o asemenea apariție editorială le presupune. „O sută și una de poezii” devine astfel o minunată vitrină a poemelor din imediata apropiere (literar-istorică), posibilitate de a retrasa axe valorice în literatura de după anii '60 (și nu numai!). Viorel Dinescu este unul dintre „beneficiarii” acestui proiect, propunându-ne odată cu suma de poeme ale Domniei Sale o serie de „transecuții lirice” (în formularea lui Theodor Codreanu) definitive.

Recunosc că am lecturat cartea în discuție ca pe un volum de sine stătător, urmărind formula unei „prime lecturi”, nefiind neapărat interesat de schimbările tematice, de alternanța registrelor stilistice folosite de-a lungul timpului ori de receptarea de care s-au bucurat volumele. De la început, aș spune că cititorul poate avea certitudinea unui univers livresc dominat de sinceritatea actului artistic. Viorel Dinescu nu complică acolo unde nu este cazul, nu e nici pe departe o voce îndrăgostită de grile prefabricate: autorul își trăiește propriile convertiri, se lasă mirat de frumusețea universului; peste toate, încearcă a descoperi grație logosului. Deși nu rămâne închis într-o singură

temeiuri în acvaforte

Marius MANTA

Alteritățile lirice ale lui Viorel Dinescu

formulă, risc să afirm că interioarele cele mai îndepărtate de tumultul unei lumi în devenire poartă ceva din exacerbarea eului, așa cum minunat „se întâmplă” în retorica romantică. Totuși, excursul cultural la care suntem invitați începe în atmosfera plină de nostalgie, generată de satul aducerilor-aminte: „Toți cei ce trec de-a dreptul printre lucruri/ Nu vor ști drumul vechi

ce l-au pierdut/ Spre satul părăsit într-o scrisoare/ Din care toți salcâmi-au dispărut// Fântânile s-au surupat în vechi icoane/ În care îngeri prăfuiți visează” („Satul părăsit”). Dinspre acest preaplin patriarhal poetul pleacă spre lumea tainelor, oferindu-ne de sub biciul de ninsoare un prim crez: „Poetul trece printre grădini pustii/ Și poartă în privire constelații/ El vede trenuri de melancolie/ Făcând popasuri inutile-n stații// De se întoarce carul mare-n loc/ El manuscisele sub stele își aruncă/ Și luna-ncet apune-n pana lui/ Când versul i se sparge de-o poruncă” („Biciul de ninsoare”). Interesant este procesul continuu de trecere a categoriilor temporale către o nouă coordonată: dacă pentru timpul cronologic există (doar) câteva „ocurențe”, timpul subiectiv, timpul biologic, ba chiar un timp încrămășat sub voia zeilor sunt repere convergente în tot acest spațiu al cuvântului mărturisitor.

Cele mai multe dintre nuanțele poeziei lui Viorel Dinescu întreprind o geometrizare a sen-

timentului-ființă, a iubirii înseși. Ce e interesant e tocmai faptul că iubirea nu presupune voluptăți erotice, ci ia de multe ori forma atașamentului, a cofințării. Uneori pictural, așa cum se întâmplă în „Asimptota”, poetul împrumută din artele vizuale tehnica crochiului, cu ajutorul căreia trasează contururi translucide. Dar iubirea e indisolubil legată de poetica zborului, deplasarea ascensională fiind cu siguranță interesată de repere valide, cel mai adesea împrumutate din Antichitate ori Renaștere. Eul e în dialog cu Giordano Bruno, Virgilius ori Zeii, se autoprospune drept referent ochilor lui Beatrice ori Francescăi da Rimini. Cumva paradoxal, vocea e în același timp prezentă în Cetate, însă retrasă din fața banalului. Retrăit și totuși „amuzat”, angajat în rosturile mari ale lumii, rolul Poetului ar putea îngădui un proces de decompunere, mai ales pentru a înlesni apropierea și înțelegerea unui destin excepțional. Tocmai așa se poate ajunge la maiestruzi-

tatea și preaplinul orfic: „Din heptacordul sfânt cu-nalte tonuri/ Am să-ți urzesc o nobilă cântare/ Ca să te-ntorci, femeia mea de sare./ În armonia vechilor isonuri/ Și-n clipa-aceea împăcat cu sorții/ M-oi oferi, ca plată, Întâmplării/ Ne-ncovoiat voi trece pragul porții/ Ca să mă pierd în vânt ca spuma mării”.

De la primul poem până la ultimul ar trebui să sesizăm și un anumit interes față de registrul muzical: uneori acesta ne este în trecere sugerat, tratat implicit, alteori ici-colo substantivele certifică prezența instrumentelor ori a unor nume ilustrative. Iarși, la nivel prozodic, textele oferă numeroase deschideri melodice, chiar și acolo unde intervine rima interioară. Aș mai zăbovi pentru o clipă asupra unei apropieri pe care personal nu o creditez: versul lui Viorel Dinescu poate să stea mai bine în compania unor poeme simfonice de factură romantică, dar prea puțin lângă omofoniile și polifoniile divinului Bach. Catalogul tinde mai degrabă către o virtualitate în eterul căreia se disting în depărtare sonorile-reverie ale lui Liszt; desigur, e doar o sugestie!

De-a lungul acestei mitogeografii poetice, Viorel Dinescu ne poartă cu siguranța spiritelor înalte, făcându-ne părtași la acte de taină, așezându-ne fie la adăpostul arborelui sefirotic, când sub nordicul Yggdrasil, când sub dojana Zeului. Descoperirea „armoniilor adânci și necunoscute” reprezintă adevăratul motiv care pune în mișcare întregul construct, asigurându-i energia.

Menirea oricărui text dramatic este aceea de a fi reprezentat pe scenă: abia atunci putem considera că viziunea asupra unei lumi întregi devine spectacol, oferind celui-lalt o succesiune de imagini sincretice ca niște forme de reflectare care se leagă de modalitățile de expresie ale mai multor arte. Hegel vorbea despre omul ca „individ integral”, condiție experimentată poate mai mult decât oricând de teatrul contemporan, interesat cât se poate de evident de așezarea într-același loc a unor alterități născute din situații de o conflictualitate ieșită din comun. În general, limbajul dramatic poate să pară mai convențional decât alte limbaje, însă aceasta „se întâmplă” deoarece este orientat spre comunicarea de informații prin care se constituie subiectul fiecărei piese. E absolut necesar să luăm aminte la realitatea conform căreia în codul dramatic se integrează elemente lirice, uneori chiar epice, care îi sporesc expresivitatea.

Textele dramatice ale Violetei Savu vin tocmai din această zonă încărcată de expresivitate, dintr-un tumult al trăirilor interioare, dintr-o continuă experimentare a vieții prin forme de cultură cât se poate de autentice. Pentru cine o cunoaște, o asemenea apariție în volum nu ar fi trebuit să surprindă: îndrăgostită realmente de teatru, Violeta Savu a trecut demult în tabăra „profesionistului”, obținând și un premiu de dramaturgie cu piesa „Clara și Robert. Hârtie cu portative”, în cadrul Festivalului Internațional al Recitalurilor Dramatice „Valentin Silvestru”. Desigur, cel mai probabil, numele Violetei Savu vă este cunoscut grație volumelor de poezie, care i-au asigurat din partea criticii o receptare exclusiv pozitivă, vorbindu-se cel mai adesea despre un autor îndrăgostit de formula lirismului extrem confesiv. Și încă de atunci, unele dintre poemele în

proză anunțau disponibilitatea către formule de graniță, autoarea având mai mereu această „îndrăzneală nobilă” de a experimenta cu măsură și mai ales cu teme. Reîntorcându-ne în prezent, „Ierburi otrăvite” (apărut la Editura „Limes”, la finele anului 2020) ne propune patru texte dramatice – „Menade”, „Hârtie cu portative”, „ledera 14:41”, „lonuț și Johnny” – în spațiul cărora ilustrează ipostaze existențiale tumultuoase.

Ne aducem aminte: tragedia antică ilustra lupta omului cu fatalitatea, cu un destin implacabil, cu teroarea provocată de acesta; în același timp, la loc de cinste stătea problematica morală: tăria eroilor, puritatea ideilor, suferința trăită cu demnitate, iar deasupra tuturor caracterul inflexibil și sfârșitul tragic în numele unor valori. În viziunea grecilor, eroiul tragic era vinovat deopotrivă față de semenii săi (*hybris*), dar mai ales față de zei (*hamartia*). Ei bine, în teatrul contemporan raportul se schimbă, în sensul că celălalt funcționează mai degrabă ca un sistem de oglinzi cu menirea de a amplifica în progresie geometrică neputința și eventual disperarea. La rândul lor, chiar și în proximitatea unor implozii distructive, personajele Violetei Savu sunt puternice, păstrând parcă ceva din dorința de a schimba ordinea prestabilită a lumii.

Conflictul fiecărei drame (deși paradoxal se ajunge spre/ la o situație mai degrabă tragică) rămâne impresionant, în timp ce confruntarea eroilor cu elemente ce contravin propriilor aspirații denotă măreția trăirilor pe care le poate experimenta sufletul uman. Aș spune că dincolo de contextualizările ce sunt inerente, desfășurarea propriu-zisă a eveni-

Ierburi otrăvite

mentelor se realizează în dimensiuni mai degrabă atemporale, în locuri „amenajate” reprezentărilor. La sfârșit, cititorul poate avea această impresie că volumul în discuție e un fel de teatru-Herodocus-Atticus livresc, concentrând spre minimal tensiuni nebănuite la început. Dintre toate, cea mai apropiată sufletului meu rămâne drama poetică dedicată iubirii dintre Clara și Robert (Schumann). Sigur, pe de altă parte, cele patru actante – Celestina, Cristina, Matilda, Lavinia – din „ledera 14:41” ies dintr-o logică cuminte, urmând o curbă imprevizibilă a vieții interioare, întâmplările

prin care trec fiind mediate de realitatea deformată a unor conștiințe schizoide. „lonuț și Johnny” e o anti-farsă, un text între ironie, absurd și grotesc, o cinematografică punere în scenă. Cel dintâi text... în volum e probabil și cel mai drag autoarei. „Menade” se apropie cel mai mult de teatrul antic grec, instanțele supreme fiind sugerate simbolic într-o organizare fără cusur. Voci din off amintesc de Corul antic, pentru ca Sylvia Plath și Forugh Farrokhzad să producă tensiune până la stratificarea planurilor temporale, cititorul putând să disocieze între un vag timp obiectiv, un timp încrămășat sub semnul eternului, un timp interior, dar și un timp mitic.

Am înțeles de mult că provocările literare ale Violetei Savu se leagă de experiențe-limită, așadar puternice, pe care le „instituie” în destinul personajului. Deși aflate la granița cu experimentul, textele dramatice ale volumului de față au drept numitor comun aceeași preocupare pentru redefinirea din perspectiva teatrului contemporan a unui concept clasic: vina tragică. Aparițiile surprinzătoare par să compună, cumva metaforic, realitatea aceleiași unice conștiințe, care neîntrerupt mizează pe dimensiunea taumaturgică a actului cultural. Interesată fiind de soluții metaforice, dovedind capacitate de sinteză, cât și un evident atașament față de „formula jurnalului”, așadar grație unei formule inedite, autoarea provoacă varii interferențe, soluția intertextului rămânând pe mai departe cât se poate de viabilă. Violeta Savu dă glas și sens unei sensibilități și unei tensiuni aflate dimpreună la granița cu neverosimilul. Deloc interesată de ornamente la modă, polifonia întregului mărturisește un crez, un mod de a fi prin artă.

Pagină realizată de
Marius MANTA

dintr-o haltă părăsită

Cassian Maria SPIRIDON

ca o inimă

crengi fără frunze
îmbrăcate în albe omături
profilate în aerul cenușiu
își ridică degetele spre cerul
potopit de umbre

sînt întrebătoare
în puritatea lor
într-o curte animată
cît o bătaie cu bulgări de nea
doar atît
într-o liniște
prinsă în cușca de zăbrele
a crengilor

ca o inimă

ne-am oprit în apropierea copacului
cu numeroasele-i inele
ale vremii prin care s-a înălțat
rămas fără de frunze
sub lumina transparentă
ce nu ne părăsește

îmbrățișați
de măreția îmbătrînitului stejar
rămînem prizonieri
în anotimpul
din care sîntem parte

Poeme într-un vers

Trebuie să fii cu adevărat un maestru al poeziei pentru a reuși să scrii poeme într-un vers. Chiar și marilor lirici niponi le trebuiau trei versuri pentru a exprima o stare a ființei. Iar Marcel Mureșeanu reușește pariul și chiar dacă își numește volumul „Poeme decapitate” (Cluj-Napoca, Ed. „Avalon”, 2020), ele nu sunt de fapt decapitate, ci nemărginite. Fără început și sfârșit. „Ca o vocală timpul străbate universul!” Minunat vers! Ce ai putea să vrei, ca un iubitor de poezie, mai mult? Gîndul ți-a fost luat și dus în nesfârșire, într-o călătorie fără capăt. Versurile lui Marcel Mureșeanu te eliberează. Încît superb și inspirat le numește Horia Bădescu „o sută de monade lirice extrase din ganga existențială”. O mare surpriză a cărții este și ilustrația (nu, n-o să ghiciți), realizată de Irina Petraș! Nu-i cunoșteam scriitoarei aceste abilități și pasiuni. Caseta tehnică a cărții te face să crezi că o parte a Clujului literar s-a aliat cu Marcel Mureșeanu pentru a omagia acest volum de esențe lirice. „Din zece degete creșcă roză.” „N-a nins, atunci ce frig se naște-n mine?”

Fiecare poem este tradus în engleză, franceză, italiană și latină.

Din 1969 de când a început să-și publice cărțile, Marcel Mureșeanu a adunat zeci de volume de poezie, trei volume de proză și câteva cărți de aforisme. A primit numeroase premii, precum și Ordinul „Meritul cultural” în grad de Cavaler. Este, la ora actuală, unul dintre cei mai apreciați și iubiți poeți români.

Dan PERȘA

Poetul

În timp ce povestește
Își dă seama
Că nimeni nu-l ascultă
Ori prea puțini

Că de fapt toți
Alunecă-n ei
În gândurile lor
Tănuite

De aceea
Uneori
Poetul aduce cu el femeia
Căreia i se văd sânii
Puțin puțin din pântec
Șoldurile bine făcute
Genunchii rotunzi

De aceea
Întotdeauna ea apare
În mijlocul scenei
Înmiresmată de tristețea ploii
De cântecul ei

Când pe asfalt desenează parcă
Un câmp cu zambile
Cum cade

Chiar acum din părul ei umed
Se lasă noaptea
Și mirosul trandafirilor
Crescuți sub fereastră

Nu
Nu trebuie să fii
Decât simplu și limpede
Să te faci înțeles

Așa cum ai încercat
Desigur s-o îndupleci
S-o lămurești
Să știe clar că tu
O iubești nespun
Că tu ești alesul

Vezi

Îmi spune ea
Acum încep să te vadă
Oamenii
Parcă te privesc cu duioșie
Parcă ies din ei
Ca dintr-o colivie

Vin să se împărtășească

Oameni

Se întâmplă să cred
Că oamenii
Sunt doar furnicarul

Ori stupul
Din care ar putea
Curge miere

Ce bine ar fi
Să mă crezi

Acum iarna
Când cerul scutură
Stele pe case
Când din troiene
Îți faci tu eșarfă
În jur

Când în ferestre
Desenează vântul
Albe himere
Alteori se întâmplă
Să cred
Că numai moartea
Aduce iubirea
Când
Coborâm înduplecați
Spre pământul
Din care suntem făcuți

Atila
RACZ

Părinții

Mamă sunt singur
Cu noaptea

Se face de iarnă
Și sufletul se face
Și el

Bate încă un clopot
Și sparge
Fulgi de zăpadă

Bate încă în inimă
Dorul
Ca vântul în geamul
Din zidul bătrân

Așa am fost eu crescut
Să fug de moarte
Să nu vă țin de mână
Pe ultimul drum

Poate că
Nu știu să iubesc
Îndeajuns
Poate că-mi este frică
Să nu vă pierd din mine

Să nu vă uit

Așa vă știu în viață
Ca întotdeauna
Împărțind bucurii

Povestindu-ne
Când am ajuns
Înalți de ajungeam
Cu tâmpla marginea mesei

Și cât mai avem de crescut

Poveste

Își încălzea mâinile
La gura sobei
Și-mi spunea
Că iarna este cel mai bine
Să fierbi vin
Și să povestești despre
Copilărie

Atunci când
În fiecare zi te amăgea câte-o fată
Când ți se părea
Că nu sunt margini
Nici cuvinte în care
Ar putea fi răutate

Să povestești
Cu râul
Cu arțarii
Cu vântul ce fluieră
Pe streșini

Apoi
Să visezi cum ninge
Peste pădurea ce doarme
Cum fulgii se prind
De părul iubitei
Și tu să scrii
Pe fereastră
Cu aburul gurii
Clipa rostită

Elena CIOBANU

Conspiraționism
și cripte
medievale

S-a spus adesea, în perioada recentă, că susținătorii teoriilor conspiraționiste se recrutează în special din rândurile celor mai puțin educați și mai rudimentari. Ideea ar fi că, lipsiți de uneltele intelectuale necesare, aceștia cred orice poveste care le confirmă părerile, fiind în stare de acțiuni drastice pentru a-și apăra viziunea și, la nevoie, a o impune.

Patima cu care se manifestă conspiraționistii nu trebuie totuși tratată cu aceeași condescendență pe care o au ei față de ceilalți. În fond, trebuie să recunoaștem că multe dintre narațiunile țesute de mințile celor înfierbântați de furie împotriva ocultei nu sunt lipsite de o anumită coerență, ba chiar poeticitate. În plus, poveștile acestea aduc cu ele satisfacția irezistibilă a unui sens. Confortul sensului, indiferent cum s-a ajuns la el, este mult mai satisfăcător decât angoasa lipsei de sens sau a hazardului. Ar fi simplist și reductiv să zicem că obtuzitatea este cea care îi împiedică pe opozanții vaccinurilor și ai ideii de pandemie să aibă încredere în știință. Unii dintre ei sunt chiar foarte educați și inteligenți. Cum se explică atunci că ei rămân atât de permeabili la aceste intrigi conspiraționiste?

Richard Friedman, un psihiatru din New York, profesor universitar și cercetător, ne atrage atenția că răspunsul la o astfel de întrebare stă în faptul că suntem condiționați psihologic să favorizăm plauzibilitatea, nu adevărul. Omul paleolitic a trebuit să dezvolte atitudini paranoide pentru a putea supraviețui: după orice copac se putea ascunde dușmanul! La scara evoluției umane, atitudinea defensivă, suspicioasă, față de străin și necunoscut, cât și abilitatea de a anticipa pericolele au fost mult mai avantajoase pentru trib decât poziția deschisă, generoasă, autocritică. Ce ne facem însă azi, când suntem copleșiți de atâtea informații, multe dintre ele trunchiate sau contradictorii, dacă nu de-a dreptul false? A ne bizui doar pe intuiție ar fi de cele mai multe ori eronat, și nu numai pentru că e înrădăcinată în obiceiuri ancestrale devenite adesea irelevante, ci, mai ales, pentru că, în lipsa unei viziuni exhaustive a faptelor (aproape imposibilă azi), alunecăm foarte ușor pe panta unor convingeri iraționale.

Succesul poveștilor conspiraționiste de astăzi și de odinioară vine și din amestecul lor de adevăr și fabulație, din potențialitatea lor de a fi conforme cu realitatea. Însă ele ne atrag irezistibil în primul rând datorită aceluia instinct evolutiv al nostru de a vedea legături chiar și acolo unde ele nu există. Într-un experiment descris de Friedman, subiecții care au găsit structuri ordonate de sens în picturi ale lui Pollock s-au dovedit mult mai predispuși la teoriile conspiraționiste, spre deosebire de cei care nu au făcut asta decât într-o foarte mică măsură. Capacitatea de a identifica sensuri în lumea din jur nu este de disprețuit în sine. Problema este că, odată ce am identificat aceste sensuri, nu mai căutăm decât să le confirmăm, iar mijloacele de comunicare de azi ne fac viața ușoară din acest punct de vedere. Internetul este suficient de vast încât să ne scaldăm în biții lui ocolind cu dexteritate aisbergurile contraintuitive care ne-ar scufunda eșafodajele.

Modificarea sau schimbarea radicală a convingerilor presupune mult prea mult efort cognitiv, cercetare, toleranță, modestie, având în vedere că avem creierul setat de evoluție să se repeadă la primul sens și să se cramponeze de el. Dacă am vizita catedrala din Chichester, UK, de pildă, am vedea un celebru mormânt medieval pe al cărui catafalc un conte imortalizat în statuie de piatră își ține de mână soția, după ce și-a scos mai întâi mânușa, pe care o ține galant în mână cealaltă. Ce ne-ar spune rapid intuiția? Fără nicio îndoială, că tot „ce va rămâne după noi este iubirea”, așa cum a crezut și poetul englez Philip Larkin, profund mișcat la început de această priveliște. Și totuși, ne place sau nu, adevărul este că nu prea e nimic romantic în postura celor două statui funerare: la fel ca multe altele din epoca lor, ele înscriu protocolar în piatră alte ingerințe, de natură formală, juridică și sacramentală. Nu se gândeau ei la cupidon și la extazul erotic! Însă imaginea lor este folosită de omul contemporan „pentru a demonstra/ Aproape adevărul aproape-instinctului nostru:/ Ce va rămâne după noi este iubirea” (Larkin). Repusă în context, fraza face onoare adevărului aflat în răspăr cu prejudecățile convenabile pe care îl cultivă marea poezie. Poate tocmai de aceea poezia nu poate fi gustată de foarte mulți, iar conspiraționismul înfloreste fără încetare.

Cuvintele
zeiței

M-am întâlnit cu ea, aproape o sorbea pământul,
atât de sperioasă, nesigură dacă e bine să se-arate
ori poate-i prea devreme. Își luase totuși inima în
dinți, să-mi spună cuvintele

de foc – și-ndată-o burniță
porni să le topească, primejdia deci era adevărată,
eu doar priveam, nepriceput să făptuiesc. Prilejul
minunat al întâlnirii mi-a dăruit prezența ei – o, cum
îmi stătea-nainte, încrezătoare,

abia atunci m-a străbătut
un fulger, prindeam să înțeleg ce-nseamnă-a fi,
nimic

mai mult. Pornită, din miraje, către mine,
venise-n grabă,
știind că orice deșertăciune-și are oaza

ce-o hrănește,
mereu mai suculentă, fără suflet, de aceea
mă sfătui

să-i prind cu lațul vorbele, cum cowboy-ul
domesticeste
murgul cel sălbatic, iar ele, îmi dădea asigurare,

mă vor
conduce liniștite, în buiestru, pe asprul drum
al vieții. Să fiu

călăuzit de vorbe îmblânzite, adăugă, întruchipa
la perfecțiune arta faței și, astfel,
de la sine-o voi deprinde.

Am șovăit – s-ascult de ea sau nu?
cuvintele-i mi se păreau
ciucuri de lavă căzuți la întâmplare din vulcan.

Păreau,
așa credeam, dar vremea le dovedi
desprinse chiar din logos,

cu muchii de granit, iar ea, în fața nepăsării mele,
sufla
înnebunită, nu se-oprea, cu trupul tot sfâșiat

în patru vânturi,
spre a mă face să pricep – amorf, cu ochi cârpiți
de somn,

treceam indiferent, purtat, fără putere,
parcă de spațiul însuși.

Într-un târziu, mi-am amintit ca ieri de ziua întâlnirii
miraculoase, cu ea, și m-am văzut călare,
în buiestru,

pe murgul calm, într-un apus roșietic. De-atunci
și până astăzi,
doar pe cuvintele zeiței, neschimbate,

în lin balans înaintasem.

La oră fixă

Când dăm perdeaua la o parte, vedem
noi oare priveliștea adevărată? Cine s-o spună?
E-o oră căinoasă ca toate orele,

dar rozele cuvintelor
la umbră se înfoaie, prind aripi gândurile-n
orbul aer, rodește o-nflorie în singurătate.

Ce liniște-i la voi, unde-am sosit în vizită,
nimic nu tulbură ritualul din sufragerie,
ați reușit și pentru mâine să plănuți banchetul,

la oră fixă vine bucuria, și totuși, cât mister!
Ceva, poate nu planul vostru,
se împlinește-ntocmai,

abia schițat în întuneric, complet neluat în seamă.
Dar n-aveți îndoieli, se-adeuce sigur mâine
comanda-n coșuleț? Va fi punctual curierul,

dacă se-anunță potop și negri nori umflați
astupă deja cerul? Bolborosește râul înecat,
fumul sufocă obiceiuri și, de la masă, deși
până la glezne-n val, ne ridicăm odată,

nu doar politicoși, ci captivați, spre-a saluta
sosirea, și ea fixă, a cuiva străin (dar cât de
înruit!), în clipa de nimeni prevestită, când până
și balaurii, sături de-atâta veghe la comori,

se trag în lături, iar peste mări și țări, dealuri tresar
și se pliază altfel, neașteptat, în temelii de lavă.

Simona-Grazia
DIMA

Spunere

În țările cuvântului tot mai adânc pătrunzi,
fără să dai de văi, munți peste munți
te-ntâmpină la nesfârșit, creste înalte
până-n nori surâd semeț. Pe stânci,
cu stăruință totuși, se îngrășă frunze,
zeii, duium, în ele se înghesuie,
loviți în frunzi de rădăcinile suite
infernale din piatră. Și porumbei se văd,
sălbatici, însă agresivi. În loc
de cale,-împărătește hăul, căci trepte
nu urmează-ntotdeauna după trepte:
din câte-un gol căscat se nasc ierburi
în stol și altădată, subit, se pustiesc.
Te uiți în jos – prăpăstiile tăcerii
nepacificitate spre lumea cealaltă-s adâncite.
În cele patru vânturi fugi orbit
și cauți treapta lipsă, chemată
să astupe șuvoiul aerului rece,
țâșnind de dincolo, și să-i refacă
drumului întregul. Sub luna galbenă,
culcat pe-un stei, presimți, un vânt
de armonie-o va aduce dimineața,
odată cu alunecarea, între aripi negre,
a cortinei roz. Cu noua treaptă, astfel,
scara va deveni, spre seară, una.
Priveliștea din tine se desfoaie,
acum e întuneric încă și-n dosul
ochilor pândesc copaci cu laptele albit
din ce în ce în inimi, de sacrificiul crud
al spunerii. Nu va sosi imensul sculptor,
nu el va-ndepărta preaplina foilor
stâncoase, greutatea scoarței,
de pe miezul clar, să poți pași
în dans, cu ușurință. E somn
și nemișcare, dar auzi,
se-apropie caravana – și elefanți
cu mers încet, împovărați de
tainele răsăritene, în depărtare s-au urnit
și vin aici, să mângâie peisajul.

Cetatea

Lăsați suntem, într-o pustietate,
de boala ființelor să fim munciți,
cu totul tulburați, mușchi verzi
să ne-nconjoare în vârtej de brâuri
mute, numai poiana goală s-audă
slabul clinchet al împotrivirii noastre,
scurs în pietrele ude. Și fruntea
spre pământ să ne-o plecăm,
cu sunet de aripi sfâșiate-n zbor,
cu înghețată înfrângere. Să ne tresară
corzile, îndurate, rupte. Zvârlite
pe jos și uitate. Să se vindece-apoi
singure, cum șerpii în culcuș,
din roua rece doar ochii ridicându-i.
Armura ce ne apără pe dinăuntru
privească sceptic spre bulele sparte-ale
vorbilor mari, spre orice van extaz
și-nșelătoare apariție, încât liber cuvintele
s-alunece-n tăcere una cu durerea,
și astfel, vom simți, intensă, consolarea
unui frate geamăn, fidel, cu spatele lipit
de-al nostru, prezent tot timpul în poiana
suferinței. Dublu al nostru, inima să-i bată-n
alte locuri, departe de luminișul unde,
plânși, mai zăbovim – de pildă,-ntr-o câmpie
cu sori albi unde, tenace, vremea înaltă,
în veghere, cetatea, mai departe,
fără să ne-arunce (bicisnici!) o privire.

Ca de obicei am fost desemnat să am grijă de aureolele jucătorilor.

Pentru distracția noastră, a alimbarienilor¹, fusese programat un meci de fotbal în deplasare între echipele de îngeri: *Raiul de Est* contra *Raiul de Vest*. Plictisit că iarăși eram pedepsit să muncesc în vreme ce ceilalți se distrau, am invitat doi cocori, în trecere pe lângă terenul de fotbal, să se așeze în stânga și în dreapta mea, cu rugămintea de a mă ajuta să țin aureolele argintii ale îngerilor, iar ei, foarte săritori, s-au oferit să și le înșire pe gâturile lor lungi. Aureolele aurii ale celor doi antrenori (doi sfinți, ale căror nume nu mi le amintesc!) le țineam eu însumi, aranjate pe o tablă de cristal.

Arbitrul de centru și cei de margine își păstrasera aureolele pe cap și mă tăvăleam de râs când, la vreun hent sau la vreun fault, cel de centru își tuflea aureola pe ceafă și striga nemulțumit către vinovat:

– Bun lucru făcut-ai, nu l-ai mai fi făcut!

Expresia asta ținea loc de ceea ce pe Pământ se numește „înjurătură”. Dar și la noi în Alimbaria², în lumea așa-zis paralelă, însă profund legată de cea de pe Pământ, cât și în Rai, după cum mi-am dat seama, la furie exprimările competitorilor sau ale observatorilor lor nu erau întotdeauna tocmai cuviincioase; iar Sfântul Petru, slăvit fie-i numele de-a lungul mileniilor, de cele mai multe ori se prefăcea a nu le auzi.

Scorul ajunsese la trei la unu, iar fanii celor două echipe fluierau de pe margine, strigau din adâncul plămânilor cuvinte de îndemn și scandau în delir lozinci care chemau la distrugerea adversarilor. Atmosferă de stadion, ce mai!

Dincolo de terenul de fotbal se vedea arena în care Arhanghelii Mihail și Gavril, în veci fie numele lor vii, făceau instrucție premilitară cu posibili viitori suliași și luptători cu sabia de pe zidurile Raiului. Undeva, la dreapta arenei, pe un deal ca de vată, așezați pe terase frumos conturate, mii de coriști exersau cu entuziasm osanale dedicate Celui Unic. În depărtare, printre zborurile păsăretului cu penaj multicolor, pe malul oceanului sau pe coastele munților de abur, hălăduiau mulțimi de bărbați, de femei și de copii care se îndeletniceau după rugăciune, fiecare cu ceea ce i-a plăcut mai mult pe Pământ înainte de a veni, prin moarte, în Alimbaria. Unii jucau diverse jocuri de societate sau se jucau pur și simplu. Alții beau râuri de tot felul de alcooluri, alții fumau (pe ascuns!), unii se distrau citind sau ascultând muzică, alții își consumau timpul în echipe, jucând fotbal, volei, teatru sau organizând tot felul de dezbateri privitoare la venirea Apocalipsei celei mari, de neînălțurat se pare, din vina inconștienței pământenilor.

Viorel SAVIN

Confesiunile unui alimbarian

• fragment din romanul în lucru
„Precum în Alimbaria
așa și pe pământ” •

Nu a existat și nu există pic de plictis în Alimbaria.

Fiecare are tot ceea ce își dorește, mai puțin iubire carnală. Fiindcă nimeni – nici oamenii, nici păsările, nici animalele, nici reptilele, nici insectele – nu-și aduce aici trupul, ci doar imaginea lui exterioară. Iar imaginile, după cum bine se știe, sunt asexuate, iar iubirea fără sex este ca brânza fără sare.

La fel se întâmplă cu mașinile, cu avioanele, cu locomotivele, cu vapoarele etc., care, după ce sunt casate pe Pământ, nu-și transferă în Alimbaria și structurile metalice din care sunt făcute, ci doar imaginile, pe care alimbarioții le pun în funcțiune și le folosesc cu multă satisfacție și folos.

Dar și fructele, băuturile de toate felurile și mâncărurile, după ce pe Pământ sunt consumate, ajung în Alimbaria tot sub formă de imagini, care sunt savurate la restaurantele, terasele și barurile care, la rândul lor, au ajuns aici cu toate funcționalitățile după ce și-au încheiat timpul ce le-a fost dat să existe și au fost demolate. Viața în Alimbaria este absolut minunată, îndeplătoare, plină de bucurii și, așa putea spune fără să greșesc, cu adevărat fericită, astfel încât cei care, de aici, au cotit-o spre lad să știe ce au pierdut, iar cei care vor pleca către Rai să știe la ce să se aștepte.

Singura nemulțumire pe care o avem și pentru care suntem mereu certați de Păzitori este aceea că „realitățile” din Alimbaria sunt mereu cu un pas în urmă față de cele de pe Pământ. Pământeni, egoiști după cum îi știm, fabrică tot felul de mașini, de mobilier și de gadgeturi cu timp îndelungat de folosință și de funcționare, făcând ca acestea să ajungă în întrebuințarea alimbarienilor după un timp insuportabil de lung sau doar în urma vreunui accident sau a vreunui război petrecut pe Planetă. Ca urmare, i s-a cerut Sfântului Petru să folosească toate butoanele pe care le avea la dispoziție ca să acționeze în sensul reducerii drastice pe Pământ a timpului de garanție (a duratei de viață!) a artefactelor, ca să beneficiem și noi, cât mai curând posibil, de ele. Și i s-a mai cerut și Sfântului Ilie să trăsnească fabricile care produc lucruri cu durată de viață indecent de lungă. Problema este însă încă în stadiu de dezbateri.

Mugetul lung al mulțimii mă scoase din reverie: o minge trimisă din ofsaid zburase aura de pe capul arbitrilor de centru și acesta, în timp ce aura i se rostogolea pe gazon, încerca să o prindă, împiedicându-se caraghios în anteriu în huiduile și în hohotele de râs ale spectatorilor. (Pentru neștiutori, precizez că o imagine a unui lucru sau a unei ființe nu poate clinti din loc un lucru sau o ființă, însă poate șterge fără nicio dificultate o altă imagine. Așa cum s-a întâmplat și cu mingea care l-a lăsat pe arbitru fără aură și, vă rog, nu puneți la îndoială faptul hazliu că centrul s-a pomenit cu chelia goală, în urletele de satisfacție ale mulțimii!)

La sfârșitul meciului care s-a terminat la egalitate (deoarece în Alimbaria nimeni nu are dreptul să rămână nemulțumit, toate competițiile se termină la scor egal!), am înmănat aurele antrenorilor și jucătorilor și am mulțumit după cuviință cocorilor pentru ajutor. La rândul lor, cocorii mi-au mulțumit pentru că le-am făcut onoarea de a-i folosi, după care s-au înălțat cu eleganță și au zburat spre zările unde, desigur, aveau treburi importante de îndeplinit.

Am luat de la automat imaginea unui cornet cu înghețată de cacao și, mâncând cu poftă, am rugat o alimbariană blondă, superbă, care conducea un maserati ultimul tip, să mă ducă la palatul administrativ. Făcuse cu câteva ore în urmă un accident teribil la Livorno și fusese transferată, după cum erau regulile, cu tot cu mașină în Alimbaria.

Pentru început era cam confuză în legătură cu mersul lucrurilor în lumea nouă pentru ea și i-am dat câteva coordonate de imediată utilitate. Când am isprăvit cu dădăceala, m-a întrebat cu voce languroasă:

– Ce faci la Palat? Ești vreun înalt funcționar, acolo?

– Nici pe departe. Trebuie doar să-mi iau programul de lucru. Un proroc mi-a prezis că voi fi trimis în misiune de Păzitor, pe Pământ.

– Aaa, fericitul!...

– S-o crezi tu că sunt! Cine-i trimis pe Pământ este trimis în exil. De fapt, am de ispășit o pedeapsă.

– Cu ce ai greșit?

Am privit-o lung și i-am spus: – La noi, curiozitatea este un mare păcat.

– De ce?

– Pentru că aici încercăm să

avem doar prezent și viitor. Iar întrebările, prin firea lor fiind scormonitoare în trecut, în Alimbaria nu se pun.

– De ce?

– Iarăși!... i-am spus nemulțumit.

Apoi, am continuat:

– Fiindcă în Alimbaria trăim răspunsurile! Întrebările ni le-am pus pe Pământ. Și iată: am ajuns aici!

– Iartă-mă!

– Nu face nimic.

Ajunsesem pe esplanada palatului și i-am cerut să tragă lângă scările din dreapta.

– Mulțumesc, i-am spus și am asigurat-o că după ce mă voi întoarce, o voi căuta.

Am urcat scările. Eram așteptat.

De cum am intrat prin ușile mari de cristal, un heruvim m-a luat de braț, m-a înălțat iute în zbor până la etajul nouă și m-a predat unui serafim care m-a introdus într-o cameră cu ferestre uriașe ce lăsa să se vadă cerurile limpezi, inundate de o lumină caldă, emoționantă.

La un birou mare, făcut dintr-un norișor de culoarea smaraldului, discutam, șezând în fotolii de abur azurii, Sfântul Petru, în veci fie numele lui lăudat, cu Sfântul Ilie și cu Arhanghelii Mihail și Gavril, veșnică fie memoria lor. Sfântul Petru dădu semn că m-a văzut și îmi ceru:

– Du-te la fereastră și spune o rugăciune. Terminăm îndată și te chem.

Mi-am scos ascultător din buzunar genunchierele, mi le-am tras și m-am așezat pe brânci³ la fereastră, cu fruntea rezemată de pervaz. Am început să mă rog Celui Unic să-mi dea minte ca să pot îndeplini întocmai cele ce-mi vor cere Sfinții Părinți. Printre vorbele mele, spuse cu nădejde în gând, se strecurau vorbele Prea Fericitilor, distrăgându-mă de la rugă și făcându-mă să păcătuiesc trăgând cu urechea.

– Din păcate, spunea Sfântul Petru, Alimbaria este legată și condiționată, fără putință de negare, de tot ceea ce se petrece pe Pământ. Acolo, de la un timp a început să facă ravagii o nouă ideologie: cea a ecologiei umane. Dacă cercetăm un dicționar, înțelegem că așa-zisa „nouă știință” studiază legăturile dintre fenomenele sociale și spațiile în care acestea sunt cuprinse. În urma studiilor, pământeni au ajuns la concluzii dramatice.

– La ce le trebuie să „studieze” atâta? Caută pe orice cale să îl concureze pe Cel Unic! strigă Arhanghelul Mihail.

– Prea multă lipsă de înțelepciune și de ascultare la oameni! constată înciudat Arhanghelul Gavril.

– He!... se răsuci către el Sfântul Ilie. N-ai vrea Fericirea Ta să le duci vestea că vor fi pedepsiți pentru păcatele lor, iar eu... aș ține Pământul, timp de trei zile și trei nopți, într-o plasă de fulgere și de trăsnete!

– Oh, nu! Nu asta este soluția, Înalt Prea Fericitilor! îi potoli Sfântul Petru. Să nu uităm că marii gânditori Vasile cel Mare și Fericitul Augustin au recunoscut libertatea omului de a alege dintre cele ce i se oferă. Este adevărat că răul și eroarea sunt rezultate ale alegerilor omului, dar el de la Facere are liber-arbitru!

– Și? În cazul acesta cum procedăm? Întrebă Arhanghelul Mihail.

– Cum am stabilit. Prorocul Isaia ne-a spus că pe Pământ s-a născut și trăiește copilul care, la maturitate, dacă nu intervenim, va determina omenirea să dea înapoi, către primele ei epoci de dezvoltare.

– Adică va convinge omenirea să se întoarcă la epoca de piatră, mormăi Arhanghelul Mihail.

– Ești pe aproape, Înalt Prea Sfinte. Ei îi zic „întoarcerea la natură”, dar am eu grijă să nu se întâmple asta, îl asigură Sfântul Petru. De aceea îl și trimit pe Pământ ca Păzitor pe cinstitul loachim de colo, arătă Înalt Prea Fericirea Sa către mine, care cu asta își va plăti și anume greșeli. Va sta în preajma celui pe care ni l-a semnalat prorocul. Dar nu pentru a-i schimba gândul, ci pentru a-l îndruma cu tact „cum” și „ce” drum să aleagă! Din păcate, gândirea sănătoasă îi va fi pusă la încercare de tot soiul de rătăciți.

– Dacă mi-ați îngădui să-i trăsnesc!...

– Nu, Sfinte Ilie, noi pedepsim rătăciții iertându-i!

– Și cât, Înalt Prea Fericite, să mai iertăm? se zbârli Sfântul.

– Vă mulțumesc! Încheie decis Sfântul Petru discuția. Acum aș vrea să rămân cu cinstitul loachim.

Sfântul Ilie și Arhanghelii Mihail și Gavril se închinară în fața Sfântului Petru și se pierdură pe fereastra la care eram îngenunchiat, în ceruri.

1. *alimbarian*, -ă = trecător prin existența paralelă
2. *Alimbaria* = țară din existența paralelă în care „cei duși” se descarcă de păcate înainte de a fi trimiși, în urma unei judecăți, în Rai sau în lad. (De la *a alimba vb. I. tr.* A descărca o parte din marfa dintr-o navă în altă navă, spre a o ușura)
3. *pe brânci* = pe mâini și pe picioare, de-a bușilea, târându-se

Motto: „Imediat ce un eveniment istoric devine instituție, își distruge susținătorii cei mai onești.“ (V. S.)

Petre ISACHI

Viorel Savin și modelul sintetic-integrativ al daimonului

Într-un celebru eseu despre creația artistică, esteticianul Liviu Rusu distinge după gradul de efort poetic, filosofic, cognitiv etc. trei tipuri de viziuni asupra lumii: * tipul *simpatetic* (Lamartine, Rafael, Mozart); * tipul *demoniac echilibrat* (Goethe, Leonardo da Vinci, Bach); * tipul *demoniac expansiv* (Baudelaire, Rodin, Beethoven). Pe oricare dintre aceste tipuri l-am analiza, vom remarca faptul că este greu comensurabil, dar este necesar atitudinii creatoare, pentru că păstrează iluzia cuantificării realului și dovedește că starea de echilibru estetic, filosofic e iluzorie. Lectura integrală a Operei saviniene oferă sub problematica transfigurată gâlceava autorului cu sine și cu Lumea, dar și misterul procesului de creație, inefabil, specific scriitorului bacăuan, cu alte cuvinte, modelul sintetic-integrativ al daimonului care perpetuează acel principiu al conservării enigmelor, teoretizat și impus de Lucian Blaga în cultura autohtonă. Caracterile simpatetic și cel demoniac – echilibrat sau expansiv – sunt topite în personalitatea proteică a scriitorului Viorel Savin, trădându-i efortul poetic și comportamentul estetic, filosofic, gnoseologic, poetic etc., necesar creării unei anumite specii literare (farsă, comedie, tragedie, roman, tragicomedie, eseu, elegie, glosă, satiră etc.).

Configurație estetică, unică a scriitorului născut în zodia berbecului: tenace, uneori dur și lipsit de scrupule – atunci când este trădat –, exuberant, curajos, cu mare priză la mase; perseverență sisifică, este bun orator și organizator, fire autoritară, iubește și preferă disciplina riguroasă, este stimulat de obstacole și „dușmani“, îl găsești permanent ocupat cu

un nou proiect, nu acceptă compromisurile de niciun fel, îi place rolul de lider, iubește cărțile bune, „joacă“ foarte bine rolul de subaltern, momente când face eforturi vizibile să fie armonios și conciliant, se poate conta pe el, dacă este convins că ceea ce se face merită să fie făcut etc. Amintita *Gestaltung* este revelată de conexiunea incomensurabilă și misterioasă dintre personalitatea reală (personalitatea autoevaluată, personalitatea percepută, personalitatea proiectată) și personalitatea manifestată, la care se adaugă interferența plutoare a caracterelor simpatetic și demoniac echilibrat sau expansiv. Caracteristicile tipului simpatetic (dispoziție pentru armonie și iubire, optimism, încredere oarbă în fericire/ bine, capacitate de dăruire, nu se poate concepe învins de dificultățile ivite, crede romantic în Dumnezeu, în destin) trasează în cele peste cincizeci de vo-

lume ale scriitorului o undă luminoasă, dominată de armonie, simpatie, bunătate, frumusețe, de aspectele ideale ale existenței aflate, desigur, în antiteză fatală cu tragismul și absurdul existențial.

Asemenea lui Heraclit „cel mâncat de câini“ (după Diogenes Laertios), Viorel Savin pune războiul contrariilor la temelie ultimă a existenței și, desigur, a creației. Așa-mi explic voluptatea și perseverența sisifică de a-și reduce la tăcere dușmanii lăuntrici, de a scrie „cu propriul sânge“, de a trebui să cucerească totul prin travaliul propriu, parcă în contrasens cu ceilalți confrăți mai norocoși, ajutați altfel de muze și de soarta nestatornică. Spiritul apolinico-dionisiac îi potențează în scriitură starea de coincidentia oppositorum, încât eul auctorial, dostoevskian supradimensionat, cel care-i desenează ființa daimonică și-l obligă să-și asume demiurgica natură de mediator subiectiv între veșnicile extreme: liberta-

tea – înlănțuirea; binele – răul; armonia – haosul; semnul – lucrul; unitatea – multiplicitatea; forma – conținutul; lucrul în sine – fenomenul; frumosul – urâtul etc. Un amănunt interesant: încă de la debut, autorul celebrei piese „Bătrâna și hoțul“ (jucată în ziua sa de naștere, de Teatrul de Stat Constanța) are psihologia celui care știe că „se află la capătul perfecțiunii“ (Yan Tzi), dar nu știe la „care“, încât, borgesian vorbind, doar „drumul există“, doar el configurează unic și inimitabil urmele și umbrele scriiturii saviniene: „Funia sau Comedia supunerii“ – un alt rezumat al secolului XX, „Exilat în strigăt“, „Doamne, fă ca Schnauzer să câștige“, „Bustul (politică și mahala)“ etc.

Spre deosebire de tipul simpatetic, demoniacul echilibrat își cucerește lumea, luptă permanent cu ea. Din această perspectivă, la baza Operei saviniene se află o pluralitate de opoziții ireconciliabile, ce își află rădăcinile în profunde și

insolubile conflicte sufletești. Relația cu Celălalt/ Lumea este întotdeauna conflictuală. În absența conflictelor, Lumea, Creația saviniană nu poate ființa. Totuși, hugolianul scriitor iubește lumea și odată cu ea pe sine, cu toată ardoarea, tocmai fiindcă o cucerește el însuși. Cine-i citește *Biobibliografia*, *Răspunsul la Chestionarul lui Sasu* și *interviurile* acordate va observa că viața „ca o pradă“, dar și ca o inițiere, este o succesiune de „cuceriri“ obținute pas cu pas: învingându-și propriile stări, pentru a se pune permanent în (dez)acord cu lumea, simțindu-se totuși prieten cu ea. Întreg „drumul“ său este marcat de eforturi titanice (atât în comunism, cât și în postcomunism), pe care dramaturgul, romancierul, poetul, eseistul, jurnalistul le sublimază în opere nonconformiste/ polemice ca filosofie de viață. Predomină viziunea artistului care vrea să schimbe Lumea în bine. Datorită victoriilor treptate, dar neîncetate, asupra conflictelor sale originare, V. S. ajunge să divinizeze acțiunea – particularitate specifică demoniacului. Astfel plăcerea acțiunii în viața reală îi modifică benefic comportamentul și relațiile cu ceilalți. Acest fel de a fi al autorului romanului „Gresia albastră“, reapărut sub acest titlu chiar de ziua lui de naștere la Editura „Junimea“ (director, Lucian Vasiliu), mă determină să cred că tipul demoniac echilibrat domină modelul sintetic-integrativ al personalității sale, încât din acest punct de vedere nu poți să nu te gândești la Goethe care, exact la vârsta pe care o împlinește Viorel Savin, spunea: „Sunt prea bătrân pentru a blama, dar încă destul de tânăr pentru a crea“. Pentru cititorul mai puțin informat, doar în anul 2020, V. S. a scos romanele „O zi din viața lui Teofil Avram“ și „Adevărul despre moartea lui Mihai Solomon“, dar și un volum de teatru, „De-ale revoluției“.

4 aprilie 2021, Bacău

Se întâmplă nu de puține ori în cazul unor scriitori puternici, care au cu adevărat ceva de spus, ca timpul să demonstreze caracterul premonitoriu conținut în unele dintre creațiile lor. Traversăm de mai bine de un an de zile o perioadă pandemică, în care ne-au fost recomandate sau chiar ni s-au impus distanțarea de ceilalți semeni și izolarea. Cine va avea curiozitatea să recitească dramaturgia lui Viorel Savin va descoperi că sentimentul claustrării este una dintre temele sale predilecte în piesele cu fior tragic, cuprinzătoare de neliniști metafizice cum sunt, spre exemplu: „Poarta“, „Doamne, fă ca Schnauzer să câștige“, „Tu nu ești trupul tău“, „Bătrâna și hoțul“. Totodată, aceste piese reflectă pregnant și pasiuni de-ale autorului: poezia (de subliniat că Viorel Savin este deopotrivă un prozator și poet remarcabil, fapt notat deja de critica de specialitate), admirația pentru arta actorului, prețuirea artei plastice. Excelentă ideea editurii ieșene „Princeps edit“ de a grupa cele patru piese într-un volum cu titlul

Violeta SAVU

Sentimentul izolării în piesele lui Viorel Savin

„Poarta“ și un subtitlu aluziv: „texte pentru lectură și înscenări“. (Cartea a fost publicată în 2011, cu o prefață de Daniel Corbu.) În anexă găsim opinii critice semnate de Constantin Călin, Constantin Ciopraga, Mircea Dinutz, Mircea Ghițulescu, Petre Isachi, Valeria Manta-Tăicuțu, Ion Rotaru, Valentin Silvestru, Vasile Sporici, Laurențiu Ulici. Eu am descoperit recent această bijuterie (cartea beneficiind și de condiții grafice excelente) cuprinzând piesele care fac parte dintr-un top 5 personal (desigur, subiectiv) din dramaturgia lui Viorel Savin (eu aș fi adăugat „Lucruri și ființe“). Sper să nu se înțeleagă greșit: chiar sunt convinsă că fiecare piesă de teatru semnată de Viorel Savin este

reprezentativă pentru dramaturgia românească. Anul trecut, la Editura „Ateneul scriitorilor“ a apărut volumul „De-ale revoluției“, cu patru dintre piesele social-politice ale dramaturgului Viorel Savin: „Funia sau Comedia supunerii“, „Greșeala“, „Închisoarea de sunete (Clopotul)“ și „Bustul – politică și mahala“, în care autorul dovedește o percepere lucidă a actualității. Dar inclusiv în cazul când temele dramei sunt istorice, personajele lui Viorel Savin cochetează cu reflecția filozofică. Fie că sunt sau nu ființe morale, personajele sale sunt înclinate spre meditație. Iată, spre exemplu, ce spune BĂRBATUL (în piesa „Greșeala“): „Frica este începutul morții. Eu nu pot

muri înainte de a fi mărturisit, înainte de a fi fost răzbunat!... Frica este un vânt aspru care tulbură doar celulele animalelor. Eu pot s-o stăpânesc! Este sclava mea, pentru că în mine eu sunt stăpânul meu!“ Sau în „Tu nu ești trupul tău“, unul dintre cele mai emoționante texte despre speranță și cultivarea artistică a eului, EL i se dezvăluie EL: „Ai măcar atâta curaj și ascultă: sunt *Cineva*, trecând pe *Aici*, spre *Undeva*. Contează doar senzația de curgere, adierea, trecerea! Sunt *Cineva*... trecând pe *Aici*... spre *Undeva*!... În *Aici*, ești tu. Așteptai cu *Lăuntru* tău această *trecere*. Trecerea prin *Aici* te atinge“.

Din punctul meu de vedere, Viorel Savin este un dramaturg modern, cu nerv, spontaneitate, tensiune dramatică, știința replicii, abilitate de a crea conflicte convingătoare, persuasiune, inteligență, imaginație și intuiție, înclinație pentru mistic și alegoric. Teatrul său abordează o varietate de subiecte, necolind metafora.

În vremurile vechi, când nu se putea altfel, nimeni nu intra în minele de cărbune fără o pasăre mărunță, ținută închisă într-o cușcă. Era folosit aproape întotdeauna un canar. Fiind prin firea sa foarte sensibil și fragil, avertiza fără greșală existența substanțelor toxice din aer, îndeosebi a monoxidului de carbon. Insesizabil simțurilor omenești, acesta îl răpunea înainte ca ceilalți să-i împărtășească soarta. Moartea lui salva viețile tuturor; fiecare se grăbea spre ieșire; trupul plâpând, boțit ca un ghemotoc de hârtie, ducea pe aripi căzute speranța unui alt răsărit de soare. Era o lume aspră și brutală, chipurile frământate, înnegrite de praful insinuat în toți porii, deveneau măști uniformizante. Doar ochii străluceau diferit, reflectând jucăuș licărirea palidă a lămpii Davy, singura care deschidea cărări în bezna adâncă. Flacăra era prizonieră și ea în spatele unei plase de sârmă, tot o îngrădire chiar dacă altfel, să nu între, nici să iasă ceva care să provoace explozie în buzunarele cu gaz metan. Lumina trecea totuși nestingherită; minerul purta cele două mici poveri, ca pe talgerele balanței, pășind cu atenție să nu strice echilibrul, să cadă în abis.

Înțelepciunea canarului

Cristian Diaconescu este un pictor expresionist, dacă dorim să-l încadrăm în tipare convenționale. Coloritul, gestică, atmosfera, toate duc în același loc, cel al tumultului gata să izbucnească de sub părelnică liniște și împietrire a epidermei. Aceasta separă frământările lăuntrice de un exterior ambivalent, amenințător, dar și priete-

Constantin ȚINTEANU

Colivia canarului. Tăcerea și armonia

Cristian Diaconescu, expoziție „Libertatea canarului”, Muzeul de Artă Comparată Sângeorz-Băi, 17 - 15 septembrie 2020; Muzeul de Istorie Suceava, 19 februarie - 4 aprilie 2021.

nos totodată. Lumea sa e populată cu personaje stranii, oamezii împrumută uneori trăsături proprii bestiarelor, cu ochi ieșiți din orbite, pomeți supradimensionați, frunți bombate și apăsări de creiere voluminoase. Starea fiind una de nemișcare, face ca tensiunea acumulată să înghețe în porniri neîmplinite, eșuate în posturi dureros de rigide. Spațiul înconjurător apare simplificat, dus la esență, eliberat de amănunte. Detaliile ar distra atenția: supapă de prisos, privitorul nu trebuie să se relaxeze, nici să-și dorească așa ceva.

Mesajul se propagă în tonuri grave, joase, vocea artistului nu poate fi auzită fiindcă el nu vrea asta; preferă ca imaginile să vorbească în locul său. Timpurile sunt de sfârșit, în care orice resursă a fost consumată; aerul ajuns de nerespirat, văzduhul înroșit cu praful temperaturilor insuportabile. Măștile de gaze, de după care simțim priviri stăruitoare, nu pot face mare lucru; doar prelungesc agonia. Deznodământul inevitabil e simțit ca o izbăvire. Cu toate acestea, în mod miraculos, păsările și animalele scapă

nevătămate. Cumva s-au adaptat noilor condiții și își duc existența netulburate, într-o lume schimbată, din care omul nu mai face parte. Oarecum surprinzător, găsim îndreptățire aici, o pedeapsă pe care o merităm, dar și un prilej de introspecție, ocazia cercetării cu umilință a lucrurilor cu adevărat importante. Și, de ce nu, șansa unui alt început, în care lăcomia și răutatea să nu-și găsească adeptii. O alcătuire perfectă dar nefirească, idealul e atins doar de năzuință; ar fi aproape imposibil de realizat cu adevărat.

Libertatea canarului

Două expoziții cu același nume: prima la Muzeul de Artă Comparată Sângeorz-Băi, a doua la Muzeul de Istorie Suceava. În ambele, suita de autoportrete, unele de mari dimensiuni, înfățișează momente surprinse parcă de un observator neimplicat, aflat în afara zonei de interacțiune cu artistul. Paravanul e aruncat la o parte cu brutalitate; nu știm cu certitudine cum să reacționăm, sinceritatea care ne întâmpină apare deconcertantă. Grimasele chipului trădează mai curând o

problemă de comunicare, în care doar contorsionarea feței poate salva ceva. Gura încleștată agonizant vrea să ne grăiască multe, dar sunetul e mut, vorbele rămân sugrumate înăuntru. Trecerea grăbită, urmată de o rememorare atentă, indică un aspect important: prezența măștii în anumite ipostaze poate fi simptomul neputinței deschiderii spre celălalt. Posibil chiar negare a dorinței de apropiere. Bariera e pusă ca scut și înșelăciune. Particularitățile se pierd în standardizare, repetiții, șabloane. Sau cel puțin aceasta ar fi intenția aparentă, nu întotdeauna dusă până la capăt. Ghicim firește regulile și meandrele jocului, recunoaștem semnele, dar nu e de ajuns. Punctat acolo unde trebuie, sunt prezente insule de liniște, serenitate, păsări cântătoare, aproape imponderabile, de o frumusețe aparte. Ele ne dau sensul deplin al libertății, căci nu sunt închise cu nimic. Niciun gând nu le oprește avântul, vremelnicia nu are cum să le atingă. Este o stare binecuvântată din care e păcat să ieși. Ce ai putea să-ți mai dorești? Calea de afară nu poate fi decât în jos. Libertatea canarului se sublimază firesc în cântec, supremă desprindere de materie, absolută eliberare. E o promisiune pe cale de a fi îndeplinită sau poate doar un deziderat. Noi nu suntem încă pregătiți; știm bine: trebuie să mai lucrăm asupra noastră și asupra celorlalți, pentru a putea auzi. După cum lunga călătorie începe cu o scurtă împietrire în nemișcare, liniștea profundă oferă pauza atât de necesară pentru reculegere, pregătire sufletească. Nemișcare, tăcere, armonie. Cuvinte care nu au fost încă rostite.

• publicitate • publicitate • publicitate • publicitate • publicitate • publicitate • publicitate • publicitate • publicitate •

Ca în fiecare an, în perioada 15 martie - 15 aprilie, Regia Națională a Pădurilor - Romsilva și Direcția Silvică Bacău organizează o serie de evenimente, manifestări și acțiuni sub egida „Luna plantării arborilor”.

Această perioadă este dedicată pădurii și reprezintă o modalitate de sensibilizare și conștientizare a publicului și a factorilor decizionali cu privire la importanța și rolul pădurilor.

Pădurile, numite și „aurul verde” sau „plămânul planetei”, sunt cea mai de preț podoabă a Terrei. Pădurea îndeplinește, pe lângă rolul de a furniza material lemnos pentru industria lemnului și a celulozei și pentru încălzirea locuințelor, și multe alte funcții: antierozională, pedogenetică, geochimică, hidrologică climatică, biologică/ ecologică, antipoluantă, sanitară, educativă/ științifică, estetică/ peisagistică și recreativă (liniștea, aerul nepoluat, peisajul sunt motive suficiente pentru a atrage turiști) și socioeconomică. Pădurile oferă numeroase resurse regenerabile dacă sunt exploatate durabil: lemn, ciuperci, fructe de pădure, plante medicinale. Exploatarea lemnului și utilizarea sa în tipografia, pentru construcții și mobilă au impus nevoia de a recicla. Pădurea are și o semnificație istorică, de ea fiind legate importante momente ale devenirii neamului, dar și culturală, multe dintre operele literare și muzicale fiind legate de ea.

Sărbătoarea „Lunii plantării arborilor” are o istorie îndelungată, prima dată fiind menționată în anul 1872, în S.U.A., ca o consecință a despăduririlor accentuate.

În țara noastră a fost organizată pentru prima dată în anul 1902 de către Spiru Haret, ministrul Cultelor și Instrucțiunii Pu-

LUNA PLANTĂRII ARBORILOR

• Direcția Silvică Bacău plantează aproape 1 milion de puiți forestieri în anul 2021 •

blice, sub denumirea „Sărbătoarea sădării arborilor”. Tradiția a fost reluată după 1989 sub denumirea „Luna pădurii”, iar începând cu anul 2008, odată cu intrarea în vigoare a noului Cod Silvic, a devenit „Luna plantării arborilor”.

În cadrul activităților ce se organizează sub egida „Lunii plantării arborilor”, un rol important îl are cea de plantare a unor suprafețe din fondul forestier național al statului. Pentru anul 2021, D.S. Bacău și-a propus să împădurească 125 de hectare. Cele mai mari suprafețe (15-20 de ha) se vor împăduri la ocoalele silvice de munte Ciobănuș, Comănești, Dărmănești, Târgu-Ocna. În plus, se vor regenera pe cale naturală peste 450 de hectare, ceea ce înseamnă că în acest an suprafața totală regenerată la nivelul Direcției Silvice Bacău va fi de cel puțin 575 de hectare. Se realizează completări în plantațiile înființate în anii anteriori pe o suprafață de 57 ha. Cea mai mare parte a puiților necesari pentru împăduriri sunt produși în pepinierele proprii. Harta interactivă a tuturor șantierelor de împăduriri din fondul forestier de stat administrat de Regia Națională a Pădurilor - Romsilva poate fi consultată la adresa de internet <https://bit.ly/38J77XZ>.

În pepinierele Direcției Silvice Bacău se produc anual puiți forestieri necesari pentru împăduriri, din diverse specii: molid,

brad, gorun, cireș, paltin de munte, salcâm, necesari pentru realizarea cu ocazia lucrărilor de împăduriri ale unor păduri cu valoare mare, corespunzătoare tipului natural fundamental de pădure, dar și de plante ornamentale. După inventarul puiților produși în pepiniere, efectuat în toamna anului trecut, a rezultat un număr de 1,9 milioane de puiți. Din aceștia, aprox. 1 mil. sunt ați de plantat în primăvara acestui an.

Pentru plantare se vor folosi peste 920.000 de puiți forestieri din diverse specii. De asemenea, din puiții produși în pepiniere vom oferi o parte primăriilor și unităților de învățământ din județ, sub formă de sponsorizare, în cadrul Programului anual al Regiei Naționale a Pădurilor - Romsilva, pentru a fi plantați pe terenuri goale, degradate sau neproductive.

Alte activități pe care ne-am propus să le desfășurăm în această perioadă sunt:

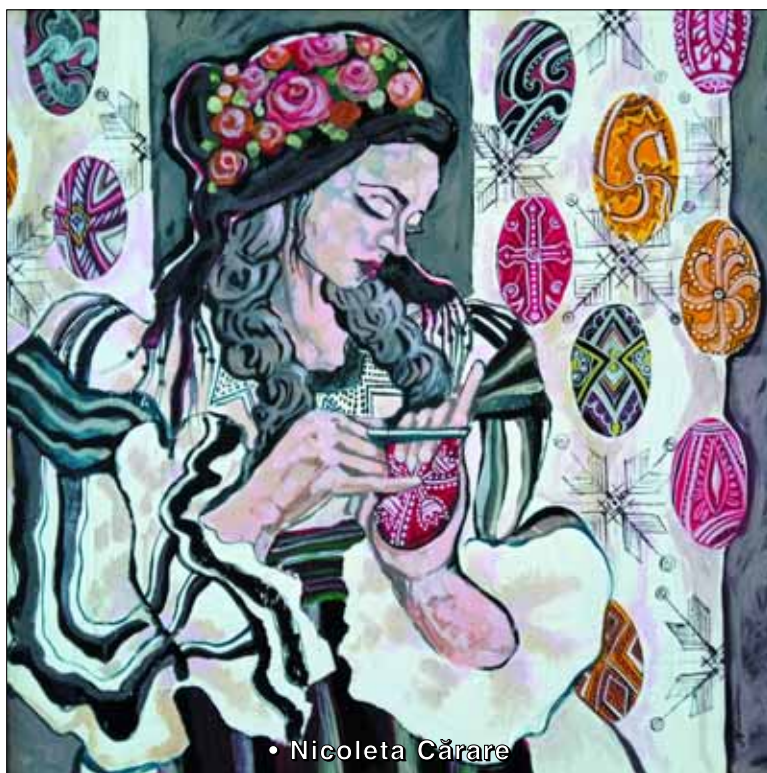
- popularizarea prin afișe și panouri a importanței păstrării integrității fondului forestier și a prevederilor Codului Silvic;
- conștientizarea cetățenilor și proprietarilor privați privind rolul pădurii în viitor și informarea asupra obligațiilor ce le revin în calitate de deținători de păduri;
- antrenarea locuitorilor localităților pentru acțiuni de igienizare a lizierelor pădurilor;
- asigurarea materialului săditor și acordarea asistenței tehnice pentru împădurirea unor terenuri degradate, neproductive sau pentru înfrumusetarea spațiilor verzi din localitățile județului Bacău;
- antrenarea elevilor, studenților, tineretului în acțiuni de plantat puiți, de înfrumusetare a spațiilor verzi din incinta comunelor, orașelor și a unităților de învățământ. Astfel, fiecare ocol silvic desfășoară parteneriate cu unități de învățământ din raza de activitate pentru realizarea acestor acțiuni.

Direcția Silvică Bacău vă dorește să aveți o primăvară frumoasă și vă așteaptă să luați parte la activitățile pe care le organizează!

Constantin GHERASIM

Curajul tainic al femeilor învingătoare

• Nicoleta Cărare

Când bărbații tac ori se ascund, în varii contexte socio-politice, apare chipul uneia sau mai multor femei care ridică granița sensibilă a existenței deasupra limitei comodității și a confortului personal, deasupra fricii și a temerii de moarte, arătând că feminitatea nu constă în granițele trasate de mentalitățile unor „specialiști”, fie ei psihoanalisti, psihiatri sau psihologi, ci în cu totul altceva.

Femeia a fost înzestrată cu o putere de dăruire și o tărie pe care nicio autoritate lumească nu o poate stopa sau contracara. Astfel, nu o dată, s-a dovedit că ea poate fi nu doar egală bărbatului, ci îl poate depăși, lăsându-și amprenta pe scena istoriei prin curajul de a înfrunța cele mai mari pericole. Lăsând la o parte controversele feministe – care vor dăinui probabil încă multă vreme –, este mai mult decât vizibil oricărui om rațional că „femeia și bărbatul se deosebesc numai în trupurile lor. Dar în luptele pentru viețuirea în dreapta credință, comun este stadionul, comune și războaiele. Căci, la fel [ca bărbații], și femeile se dezbracă și nu părăsesc lupta, ci și ele sunt gata de bătaie, și se încununează, și sunt laudate, și au parte de cele mai de seamă premii și cununi și de trofee strălucite și de neconținute biruințe și de toate celelalte”, după cum spunea Sfântul Ioan Gură de Aur în secolul al IV-lea („Cateheze maritale. Omiliile la căsătorie”, Sibiu, 2004).

Între femeile rămase în istorie se numără mironosițele, cele menționate în „Noul Testament”, și anume: *Maria Magdalena*, *Maria* (mama lui Iacov și a lui Iosif sau Iosif), *Maria lui Cleopa*, *Ioana* (soția lui Huza, un slujitor al regelui Irod), *Salomeea* și *Suzana*. Ele sunt cele care au ajutat pe Mântuitorul și pe Sfinții Apostoli în lucrarea sfântă de propovăduire a Evangheliei. La acestea se adaugă *Marta* și *Maria*, surorile dreptului Lazăr din Betania. De ce sunt ele atât de importante? Cred că, în primul rând, pentru

faptul că Însuși Mântuitorului Iisus Hristos, Dumnezeu Cuvântul, le-a făcut primii martori ai Învierii Sale. Le-a răsplătit nu doar înțelepciunea și bunătatea, ci și curajul de a rămâne ele însele, de a sfida frica de moarte. Adică, în momentul în care ucenicii stăteau ascunși de frica persecuțiilor din partea iudeilor, femeile mironosițe au plecat spre mormântul Mântuitorului pentru a împlini rânduiala evreiască privitoare la trupurile celor morți.

Era „prima zi a săptămânii”, după ce a trecut ziua sâmbetei, când „Maria Magdalena, Maria, mama lui Iacov, și Salomeea au cumpărat miresme ca să vină să-L ungă” (Marcu, 16, 1). Singura problemă a femeilor, pe drum, nu era legată de faptul că vor fi văzute de iudei și

vor putea fi prinse. Nu erau preocupate de eventuala suferință ori moarte, ci de cum vor putea ajunge să împlinească legea iudaică. Știau prea bine că intrarea în mormânt fusese pecetluită cu o piatră imensă. Știau că a fost pusă pază romană și că vor trebui să răzbată singure. Nu știau cum vor rezolva situația existentă, dar erau pornite pe drum. Cumva, lucrurile trebuiau puse în rânduială și aveau conștiința că trebuie să împlinească toate. Nu puteau sta deoparte. Înăuntrul era trupul Învățătorului. Îl văzuseră mort pe Cruce, apoi au asistat la îngroparea Lui. Au plâns neputincioase, au înțepinit de suferință. Dar asta a fost atunci. Acum totul era clar și limpede. Aveau datoria de a-l fi alături. Acum nu mai e timp de contemplație, de lacrimi sau

meditație. Greu de crezut că în acele momente în mintea și-n inima lor mai răsuna cuvintele Mântuitorului Hristos privitoare la Înviere. Cum să le mai vină în minte așa ceva, după ce văzuseră suferințele, sângele, agonia pe Cruce și moartea Lui?

Dar, în același timp, nici nu se preocupau că vor putea fi prinse. Datoria era datorie, legea era lege. Așadar, singura grijă era „cine ne va prăvăli nouă piatra de la ușa mormântului?” (Marcu, 16, 3). Cine ar fi putut să ajute niște femei singure să dea la o parte piatra de pe mormânt? Atunci, ca și astăzi, cine poate ajuta o femeie singură, fermă și hotărâtă, curajoasă și dâră, dar căreia nimeni nu-i este alături? Uite că, atunci, ca și acum în viața reală, nimeni nu este chiar așa de singur pe cât i se pare. Femeile mironosițe, „privind în sus”, au văzut piatra dată la o parte. Privitul în sus, în momentele dificile, extreme ale vieții ne deschide o altă perspectivă asupra vieții și a lumii. Ne descoperă un alt sens și ne încredințează că Dumnezeu lucrează în și prin cei a căror inimă privește spre cer când suferința tinde să plece ochii sufletului spre pământ.

Înăuntru au văzut un tânăr în veșminte albe, care mai întâi le-a zis să nu fie înspăimântate, pentru că Iisus Nazarineanul a înviat și „nu este aici”. Cum să crezi ceea ce vezi, după ce ai văzut și ai crezut cu totul altceva cu doar două zile în urmă? Era un paradox teribil. Ele au fugit de la mormânt cuprinse de tremur și de uimire. Dar și de o bucurie mare. Cumva au înțeles ceea ce era neînțeles. Dar cum să

vorbești și cui despre Înviere? Când cei mai apropiați Lui, ucenicii, „se tângăiau și plângeau”? Cum ar fi putut niște femei să se facă purtătoare de astfel de veste? Cum să devină ele „apostoli ai apostolilor”, cum le numește părintele patriarh Daniel? Au ascultat cuvântul Îngerului de a spune vestea cea bună de apostolilor ascunși de frica persecuțiilor. Entuziasmul și energia lor nu au reușit să-i facă atenți și să deschidă mintea acestora. Cum aveau să creadă niște femei? Însă iată că Însuși Dumnezeu Se descoperă mai întâi unor femei curajoase, statornice și consecvente. Iisus Hristos S-a arătat femeii pentru că „știa că inima femeii este extrem de sensibilă și plină de dragoste, atinge tot ce este mare, tot ce este tainic, tot ce este sfânt mult mai ușor decât o fac inimile mai dure ale bărbaților, fiindcă acestora le este propriu să primească totul cu multă reflecție, să creadă întâi de toate rațiunii minții lor. La femei nu este așa. Ele nu reflectă atât de mult cum o fac bărbații. Acestea cuprind cu inimile lor curate toată dreptatea, tot adevărul rapid și ușor. Există două feluri de cunoaștere – cunoașterea cu mintea și cunoașterea cu inima, acea cunoaștere cu inima pe care filosofii o numesc cunoaștere intuitivă. Cu inima se cunoaște ce este mai important – ceea ce nu poate cunoaște mintea. Inima este organul cunoașterii superioare, al comuniunii noastre cu Dumnezeu, cu toată lumea nevăzută. Inima de femeie într-o măsură mult mai mare decât cea de bărbat dispune de această capacitate a cunoașterii intuitive, a cunoașterii nemijlocite, fără multe raționamente. În aceasta constă marele avantaj al femeilor față de bărbați”, după cum spune Sf. Luca al Crimeii („Predici”, Editura „Sophia”, 2009).

Peste veacuri, „femeile mironosițe sunt modele vii de credință puternică în Hristos și de iubire față de Hristos, iubire mai mare decât orice calcul de ajutor omenesc din lumea aceasta. Ele reprezintă credința Bisericii, care își pune mai mult nădejdea în ajutorul dumnezeiesc decât în ajutorul omenesc, adesea absent sau egoist. Femeile mironosițe reprezintă, de asemenea, pe toate femeile, dar mai ales pe mamele creștine care, disdiminează, la revărsatul zorilor, merg la icoana Mântuitorului Iisus Hristos și-l cer ajutor ca să prăvălească atâtea «pietre grele ale vieții» de pe inima sau sufletul lor atunci când întâmpină greutăți în viață”, avea să le definească Preafericitul părinte patriarh Daniel pe femeile mironosițe al căror nume rămâne legat definitiv de cel mai important moment din istoria lumii și cea mai mare sărbătoare a Bisericii: Învierea Domnului.

Cărți primite la redacție

Ioan Neacsu, *Lumea văzută din fotoliu: publicistică. Vol. 1+2*, Bacău, Ed. „Vicovia”, 2020

Ovidiu Lazăr, *Cehov, doctorul*, Iași, Ed. „Junimea”, 2020

George Nina Elian, *Timpul din afara ceasurilor*, Caracal, Ed. „Hoffman”, 2021

Ciprian Măceșaru, *Corpuri de întunecat*, Buc., Ed. CDPL, 2020

Nicolae Spătaru, *Măștile lui Brejnev*, Pitești, Ed. „Paralela 45”, 2020

Tincuța Horonceanu-Bernevici, *Pasărea din ochiul meu stâng*, Buc., Ed. „Eikon”, 2020

Simona-Grazia Dima, *Havuz poeme*, Buc., Ed. „Tracus Arte”, 2020

Mioara Băluță, *Frunze sub un ștergător de parbriz*, Ed. „Rovimed Publishers”, Bacău, 2020

Elena Bălășanu, *Singurătatea nu ne face mai buni*, Craiova, Ed. „Aius”, 2020

Gheorghe Ungureanu, ... *Din tainele nordului meu*, Bacău, Ed. „Ateneul scriitorilor”, 2020

Gheorghe Ungureanu, *Un prozator la porțile consacării*, Odobești, Vrancea, Ed. „Salonul literar”, 2020

Horia-Alexandru Căbuți, *Tărâmurile ceții*, Oradea, Ed. „Biblioteca Revistei Familia”, 2020

Ovidiu Baron, *Linștea de suprafață*, București, Ed. „Tracus Arte”, 2020

Dumitru Ignat, *Și răspunsul este o întrebare*, Botoșani, Ed. „Quadrat”, 2020

Romulus Brâncoveanu, *Replay*, Pitești, Ed. „Rocart”, 2020

Daniela Birzu, *Zone de acces*, Pitești, Ed. „Rocart”, 2020

Doina Cernica, *Mierlă neagră pe zăpada albă: povești ținându-se de mână cu surorile lor*, Suceava, Ed. „Mușatinii”, 2020

Doina Cernica, *Neaua ninge la Betleem*, Suceava, Ed. „Mușatinii”, 2020

Andrei Moldovan, *Cărți și autori din Bistrița-Năsăud*, Cluj-Napoca, Ed. „Școala Ardeleană”, 2021

Ioana Drăgan, *Gripa: o poveste de Crăciun*, București, Ed. „Tracus Arte”, 2021

Virgil Răzeșu, *Domnule Președinte*, Piatra-Neamț, Ed. „Răzeșu”, 2020

Nicoleta-Cristina Scarlat, *Black. Retrograd*, Iași, Ed. „Timpul”, 2021

Alexandru-Ovidiu Vintilă, *Insectele imperiului [câte ceva despre orbirea șamanilor]*, Bistrița, Ed. „Charmides”, 2021

Irene Postolache, *Ursul Vasilică și înghețata*, Brașov, Ed. „Libris Editorial”, 2020

Violeta Savu, *Ierburile otrăvite*, Florești, Cluj, Ed. „Limes”, 2020

I

Cluj, 17 decembrie 1967

On[or] Reviste[i] „Ateneu“

Lipsind din colecția mea bibliografică articolul D-lui Sîrbu „Lucian Blaga – memorialist“, apărut în nr. 1 al *Ateneului* din 1966¹⁾, v-aș ruga să binevoiți a-mi trimite²⁾ – dacă e posibil – exemplarul menționat al revistei Dvoastre.

Cu distinsă stimă,
Cornelia Blaga

Adresa: Cluj, Str. Măcinului 20.

1. Un comentariu al universitarului ieșean I. Sîrbu despre *Hronicul și cîntecul vîrstelor*, ediție îngrijită și cuvînt-înainte de George Ivașcu, Ed. Tineretului, 1965
2. Înainte de a-mi fi remisă, scrisoarea a fost apostilată de Radu Cârneli, redactorul-șef al Revistei: „Tov. Călin, dacă se poate, dacă avem, să-i trimitem“. Alt amănunt: Cornelia Blaga a pus în plic un timbru de 3 lei (care are desenat pe el un televizor și o antenă; zic *are*, căci a rămas nefolosit), pentru eventuala expediție.

II

Cluj, 17 februarie 1968

Stimate Domnule Călin,

regret că nu Vă pot da informații mai precise asupra volumului *Antropologie*¹⁾ de L. Blaga. Știu doar că a fost litografiat într-un număr mic pentru studenți. De [În] prezent eu nu am nici un singur exemplar la dispoziție.

Vă mulțumesc pentru nr-ul din revista *Ateneu* care lipsea din colecția bibliografică referitoare la opera soțului meu.

Cu distinsă stimă,
Cornelia Blaga

1. Textul a fost editat de Ion Maxim (v. *Aspecte antropologice*, Timișoara, Ed. „Facla“, 1976).

III

[București], 6 iunie 1973

Tovarășe șef-redactor
Const. Călin,

Cum nu v-am mai trimis de mult din versurile mele, cutez a vă expedia cele alăturate, cu încredințarea c-or vedea lumina-n coloanele *Ateneului*, unde pînă la o vreme eram colaborator regulat¹⁾.

Cu salutul meu afectuos,
Camil Baltazar

1. A fost un colaborator ocazional, nu regulat. Anterior, din februarie 1965 și pînă în ianuarie 1972, a publicat numai șapte poezii.

IV

[București], 19 iulie 1973

Stimate domn[u]le redactor-șef
Const. Călin,

Mă bucură vestea pe care mi-o dați, aceea că-mi voi relua colaborarea la o revistă care mi-e plăcută, nu numai pentru că a avut un rol de pionierat în ce privește publicațiile județene, dar [și] pentru că e bine întocmită.

Îmi îngădui a vă alătura o poemă din întimplare dedicată Bacăului și întregului județ¹⁾.

scrisori către un redactor

Constantin CĂLIN

Cereri și oferte

Diverse, scrisorile reunite în această pagină sînt interesante – sper – atît prin autorii lor, cît și prin subiecte. De pildă, **Camil Baltazar** (pseudonimul lui Leibu Goldstein) (1902-1977) era un „martor“ al *Sburătorului*, în care a debutat în 1921. Ca poet, a fost susținut de E. Lovinescu și apreciat de principalii critici interbelici. Unele dintre cărțile sale, precum *Vecernii*, *Flaute de mătase* (ambele din 1923) sau *Întoarcerea poetului la uneltele sale* (1967), au fost deseori citate. Am primit cu bucurie aprecierea sa că *Ateneu* e „bine întocmită“. Venea de la un om care a colaborat și a participat la scoaterea mai multor reviste, între ele *România literară* a lui Liviu Rebreanu. Memorialistul (v. *Contemporan cu ei*, 1962, și *Evocări și dialoguri literare*, 1974) e de neocolit de către cel ce vrea să se informeze despre viața scriitorilor de altădată. **Andrei Ciurunga** (pseudonimul lui Robert Eisenbraun) (1920-2004) e – lucru pe care nu-l știam la vremea corespondenței – un om cu o biografie excepțională, în care au fost și două condamnări politice. Invit pe cititor să rețină discreția ofertei sale, care azi mă impresionează mai mult decît atunci. Încearca atît să-și mențină numele la suprafață, cît și să mai cîrpească, publicînd ici-colo, din nevoile materiale. Prezența mai mult decît a altora a lui **Vasile Adăscăliței** (1929-2007) s-a datorat – trebuie spus – atenției crescute ce se acorda în acei ani folclorului și folcloristicii, aceasta o disciplină – științific – încă la început de drum.

Cu acest prilej vă întreb: v-ar interesa o scurtă recenzie de 2 jumătate pagini [sic!] bătute la mașină despre cartea de versuri a colegului meu Vlaicu Bîrna, *Auster*²⁾? Dacă da, binevoiți a dispune să mi se telefoneze acasă: telefon 211058.

Cu salutul meu afectuos,
Camil Baltazar

Str. arh. Mandrea 14, Sectorul 3,
București of. 39

1. Poema nu a apărut și nici nu cred că se află în arhiva redacției (partea depusă la Arhivele Naționale Bacău). Pe lîngă cele trei scrisori, s-a păstrat un „Creion“, care începe cu versurile: „Pentr-un chip văzut aieve,/ Ochii-aripi de rîndunici/ Și privirile de seve“, datat „făurar 1969“.
2. Vlaicu Bîrna (1913-1999), poet, traducător, memorialist „savuros“ (v. *Între Capșa și Corso*). Volumul *Auster* nu a fost recenzat de *Ateneu*.

V

[București], [f.d.]

Stimate tovarășe redactor-șef
Const. Călin,

Ați binevoit a mă informa că-n numărul pe august al *Ateneului* o să-mi apară poezia „Imagine și idee“. În locu-i a apărut „Ceremonial de laudă patriei“¹⁾, mai adecvată pentru luna august decît ce dădusem eu, fapt pentru care mă bucur. Dar întreb: mai apare în un număr viitor poezia ce ați ales-o p[en]tru numărul de august? V-am mai expediat una, intitulată „Bacău“. Care dintre ele își va face loc în coloanele revistei[?]. Întreb căci voi să vă trimit alte poeme, între cari una închinată republicii, cu prilejul aniversării ei.

Cu salutul meu afectuos,
Camil Baltazar

1. Vezi *Ateneu*, 10, nr. 8, august 1973, p. 10. Poezia e prima dintr-un grupaj (coloană) cu supratitlul „Poeme în august“, ceilalți autori fiind: Valeriu Gorunescu, Calistrat Costin, Florin Popescu, Petre Manolache, Al. Raicu.

VI

București, 8 octombrie 1973

Stimate domnule Călin,

Știu că în preajma sărbătorilor Țării, revistele îmbracă haina festivă a unor anume poezii.

În speranța că veți putea alege ceva, vă trimit cîteva versuri pentru numărul pe decembrie al *Ateneului*¹⁾.

Cu mulțumiri și bune sentimente,
Andrei Ciurunga

Str. Cornelia 8 – sector 5
București 53

1. A fost aleasă poezia „Prolog“ (v. *Ateneu*, 10, nr. 12, decembrie 1973, p. 3).

VII

Iași, 1 noiembrie 1965

Stimate tovarășe Călin,

Știu că-ți voi răpi timp cerîndu-ți să-mi dai un răspuns la această misivă, dar contez pe promptitudinea și amabilitatea care nu te pot desminti.

De mai multă vreme sînt preocupat de eposul balcanic care mi-a cerut unele investigații speciale, atunci cînd am început să țin un curs special de folclorică, pe tema: „Balada noastră folclorică“. Într-un anumit fel, numărul ultim din *Ateneu*, în care ați făcut loc unui interesant (deși susceptibil de discuții) globus folcloric, mi-a reamintit intenția de a da publicității o traducere versificată a cîtorva din cele mai răspîndite și izbutite cîntece epice antiotomane balcanice. Compararea lor ar putea permite interesante concluzii cu privire la comunitatea de istorie socială și a artei literare, în acest perimetru european. O pagină similară (într-un număr de mai încolo) de epos balcanic și românesc, ar putea interesa redacția?¹⁾

V-aș ruga să discutați cu ceilalți tovarăși, să analizați propunerea (al cărui obiectiv mi se pare a se înscrie perfect și în sfera preocupărilor generale politice de a strînge în mod deosebit relațiile dintre popoarele acestei zone) și să-mi scrieți cîteva rînduri despre concluziile la care ați ajuns.

În cazul acceptării materialului, vi l-aș putea da într-o lună de zile.

Cred că foarte curînd vă voi mai trimite un material nu prea mare, de structură teoretică, „Criteriul estetic în aprecierea folclorului“²⁾, care – sper – vă va interesa.

Cu cele mai bune sentimente, vă salut pe Dvs și pe ceilalți tovarăși din redacție,

V. Adăscăliței.

Facultatea de Filologie –
Universitatea „A. I. Cuza“ – Iași
sau acasă: Aleea Grigore Ghica
Vodă, 27

1. Răspunsul a fost afirmativ. Vezi „Din eposul haiducesc balcano-carpatic“, în *Ateneu*, 3, nr. 6, iunie 1966, p. 12, 13.
2. „Materialul“ cu acest titlu a apărut în mai 1966 (v. p. 13). Ulterior, el a devenit un scurt serial: „Criteriul lingvistic în aprecierea folclorului“, „Criteriul istoric în aprecierea folclorului“. Publicat în numărul 7, iulie 1966, p. 7, articolul referitor la „criteriul lingvistic“ a provocat următoarea replică a lui Ovidiu Bîrlea, text respins de redacție:

București, 28 iulie 1966

Tovarășe redactor-șef

V-aș ruga să publicați în numărul următor notița de mai jos, pentru a încheia cu atîta acest scandal rușinos, care denotă și totala lipsă de informare a redacției dv.

Cu stimă, O. Bîrlea

În numărul 7 din 24 iulie a.c. al acestei reviste, V. Adăscăliței scrie la p.7:

„Cînd de curînd, Ovidiu Bîrlea, a dat un volum de basme transcrise minuțios după înregistrările Institutului de Etnografie și Folclor, cartea nu a avut succesul scontat, pentru că publicul aștepta literatură populară, nu și amănunte de grai.“

Totul e pură invențiune, deoarece volumul amintit nu numai că nu apăruse pînă la 24 iulie, dar nu a apărut nici pînă la această dată – 28 iulie. De abia la 22 iulie a.c., Editura p[en]tru Literatură a trimis exemplarul semnal pentru a obține acel „bun de difuzare“ care precedă cu cîteva zile sau săptămîni comercializarea cărții. Nici presa centrală nu a anunțat că ar fi apărut atare carte.

Că V. Adăscăliței este total neinformată asupra cuprinsului cărții, se vede limpede din numeroasele inexactități: nu e vorba de *un volum*, ci de trei volume, care nu sînt numai *de basme*, ci cuprind toate speciile prozei epice, adică basme, legende, snoave și povestiri; acestea nu sînt transcrise *minuțios*, ci sumar, mult sub exigențele dialectologilor. Cît privește reacția „publicului“ – de fapt cartea e destinată specialiștilor și celor cu o cultură filologică universitară, așa cum se specifică și în prefața pe care V. Adăscăliței nu avea de unde să o citească – ai zice că puterea de inventivitate a autorului vrea să cultive simțul umorului în cititorii revistei. De fapt, nu știu ce anume a vrut să urmărească V. Adăscăliței prin aceste măsluiri sfruntate, dar nu mai încapă îndoială că ele denotă totala lui desconsiderație pentru cititorii revistei și metoda comodă de a-și cîștiga merite științifice, spre gloria universității ieșene, unde domnia sa este lector.

Ovidiu Bîrlea

Am avut de câteva ori bucuria de a sta mai mult de vorbă cu Gheorghe Zănescu – de fiecare dată m-a contrariat „atenția” sa cu totul deosebită de a centra discuția pe lumină, pe semnul revelat, implicit pe simbolistica aceasta largă a ochiului deschis. Elementele cromatice căpătau suflu în funcție de perspective – cum altfel?! –, iar forma reprezentată era mai mereu mai degrabă o etapă în șirul larg al căutărilor, altfel spus o protoformă ce purta în sine garanția deschiderii. Apoi, îmi aduc aminte de o mână de cuvinte ce echivalau cu un crez artistic, cuvinte care prefațau un album dedicat artistului: „Creația combină contrariile și le transformă în armonie ori schimbă armonia în grotesc. Te înalță la ceruri ori te coboară în tenebre. Orice neformă își caută un trup și orice formă visează schimbarea. Este o cale continuă. Vine din tainice începuturi și doar mintea îi măneste chipuri. Îți întinde capcane amăgitoare. N-o poți cuprinde. Nimfă

Simfonia negrului

nevăzută, ba e culoare sau lumină, ba e materie voluminoasă ori dans, ori poezie...”

Probabil paradoxală pentru unii, împreună-existența tuturor celor de mai sus se regăsește predefinită în irizările – fie și de-o clipă – ale unei (non)culori în parte resemantizate; au spus-o și alții mai demult, m-am convins la rândul meu și cu prilejul altor vernisaje, dar și acum: „Negrul” ce poartă marca Zănescu e străin închiderii, se află la polul opus față de tot ceea ce ar conota cu zborul în picaj, cu monotonia ori lentoarea, cu dezagregarea ori teama de moarte.

Găzduită la „Galeria Nouă” sub egida Uniunii Artiștilor Plastici, filiala Bacău, expoziția „Negru” a artiștilor Dany-Madlen Zănescu și Gheorghe Zănescu are valoarea unui statu-quo asumată, fețele negrului desfășurând aceeași miraculoasă poveste a ființării în raport cu valorile perene. Ivite din cenușa actului creator, volumetriile lui Gheorghe Zănescu impun receptarea în condițiile metadiscursive ale unui panopticum; în mod evident, exponatele dialoghează dincolo de conveniențele timpului și spațiului, re-așezând într-un continuum „mai înainte de faptă” ordinea dintâi a lumii. Împreună, Dany-Madlen și

Gheorghe Zănescu au ajuns la acea simplitate înaltă, investind inclusiv afectiv într-o stră-lume ce amintește artistic de viziunea platoniciană. Dacă mi se permite o comparație forțată, apreciez că atât auriul

lui Maitec, cât și negrul celor doi Zănescu reprezintă nimic altceva decât fețele aceluiași Chip. Succint, dar deosebit de intens, „negrul” acesta nu poate fi așezat într-o anume ramă, el nu suferă povestea, e străin oricărei desfășurări narrative; dimpotrivă, taie în surplusul materiei, descoperă culoarul, pune în dialog creatul cu increatul. Oferă conținut revelat. Mai mult, el e punct nodal între apropieri și îndepărtări, oglindind doar în fața celui care are răbdarea de a privi.

Pe un alt plan, în întregul ei, expoziția întretese amintiri și nostalgii, lăsând loc zborului și visării. Pecete dintru începuturi, negrul își așteaptă lumina așa cum inanimatul își așteaptă suflarea; asistăm la o inedită simfonie care sonorizează neîntrerupt forme de viață renăscând. (M. M.)

Tradiție și frumusețe

Aceasta pare a fi combinația perfectă pe care o transmit textele înmănușate în volumul „Flori de câmp”. Gestul îi aparține lui Constantin Donea, dirigitorul culturii băcăuane de-a lungul a peste patru decenii, adică de pe vremea când se afla la cârma Casei Regionale a Creației Populare, unitate cuprinzând județele Bacău și Neamț, ca și o parte din Vrancea. Filolog pasionat de menirea sa spirituală, a încurajat culegerea folclorului muzical și literar, dar a dat el însuși pilda unui colecționar de comori de acest fel.

Impulsul de a le reda publicului a venit din partea lui Petre Vlase, directorul Ansamblului Folcloric „Busuiocul”, „renumit maestru coregraf, manager cultural de succes, spirit treaz, iscoditor, neobosit”, după cum îl vede C. Donea.

A rezultat o culegere de folclor literar din județele Bacău și Neamț, realizată cu respectarea exemplară a normelor științifice și editoriale: selecția (deocamdată sunt incluse creații lirice cu conținut „social, etic sau erotic”, dar și poezia obiceiurilor de iarnă), glosarul (trei pagini de

arhaisme, termeni populari și regionalisme) și indicele de informatori (nume, localitate, vârsta, anul culegerii).

Folcloristul (Constantin Donea își merită nobila etichetă și pentru faptul de a fi publicat de multă vreme, în presa locală și cea de profil, alte și alte produse ale geniului popular) a operat nesemnificative îndreptări ale textelor, doar sub raport fonetic, apelând la limba literară, pentru a se asigura de reușita adresabilității lor. Cu siguranță însă cele 227 de creații vor fi atent analizate de specialiști, pentru a stabili puterea de circulație a unor motive populare, dar și manifestarea acestora în diferite zone folclorice. Așteptăm cu același maxim interes culegerile următoare.

I. DĂNILĂ

„În *Requiem*, Mozart face experiența dramatică a irealității. Viața, realitatea au fost doar o procesiune de norme, cutume, tabuuri, iluzii și constrângeri prin care a înnotat ca un somnambul. Trezirea din această somnambulie înseamnă despărțirea de dependențe. Problema capitală nu e moartea, ci atitudinea față de ea. Pentru Mozart atitudinea nu e lamentarea, ci concilierea cu destinul. Din fiecare notă și acord izvorăsc, tulburător, sentința gravă a irosirii fără înțeles a vieții, condamnarea tuturor sușurilor și coborâșurilor acesteia la pedeapsa zădărniceii. Nicăieri și niciodată metafizica teoretică nu a izbutit să atingă amplitudinea și adâncimea exprimării atât de coerent și cu atâtă eleganță. Poate doar în mărturia biblică a Ecclesiastului. Devastator prin simplitatea și sinceritatea sa, *Requiem*-ul mozartian e un imn închinat tăcerii Absolutului, a cărui umbră învăluie întreg Universul ca o definiție a zădărniceii tuturor zbatelor ființei noastre.”

Aceste cuvinte au fost compuse și inserate de Doru Kalmuski în *Critica civilizației* (14 aprilie 2017) și îmi sunau în minte în timp ce ascultam Uvertura la *Flautul fermecat* KV 620, compusă de Wolfgang Amadeus Mozart în 30 august 1791 într-o căsuță de lemn, în grădina căreia se află bustul compozitorului. Inventivitatea și inspirația acestei pagini muzicale îl consacră pe autor ca părinte al operei naționale germane. Tehnica contrapunctică este impresionantă, și remar-

turnul cu ceas

Ozana KALMUSKI-ZAREA

Tăcerea absolutului

cabil vechiul coral ce încheie primul act, în fața porții încercărilor, unde trebuie să treci mai multe probe: a tăcerii, a curajului, a loialității și altele asemenea, care conduc spre perfecțiune. La templul înțelepciunii, cel al lui Isis și Osiris, se întrec sunetele ce prevestesc fericirea și, la final, corul intonează cuvinte de neuitat despre dreptatea care a învins; „ea dă învingătorului coroana alcătuită din înțelepciune și frumusețe”.

O lună mai târziu, la finele lui septembrie, în fața unui public foarte numeros, la teatrul *An der Wien*, Mozart își dirijează geniala feerie muzicală, ce are un imens succes. Sfârșitul pornise. De aici înainte, doar 65 de zile îl despart de moarte. Lucrând la capodopera *Flautul fermecat*, reușește să atragă atenția lui Goethe – care, cucerit de măiestria dramatizare a textului literar, socotea că: „trebuie să ai

infinite mai multă inteligență pentru a pătrunde toate frumusețile acestui text literar decât e necesară spre a-l critica” –, dar uită de comanda pe care o primise în 15 iulie pentru a compune un *Requiem*.

Cella Delavrancea scria în primăvara anului 1936 că muzica poartă mai clar decât toate artele – scânteietorul semn al spiritualității. Ea ascultase la Ateneu lucrarea în care „tremură ultima suflare a minunatului compozitor. Mâna slabă, care de-abia mai ținea condeiul, transmite celestele dialoguri cu certitudine profetică [...]. În seara aceea m-am întors pe jos acasă. Auzeam încă în noaptea de iarnă, sub zăpada steluțelor, zveltele cromatice întinse în văzduh ca niște trepte pe care mă puteam urca la lumina cea adevărată”. Dovadă că și emoția pe care o trezește *Requiemul* este divină.

A sosit penultima zi dinaintea sfârșitului pe care îl simțea. Atunci, Wolferl, a cerut să mai asculte o dată *Flautul fermecat*, cea mai iubită dintre lucrările sale. Cu voce pierită cânta aria lui Papageno. În 6 decembrie când trupul celui ce a fost socotit *Soarele muzicii* este aruncat în groapa comună din cimitirul central vienez, seara, la teatru, lumea participa și aplauda frenetic a 59-a reprezentație a *Flautului fermecat*.

Povestea este spusă de Süßmayer – discipol, prieten și executor testamentar – cel ce va termina *Requiemul*. În 3 decembrie Mozart compune primele șase secțiuni ale lucrării: *Kyrie Eleison*, *Dies Irae*, *Tuba mirum* (în tăcerea orchestrei, trombonul și apoi vocea de bariton cresc tensiunea tragică la cote zguduitoare), *Rex tremendae*, *Recordare* și *Confutatis*. Paginile părții a șaptea ale inefabilei *Lacrimosa*, compusă în 4 decembrie, se află la muzeul Mozart din Salzburg, orașul sării.

În 27 ianuarie acum 265 de ani, când s-a născut, o vecină anunță că se naște al șaptelea copil, „o nouă pacoste căzută pe capul familiei Mozart”. Nu avea șase ani când călătorea, cu sora lui Nannerl și tatăl lor. Îmbrăcat ca o păpușă, cu ciorapi, pantofi cu cataramă, vestă și frac viu colorate, cu nasturi aurii și bucle blonde pudrate, interpreta concerte de vioară ori clavecin, în obositoare turnee.

Înainte de tăcere, orologiul din *Stephansturm* bate imortalizând nemuritoare *Lacrimosa dies illa*.

Theodor-George CALCAN

Nervura pregnantă a frunzei

Țesută cu infinită și discretă micală, pătrunsă convingător prin carnea, dar și prin textura cuvintelor sale, poezia Mioarei Băluță ne convinge stăruitor și prin aura sa. Poeta e convinsă că va veni o vreme în care va câștiga deplin întrecerea cu sine însăși și, se pare, vremea a și sosit, întrucât în palma deschisă, cea care nu se vede cu ochiul liber, nervura ștearsă de pe un anume parbriz îi poate citi ori poate mai sigur închipui, cu o anume dexteritate, destinul.

O lumină aparte face să strălucească cu sensibilitate și profunzime, într-o cu totul altă dimensiune, evenimentul poetic descris ori propus – un anume prezent care e în stare să convingă cititorul că poezia este de fapt un eveniment al ființei. Poeziile din cel mai recent volum, „Frunze sub un ștergător de parbriz” (Bacău, Ed. „Rovimed Publishers”, 2020), sunt expresia unui spirit tensionat liric, a cărui amprentă stilistică devine și stare de fapt. Cea mai dragă ființă a sa rămâne Poezia, fiara interioară – cu vorba vestită a lui Nichita; leoaica: „exact cum ți-ai căuta/ printr-o incizie adâncă ființa/ și sângerarea îți produce agonie. cei din jur/ îți vor spune să te oprești./ tu să rămâi în mijlocul tău/ să-ți vezi de visele tale/ sufocate prin cine știe ce vene/ electrice scurtcircuitate./ cine te cunoaște/ se va apropia să pună cap la cap/ părți din tine/ rămase neidentificate./ revenind-și rănile/ pe care ai uitat/ să le închizi./ uneori tot ce numesc poezie/ devine înfricoșător”. Noul volum trădează simplitatea, dar jocul simplității e unul care se sprijină pe o știință avansată a construcției versului, astfel încât renunțarea la podoabele discursivității poemului e una firească. Versurile sunt emanate și provin din

straturile ceva mai profunde ale unei conștiințe care exersează îndelung exercițiul interogativ al unui dialog reținut, mai puțin ilustrate de sîsturile epidermice, ceva mai fierbinți.

Există o subtilă sobrietate și o rigoare care sfidează cumva aparența. Forța vieții și a firii realizează un echilibru precar. Luând numai ceea ce trebuie din postmodernismul actual, poeta tinde să adauge ceva: generozitatea și forța ei interioară. Trăind solitar pe marginea unui abis subînțeles, un tragism frânt interior care nu excelează în grandilocvență, Mioara Băluță cultivă introspectiv o inteligență deloc comună, demonstrând o imaginație cu vibrații și culori autentice, dând personalitate verbului său acut și recognoscibil, cristalizând esențialul: „ziua se înfinge în pereții realității./ toți ai mei știu că sunt vie/ toți îmi trec asemenea fantasmelor/ prin spatele ochilor./ se avântă în largul inimii ca păsările/ spre o țară caldă./ cu cât mă adănesc mai mult/ cu atât devin mai abrazivă/ în contact cu lumea./ poate că într-o zi voi găsi în îmbrățișarea lor/ motive să mă bucur de moarte/ poate că îmi voi învinge fricile/ care își arată colții/ din apele întunecate ale singurătății”.

Poezia Mioarei Băluță se naște dintr-o fină percepție și dintr-o capacitate deosebită de a întui cu perspicacitate cuvintele cele mai apropiate de „Cuvânt”, iar „mesajul” nu se poate încheia niciodată aici... Arma cuvintelor poate fi îndrep-

tată și se îndreaptă într-o zonă clar-obscură, o zonă care refuză cu obstinație definirea. Simplitatea se conjugă cu dramatismul reținut, nu atât poetic, figurat, cât mai degrabă prezent în schița mișcată a unui peisaj lăuntric: „din ce în ce mai nerăbdători/ să ne vindecăm de tristețe./ de durere, de dragoste, noi,/ cei ce nu am învățat nimic/ de la păsările care ne-au pretuit fiecare bob/ din grâul împrăștiat prin toate colțurile lumii./ noi/ care am făcut din Dumnezeu/ motiv de război cu absolutul/ prin toate certitudinile plictisitoare./ oare ce-am mai putea alege/ acum când copiii noștri ne iubesc oricum, când libertatea nu înseamnă libertate, când sunt atâția oameni care plâng?”

Poeta sondează trăirile lirice, făcând recurs la viața de zi cu zi. Emblema ori mai precis cicatricea acestei trăiri mi se pare aristocratică. „Frunze sub un

ștergător de parbriz” e o carte accesibilă și penetrantă, cu un nivel înalt de percepere. E scrisă cu vigoare și se detașează prin delicatețe: „opriți-vă am strigat/ nu suntem în locul potrivit/ casele sunt tot mai mici/ gardurile cât zăpada./ chiar și aceste anotimpuri/ care vă măsoară rezistența/ sunt de nerecunoscut./ dar ei vorbeau despre o pisică/ neagră ca despre o jucărie găsită/ în pod./ lângă un cuib de rândunică./ măcar un timp/ opriți-vă/ aproape că am terminat.../ am crescut doi copii. am înălțat o casă./ mi-am cumpărat un câine...// însă mâinile lor descriu orbite ciudate așteptând să răsără soarele./ să-i cuprindă odată cu liniștea lui./ ca pe niște locuri de joacă./ goale și albe/ de-atâta iarnă”.

Țesute cu eleganță, determinare și stil, versurile poetei surprind cititorul printr-o luciditate reflexă: „tragem aer în piept/ creierul are nevoie de noi”. Mioara Băluță posedă de fapt elocința întrebărilor mute, timbrul lor e relativ ușor detestabil unei structuri moderniste: „am scris pentru învingători/ și învinși./ apoi am șters literă după literă./ mintea a remediat fiecare sentiment/ sub tăcere/ toate în jur au devenit/ pure, fără culoare./ fără pată...”

Lumea reală e lumea trecută prin mintea și sufletul și imaginația poetei, pașii înaintând către uitarea ca un dialog fără răspuns... Poeta își încercuiește parcă sufletul, temătoare totuși să și-l atingă. Ușoară ori prea plină de puls, mângâierea

smerită se îndepărtează încercând să se adune și să devină din ce în ce mai concretă... Astfel, ideea de dragoste și de moarte e filtrată prin luciditatea celor trăite. Concluzia poemelor sale devine cumva un întreg și, de fapt, o meditație profundă pe marginea condiției umane: „speranța nu se termină niciodată/ așa cum nici războiul nu se termină/ nopțile sanguine îmi spun că trebuie/ să cred în ceva. o imagine existentă/ unde oamenii se pierd și se salvează/ unii pe alții./ cântecele înfrângerilor trecute/ nu se vor sfârși în povești plictisitoare/ despre alergarea prin viață./ despre o pasăre care va bate în fereastră./ merg la serviciu/ și mă asigur că am spatele drept./ va veni și ziua în care cerul meu se va zdrobi de lume/ și e bine să fiu pregătită.”

Dezlegarea poetei Mioara Băluță se produce, așa cum afirmă și prefațatorul volumului, poetul ieșean Dan-Bogdan Hanu, tocmai printr-o răsfrângere a sa în lume... Poeta a cărei tensiune uneori viscerală nu se dezmente, răsfrângerea sa în lume se produce fără amortizor, cum se pronunță și el nedisimulat și fără alte paliative, beneficiind de un principiu de transparentă și schimb. Poezia, prin însăși natura sa, sintetizează comprehensibil atât prin gest, cât și prin sensibilitate subtilă evenimentul firii, cel care devine notabil.

În palma fierbinte, dar nu totdeauna vizibilă, nervura frunzei nu face decât să ne citească linia vieții și de cele mai multe ori și devenirea. Cu o amprentă ușor elegiacă, însă păstrându-și un tonus activ și actual, poeta ne semnaleză câte ceva despre sine, oferindu-ne celebrări magice și senzoriale, dătătoare de emoții puternice și originale.

La Editura „Egal” din Bacău a apărut monografia *Giorge Pascu*, cu un supratitlu acoperitor, *Știință și destin*. Este o carte pe care autorii, Ioan Dănilă și Corina Tîrnăveanu, au scris-o cu obiectivitate, dar și cu interes și dragoste pentru o personalitate remarcabilă a științei și culturii românești din prima jumătate a secolului trecut. Sunt puse în lumină domeniile largi pe care le-a abordat acest neobosit și foarte talentat cercetător. Într-o fotografie reprodușă la sfârșitul cărții, Pascu apare ca făcând parte din redacția „Vieții românești”, alături de personalități ilustre ale vremii: Al. Philippide, G. Ibrăileanu, C. Stere, Nicu Gane, Paul Bujor, Oct. Botez, I. Mironescu ș.a. Era, prin urmare, o recunoaștere a valorii științifice și culturale a lui Giorge Pascu. El însuși avea să întemeieze mai târziu, în iunie 1927, „Revista critică”, în care a publicat o mulțime de articole, recenzii, dări de seamă, sute de note de filologie și lingvistică, cu colaborarea importantă a multor personalități de seamă ale timpului.

Giorge Pascu a fost un elev strălucit al lui A. Philippide, care impunea la Iași direcții noi în cercetarea limbii și a istoriei noastre. În jurul acestui mare învățat se formase atunci un grup valoros de lingviști și filologi: Iorgu Iordan, Haralambie Mihăescu, Gh. Ivănescu, D. Găzdaru, Vasile Bogrea, Constantin Gălușcă, Paul Zarifopol, Ion Șiadbei și chiar Ovid Densusianu. Mulți dintre ei și-au continuat studiile în Occident și au devenit, în țară, ei înșiși întemeietori de școală, lingviști și filologi de prestigiu. L-am cunoscut bine pe fiul marelui lingvist, poetul Al. Philippide,

O carte despre Giorge Pascu

care m-a invitat într-o duminică pe strada Agricultori din București, unde locuia, să-mi ofere un exemplar din *Originea românilor*. „Te-aș ruga să mai iei câteva exemplare pentru colegii dumitale – mi-a zis atunci. Le-am adus de la Iași când m-am mutat cu totul.” Ținea cărțile într-o ladă, în podul casei. Din librării și din anticariate *Originea românilor* dispăruse de mult.

S-ar părea că la Giorge Pascu profesorul ținea foarte mult. L-a îndrumat îndeaproape în toate împrejurările: licența, doctoratul, docența, recomandarea de promovare la catedră și chiar recomandarea (dar fără succes) de primire ca membru corespondent al Academiei. Cred că intuia în formația științifică a elevului său pasiunea de a cuprinde o arie cât mai întinsă a disciplinei noastre: istoria limbii române (vechi și actuale), dialectologia, toponimia, lingvistica balcanică, folclorul, istoria literară. Sunt domenii în care, în diversitatea lor, Pascu apare angajat deplin. Teza lui de doctorat privește limba vorbită reflectată în aria largă a folcloristicii: *Despre cimiliturile românești* (1909), cu un material selectat mai ales din cercetările lui Artur Gorovei. Prin valoarea ei, cartea a atras atenția lui Moses Gaster, autorul celebrei *Crestomații a limbii române*, din 1891, el însuși culegător de ghicitori. Pe coperta ediției sale, domnul Ioan Dănilă reproduce aprecierea reținută în *Dictionarul general al literaturii române* din 2006: „Ca folclorist, Pascu este

autorul primelor exegeze filologice și stilistice ample asupra ghicitorilor românești. Potrivit observației lui Ovidiu Birlea, studiul despre cimilituri reprezintă, după monografia lui Lazăr Săineanu despre basme, cea mai extinsă și fundamentală lucrare despre o specie a folclorului românesc”.

Ca lingvist, Pascu se impune prin câteva lucrări exemplare. *Sufixele românești* (1916), elogiata de profesorul Philippide și premiata de Academia Română, e o carte folosită mereu în cercetările privind formarea cuvintelor, fiind punctul de plecare pentru o mulțime de probleme ale derivării și etimologiei românești (-este, -es, -ete, -otă, -șag, -ici, -eag, -ui, -ni, -oare, -oaică etc.). Spre deosebire de alte limbi, româna excelează în numărul mare de sufixe, în general de semne particulare care afectează partea finală a cuvântului, pentru exprimarea relațiilor (gramaticale și lexicale).

Pascu e interesat îndeaproape de româna vorbită în sudul Dunării. Probabil tot la îndemnul profesorului său se ocupă de aromână și meglendoromână. În 1925, publică la Iași *Dictionnaire étymologique macédo-roumain*, cercetând, între altele, și elementele din albaneză, ceea ce determină pe unii lingviști mari (de exemplu Eqrem Çabej de la Tirana) să facă mereu apel la soluțiile etimologice propuse de învățatul român. Era și epoca de interes sporit al cercetărilor de balcanistică.

Pascu e numit profesor de istoria literaturii române la Universitatea din Iași. Pentru completarea normei didactice se adaugă la această materie ore de dialectologie. Se cunosc bine cercetările lui Pascu asupra cronicarilor din secolul al XVII-lea (în mod special Ureche și Costin), studiile detaliate asupra lui Cantemir (a făcut și o versiune românească la *Descriptio Moldaviae*) etc. Philippide l-a recomandat și la conducerea Institutului de Filologie din Iași, întemeiat în 1927. Pascu a fost o vreme director al Bibliotecii Centrale din Iași, într-o succesiune de mare onoare: Lambrior, Eminescu, Philippide.

În timpul războiului, Universitatea din Iași se refugiază în Ardeal. Sunt admirabile însemnările de istorie ale domnului Ioan Dănilă privind județul Alba (cu Zlatna și împrejurimi), unde a stat în refugiu și profesorul Pascu aproape șapte ani. Memoriile lui din anii refugului sunt impresionante. Nu e de mirare că un învățat de valoare profesorului Pascu, ca atâția alții, a suferit de o sărăcie cumplită în anii de dinainte și de după război. Domnul profesor Dănilă reproduce corespondența acestuia cu Gh. Ivănescu, care îi scria: „În vara lui 1947 era să mor de foame”. Observațiile profesorului la teza de doctorat a fostului său elev sunt tranșante, fără menajamente.

Cartea domnului Dănilă e scrisă impecabil, într-o limbă literară elegantă și într-un totuși adecvat domeniului. Abundența de informații trebuie considerată ca mijloc de convingere că Giorge Pascu a fost mare savant.

Grigore BRÂNCUȘ

Prinos de recunoștință femeii creștine

Sunt extrem de bucuros să semnalez o apariție editorială cu totul specială, un gând de prețuire îndreptat de I.P.S. Ioachim către femeile creștine, gest de o delicatețe aparte, mai ales pentru faptul că autorul nu își propune o cercetare științifică, ci tonul este plin de căldură, discursul presupunând mai degrabă o retorică confesivă ce îngăduie într-același loc aducerile-aminte, încrederea în prezent, în forța modelelor bine alese, dar și certitudinea că viitorul va rămâne pe mai departe în grija Părintelui Ceresc.

Așadar, ziua de 8 Martie, zi cu însemnătate aparte în calendarul civil, a prilejuit în acest an, 2021, odată cu „Prinos de cinstire femeii creștine“ (Editura „Filocalia“), clipe de meditație adâncă asupra destinului femeii peste ani și dincolo de condiționările mundane; pentru cine are răbdarea și discernământul propriilor repere, cine nu se încarcă de mai vechile sau mai noile teorii (în parte artificiale) ale feminismului, înțelege că în contextul potrivit, chipul femeii a fost așezat și prețuit dintotdeauna, recunoscându-i-se meritul suprem, ea fiind purtătoarea de viață biruitoare. I.P.S. Ioachim conturează în tușele potrivite tocmai acest portret al mamei creștine, percepută ca o icoană vie dăruită de Dumnezeu. Încă de la primele pagini, aserțiunile stabilesc cadrul acestor revalorizări din preaplinul inimii: „Îmi amintesc cum mama ne însemna cu semnul Sfintei Cruci și

văd cum gestul ei este similar cu cel al punerii mâinilor de către Sfinții Apostoli pe creșetele celor chemați la hirotonie. Atunci a fost prima mea hirotonie (a hirotonii înseamnă a rândui, a așeza pe cineva într-o demnitate umană sau divină). Creștetul capului copilului creștin este, întâi de toate, binecuvântat de mâinile celei dispuse la sacrificiu necondiționat pentru cei pe care i-a născut, iar sărutarea maternă este plină de iubire și providență“. În această tainică iconomie a iubirii, unde „toți suntem daruri pentru părinți, iar părinții sunt daruri pentru noi“, imaginea familiei creștine călătorește din vechime prin veacuri, având-o adesea îndrumătoare pe chiar Maica Domnului. În această linie ascendentă înțelegem că paginile volumului adăpostesc gânduri mariale, exprimate fie în formă lirică, fie într-o desfășurare mai apropiată eseului, I.P.S. Ioachim păstrând legătura cu învățăturile, cu cărțile sfinte ale ortodoxiei.

Suita acestor împărtășiri de lumină și bucurie se leagă de intenția mărturisită directă, de acum încolo, ziua de 8 Martie, dezgolită de mai vechile reminiscențe de ordin politic, ar putea să capete un sens pro-

fund teologic, în special din perspectiva semnificației cu care este încărcată cifra opt, prefigurând în chip simbolic ieșirea de sub timpul adamic, istoric și intrarea în „timpul“ lui Dumnezeu. Un răgaz care să vorbească pe mai departe despre maternitate și gingășie, despre taina unei vieți încărcate de Harul mereu lucrător. Buchetul de poeme și eseuri echivalează și cu un prinos de recunoștință față de Maica Domnului, a cărei ocrotire I.P.S. Ioachim o va fi simțit mereu de-a lungul vieții. Așezat și așezând în Biserica cea drept măritoare, autorul rea-

mintește câteva dintre adevărurile/„mărcile identitare“ ale Ortodoxiei. Versurile merg direct către inimă, sunt versuri dezinteresate de „mode“ literare, realitate ce vine din dorința comunicării directe cu fiecare persoană, creditând-o practic cu preaplinul iubirii unui păstor ce mizează pe comuniune permanentă. Acest a-l purta pe cel care te poartă onorează, dar și responsabilizează – „Biserica mi-a fost casă și cetate de scăpare,/ A fost mamă grijulie pentru toți și fiecare;/ Hristos mi-a fost totdeauna calea, adevărul și viața./ Mi-a augmentat iubirea, credința și speranța...”

Simplitatea e calea virtuților, e semn al conștientizării faptului că, într-un fel metaforic, „Creștinismul abia începe“ (trimitere la unul dintre titlurile publicate de I.P.S. Ioachim) și că, ținând cont de actualitatea mesajului Hristic, I.P.S. Ioachim are toate motivele ca, amintind de cărturarii din vechime, să coboare între oameni și în mijlocul lor să prefigureze „cazani lirice“ care să ne aducă aminte că realitatea cuvântului „mamă“ coboară din iubire.

Pe de altă parte, și eseurile acestui volum: „Mama creștină – icoană vie făcută de Dumnezeu“, „Maica Domnului – arhetipul femeii creștine“, „Femeia creștină – icoană a vieții în împărăția lui Dumnezeu“ re-întemeiază credința că „în iconomia Sa, Dumnezeu a vrut ca mântuirea să depindă de libertatea și demnitatea unei tinere smerite. Aceasta este Maria, care s-a născut ca fiecare dintre noi toți. Nașterea sa ca rod al rugăciunii stăruitoare și pline de speranță a părinților Ioachim și Ana este mărturia pilduitoare pentru familia contemporană, care ne vorbește despre nașterea pruncilor ca dar pe care Creatorul a toate îl oferă celor care înțeleg să dea viață și să educe proprii copii cu responsabilitate și sub ocrotirea lui Dumnezeu“. Revin: un gest de prețuire înaltă din partea Arhiepiscopului nostru, în acest context prea agitat al lumii contemporane.

Mircea Aanei vine dintr-un ținut de poveste, cel al răzeșilor lui Ștefan, loc al oamenilor ce poartă bucuria vieții și care găsesc mereu răspunsuri în fața problemelor grave ale existenței. Născut în Dolhești, urmează cursurile Liceului „Nicu Gane“ din Fălticeni, pentru ca mai apoi să termine specializarea limba și literatura română – limba germană în cadrul Universității din București. Revenit pe plaiurile pe care le-a purtat mereu în inimă, autorul aflat sub lupa acestei microprezentări a funcționat ca profesor la Putna, realitate ce transpare și în unele din scrierile sale. Activitatea întreprinsă îl așază în postura onorantă de animator cultural al locului, înființând cenacluri literare și organizând varii evenimente artistice; este totodată membru al Societății Scriitorilor Bucovineni.

Parcursul său literar presupune un interes față de principalele forme de creație, probabil cele mai potrivite fiindu-i poezia și proza. De altfel, voi enumera volumele de poezie: „Liturghia pădurii“ (1994), „Amurgul iluziilor“ (1998), „Tărâmul iluziei“, „Meloopera himerei“ (2019), dar voi atrage atenția asupra realității conform căreia, din 2007 – anul publicării primei ediții a „Potecilor primăverii“ – și până, iată, în 2020 – anul apariției romanului „Ultima scrisoare“ –, Mircea Aanei demonstrează cu prisosință că se află pe un drum ascendent și în genul epic, întrucât elementele narrative la care apelează sunt din ce în ce mai variate, în timp ce galeria personajelor câștigă

Mircea Aanei, proiecția unui vis

la rândul ei prin diversitatea modalităților de portretizare. Acest plus valoric pe care îl aduce aproape cu fiecare volum l-a recomandat juriilor; a câștigat premii literare importante, a fost invitat în paginile unor reviste literare recunoscute pe plan național, antologat, totodată s-a bucurat de aprecieri critice pozitive din partea Sabinei Fînaru,

Valeriei Manta-Tăicuțu, Mihaelei Grădinariu, a lui Adrian-Dinu Rachieru, Alexandru-Ovidiu Vintilă, Ioan Țicalo ș.a.m.d.

Iată că mi-a venit și mie rândul să mă opresc asupra universului pe care autorul îl creditează în „Ultima scrisoare“, un roman apărut spre finele anului trecut la „Accent Print“, scris în cheie neoromantică, fiind în fapt „romanul unei mari prietenii“. Iată cum, într-o lume ultratehnologizată și specializată în cele mai mici inginerii, într-un tumult cotidian care propune realități mai degrabă virtuale care conduc persoana către vieți în parte schizoide, Mircea Aanei face notă discordantă, readucându-ne aminte indirect că, undeva-n marea poveste a lumii, Don Quijote încă se luptă cu morile de vânt, în virtutea aceluiași ideal. În timp ce unii i-ar putea reproșa autorului poate o desfășurare pripită a întâmplărilor, alții ar decupa fără doar și poate elemente biografice, cu rol evident de a conferi veridicitate evenimentelor narate, căci – să ne înțelegem – romanul în întregul său aduce într-același loc perechi antitetice, dar complementare.

Chiar dacă aici e „topit“ diferit, într-o cu totul altă matrice, construcția volumului amintește de formula romanului epistolar, încredințând cititorului două puncte de vedere extrem subiective. Înlănțuirea faptelor ne înfățișează în

fragmentarium două biografii obișnuite, două existențe-simbol pentru ceea ce va fi fost mai ales perioada anilor '70-'80. Sub forma unui mozaic al întâmplărilor, guvernate de un destin mai degrabă potrivit, personajele alunecă-n afaceri sentimentale, de multe ori fără perdea, și situate în afara normelor etice; ori își consumă existența în raport cu lucrurile firești care compun „obișnuitul“ de zi cu zi: serviciul, viața de familie, prietenii (despre care aflăm – a câta oară? – că sunt mai degrabă de conjunctură!). Precum într-un carusel, experiențele prin care trec personajele actualizează aforisme atât de bine rămase în mentalul colectiv. Deși în oglindă mai degrabă și-ar dori să reflecte eroi, personajele sunt în fapt prizonierii propriilor vise și orgolii. Ele nu au șansa de a reechilibra lumea sub spectrul frumosului decât spre final, odată cu ultima scrisoare lăsată drept mărturie a prieteniei de-o viață. Deopotrivă monologul și dialogul, poate chiar irizări de-o clipă ale memoriei involuntare, adâncesc statutul personajelor, diferențiindu-le de personajele plate.

Paradoxal, dincolo de toate, ceea ce contează la final e tocmai realitatea mediată echilibrat și această credință a autorului că individul nu poate să oprească lupta cu inautenticul, că angajat pe scena marilor întrebări, va ajunge să orienteze în rost potrivit valoarea unei camaraderii sincere.

Pagină realizată de
Marius MANTA

Gheorghe IORGA

Poetul blestemat

Un topos al supraviețuirii și legitimării în literatură (II)

Spre deosebire de melancolie și sărăcie, persecuția se impune încă din Antichitate ca „un indicator al meritului și al geniului în mediile europene cultivate”. Exemplul perfect este Socrate, înțeleptul înfruntând plin de curaj o moarte nedreaptă, fără să se plângă. După Sfinții Părinți, martirii îl vor depăși cu mult, aruncându-se în ruguri pentru măreția credinței lor... Într-un asemenea context, cum vor mai putea scriitorii să se plângă de persecuții?

Genul consolării le oferă perspective interesante. Două exemple ne stau la îndemână. Mai întâi „De Consolatione Philosophiae”, lucrarea din 524 a lui Boethius (tradusă și în românește, ediție bilingvă, „Consolarea Filosofiei”, Ed. Polirom), scrisă în închisoare, unde autorul se reprezintă ca un om obișnuit, expunându-și suferința față în față cu alegoria filozofiei. De ce alegerea unei astfel de posturi? S-ar părea că autorul, prin statutul lui de ființă aflată în suferință, ar putea da frâu liber *patosului* și detalia propria persecuție. Mai târziu, în secolul al XIII-lea, „Historia Calamitatum”, scrisă de Pierre Abélard, se prezintă ca o „narațiune-remediu”. Sub pretextul de a-și consola un prieten, autorul poate vorbi despre el, își poate expune toate dovezile și suferințele. După secolul al XII-lea survine o schimbare în exprimarea durerii; durerea e arătată, expusă. Astfel, e asumată public de un Ludovic al IX-lea, incarnată de Hristos crucificat, luându-i locul lui Hristos glorificat. Scriitorii pot dintr-odată să se asocieze cu figura lui Isus cel persecutat. Dar nu se vor mulțumi cu această poziție; se vor arăta la fel de violenți în atacurile împotriva persecutorilor. „De la poetul în lacrimi, la poetul înarmat nu e decât un pas.”

Treptat, se impune ideea că „meritul e mereu persecutat”, topos de care filozofii iluminiști vor putea profita. Abatele Morellet devine un veritabil martir al filozofiei în timpul întemnițării la Bastilia, sesam care îi va deschide ușile marilor saloane! Genul consolărilor cunoaște un nou avânt, în timp ce apare un nou tip de ficțiuni. „Pamela” sau „Clarissa Harlowe”, de Samuel Richardson, „Călugărița”, de Denis Diderot ilustrează această tendință. Trama operelor invocate rămâne aceeași: o tânără frumoasă și virtuoasă e supusă persecuțiilor și dorinței de a fi vicioasă, dar virtutea are câștig de cauză... Cu cât e mai mare meritul scriitorului sau al tinerei, cu atât vor fi mai mari persecuțiile. Te-ai fi așteptat, aici, la o dezvoltare a subiectelor lui Sade..., al cărui merit pare a fi fost imens când te gândești la persecuțiile de care a avut parte!

„Două suflete de elită cucerind capital-nefericire”: „Confesiunile” lui Rousseau și corespondența amoroasă Julie

de Lespinasse – contele de Guibert sau cum nenorocirea dobândește o „rentabilitate argumentativă” în creștere, impunând evidența că omul de geniu e nefericit prin forța lucrurilor. „Confesiuni” permit emergența discursului altora, celor rău intenționați, despre autor, ceea ce conferă întreprinderii autobiografice o valoare de răspuns, de apologie. Altfel spus, este o apărare împotriva calomniei, decurgând din dorința de a spune adevărul fără menajamente. Mai sever chiar decât inamicii lui, Rousseau se acuză pe el însuși, plasându-și cititorul într-un rol de „spectator și de judecător subaltern”. Dar prin mărturisirea însăși a culpabilității, el repară crima de care se acuză, fără să-i lase cititorului altă alegere decât aceea de a-l urma. Proiectul e prezentat ca util „studiului oamenilor” și îndeosebi ca original. De la viața unui om din popor se trece la un destin excepțional. E, de fapt, nefericirea ca procedeu de legitimare, ce face posibilă această metamorfoză prin condei.

Odată cu interesanta corespondență Julie de Lespinasse – contele de Guibert, părăsim scena publică, renunțăm la saloanele moderne ce au ilustrat genul epistolar și pătrundem în lumea destinată iubirii, mai ales suferințelor ei. Julie de Lespinasse se înfățișează drept o femeie ieșită din comun prin capacitatea de a suferi, de a se dedica în întregime dragostei sale. Dimpotrivă, contele, după Julie, e predestinat fericii, geniului, onorurilor. Căsătoria acestuia din urmă îi permite să joace ultimul act al acestei tragedii amoroase: amestecând boala veritabilă și relele sufletului, ea se stinge la propriu de iubire. Urmează o competiție între cei doi amantii, fiecare încercând să demonstreze cine e mai nenorocit dintre ei. Va fi amanta aceea pe care posteritatea o va consacra, cel mai bun argument al ei fiind moartea, autentificând nenorocirea anunțată prin corespondență.

„Mitul și imaginarul revoluționar.” Moartea lui Rousseau marchează o importantă etapă în dezvoltarea mitului: ea oferă publicului un... sfânt laic, al cărui cult va fi alimentat de actorii Revoluției Franceze. Detractorii săi se vor strădui zadarnic să organizeze o „campanie antirousseauistă” care va avea ca efect amplificarea cultului lui Jean-Jacques. Un veritabil pelerinaj

se organizează în Île des Peupliers, la Ermenonville, unde se odihnește marele om. În Adunarea constituantă, se va dezbate multă vreme transferul rămășițelor pământești ale lui Rousseau la Panteon. Apropierea acestora era un bun mijloc de a denunța Vechiul Regim, care îl persecutase, și de a face din el un „părinte” al Revoluției, împotriva cererii defunctului și văduvei sale. Rămășițele pământești vor rămâne în grădinile marchizului de Girardin. Dar *Teroarea* va reuși să obțină transferul, prilej pentru o mare serbare revoluționară și de recuperare politică a filozofului.

Nefericiții sunt numeroși sub Revoluție: aristocrați, vechi revoluționari, exilați și deportați. Apar noi figuri care vor alimenta mitul blestemului literar: prizonierul, exilatul. Lumea își pune întrebări în legătură cu viitorul, cu tot felul de cauze ale acestor evenimente sângeroase. În „Essai sur les révolutions”, Chateaubriand va încerca să răspundă unei căutări a sensului ce îi macină pe exilați. Însă pentru scriitorul obscur, e vorba și despre a se face cunoscut și de a se distinge de alți esești. Trebuie să-i fie arătată originalitatea operei și să i se legitimeze părerea despre un subiect deja dezbătut din plin. Ca să facă asta, își evocă viața de emigrant, mândru și melancolic, nefericit și singuratic, un nou Jean-Jacques Rousseau... Originalitatea lui Chateaubriand la debut constă din a pretinde că răspunde unei necesități interioare, nu dorinței de a le plăcea emigranților fericiți, de la care speră totuși o recunoaștere. Tânărul înțelept speră să fie folositor compatrioților săi din toate partidele. Dar nu se întâlnește cu succesul, lucrarea lui nu suscită reacțiile așteptate. Atunci, Chateaubriand își pune în scenă persecuția: scrie o scrisoare publică, unde își roagă inamicii să-l lase în pace! Nici o asemenea strategie nu va avea efectul scontat. Această primă încercare îi va permite cel puțin să vadă cum criticii au apreciat ideea că nenorocirea ascute imaginația, că e „sursa geniului tipic”. Literatura emigrației va dezvolta un alt tip, diferit de cel al „emigrantului ca hoinar solitar”, tipul „emigrantului în societate”, ilustrat prin romanul epistolar.

„L'émigré” al lui Sénac de Meilhan. Marchizul de Saint-Alban e un tânăr sensibil care nu are decât talentele și

nenorocirile proprii pentru a câștiga inima și sprijinul celor pe care îi întâlnește: Comandorul și nepoata lui, contesa de Loewenstein. Nefericirea va fi la înălțimea meritelor sale: „Nimic nu-i va fi cruțat”. Asocierea meritului și nefericirii atinge apogeul cu scriitorii Contrarevoluției. Oamenii de geniu nefericiți nu vor înceta să se înmulțească.

„Poetică a ultimului suflu și sinucideri poetice: carnajul romantic”. Paul Bénichou („Le sacre de l'écrivain – 1750-1830: essai sur l'avènement d'un pouvoir spirituel laïque dans la France moderne”, 1996) a arătat că între Directorat și monarhia din Iulie, figura poetului se substituie celei a filozofului, cauză, pentru mulți, a flagelului abătut asupra țării. Însă un număr important de intelectuali, dintre care, Madame Helvétius, Madame de Staël se pretind încă filozofi. Filozofii își afirmă inocența în excesele Terorii și mai ales nevoia de a-și prezerva moștenirea. Acești gânditori liberali estimează că scriitorul trebuie să-și păstreze rolul esențial în sfera publică, în fața celor puternici. În ciuda clivajelor, un dialog între scriitorii liberali și ultrași va rămâne posibil: dialogul se stabilește sub semnul romantismului. Cad de acord, mai întâi, asupra faptului că misiunea lor e de prim-plan – conținuturile așa-zisei misiuni diferă de la un clan la altul; apoi, asupra ideii că geniuul, prin forța lucrurilor nefericite, plana deasupra mulțimii.

Figura Poetului nefericit o va înlocui însă pe cea a filozofului-martir al Revoluției. Scena literară e atunci saturată de „o veritabilă armată de versificatori în agonie care nu se mai opresc să facă expirată lira în mână”, convinsă că suferința și agonia stimulează poetul! Tânărul dramaturg Escousse face din sinuciderea lui o veritabilă strategie ce îi oferă un succes postum cu accente scandaloase. Petrus Borel va perfecționa metoda, anunțându-și sinuciderea (falsă) în notița dată editorului culegerii sale de povestiri! Cu Chatterton, Vigny se alătură acestei actualități literare și devine, la concurență cu Hugo, nașul tinerilor scriitori loviți de soartă.

„În sânul sinuciderilor”, se conturează un personaj în afara oricăror norme. „Fiindcă societatea înfometează și persecută poetul”, acesta susține că poetul trebuie s-o facă să plătească pentru faptele ei rele. „Personajul” este Pierre

François Lacenaire (1803-1836), scriitor și asasin de mică anvergură, dar regizor de geniu al propriului proces și al sinuciderii sale prin ghilotinare. Cu atât a făcut senzație Lacenaire, cu cât e un copil al burgheziei ale cărei coduri și valori le-a ridiculizat și cu cât vorbește despre omor și despre o morală inversată cu un limbaj căutat. Forța lui stă în verb și în punerea în scenă a discursului, nu în crimele reale comise și care n-au fost foarte... „strălucite”. „Scandalul acestei afaceri ține de punerea în valoare reciprocă a *cuvintelor* și a *crimelor*. Verbul lui Lacenaire e cel ce a scos în evidență strălucirea crimelor sale, iar crimele au fost cele ce i-au dat acestui scriitor fără trecere un auditoriu.” Dar i s-a refuzat statutul de scriitor tocmai fiindcă un poet nu poate fi un asasin, fiindcă nu poate învinui în felul acesta societatea: poetul romantic se mulțumește să-și trăiască nefericirea, să se resemneze cu asta și să moară ca un martir al artei...

Victor Hugo la Jersey: „zoom in pe poetul în exil” sau cea mai frumoasă incarnare a Poetului nefericit. În acest capitol, autorul analizează o serie fotografică – făcută după patru sute de clișee realizate de Hugo fiul și Auguste Vauquerie între 1852 și 1855 – a marelui scriitor exilat la Jersey, ca să arate că blestemul literar nu e un procedeu de legitimare rezervat doar creatorilor minori, ci „un imens capitol de nenorocire” pentru omul de litere genial. Punerea în scenă îl prezintă într-un decor natural având misiunea să-și spună nefericirea, decor față de care se revoltă, amintindu-l pe Napoleon, un alt geniu exilat. Prin astfel de imagini, Hugo afirmă că vrea să fie prezent la fel de bine pe scena literară și pe scena politică și că are dreptul la o dublă legitimitate a nenorocirii, a exilului său.

„La malédiction littéraire. Du poète crotté au génie malheureux” e un eseu extrem de pasionant ce se citește, pe nerăsuflăte, ca o anchetă veritabilă despre culisele literaturii. În această carte, cercetătorul Pascal Brisette ne dezvăluie, deseori cu umor, dar mereu cu rigoarea celui bine informat, documentat până în cel mai mic detaliu semnificativ, strategiile scriitorilor în vederea obținerii unei pensii, a gloriei ori recunoașterii literare, indiferent că sunt necunoscuți sau celebri, minori sau geniali. Această primă parte a istoriei scriitorului/ poetului *blestemat* se încheie cu o „reprezentare-punere în scenă” a scriitorului, subliniind în ce măsură scriitorii sunt, și ei, ființe făcute din carne și sânge, care se bat pentru supraviețuire, dar, în același timp, personaje fictive ale unui teatru unde se joacă intrarea și legitimitatea în literatură...

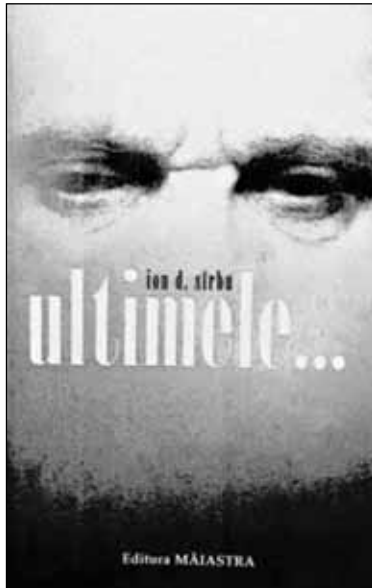

Dragă domnule Ion D. Sîrbu, nu-mi mai este teamă de opera dumneavoastră, nu mă mai intimidată cu personalitatea dumneavoastră covârșitoare. Îmi sunteți prieten și cred că-mi veți citi scrisoarea și că-mi veți răspunde în gând, fiind imposibil să primesc răspunsul dumneavoastră scris. Această scrisoare este o recenzie sau o cronică la ultima dumneavoastră carte. Am mai afirmat ceea ce va urma, dar nu oficial. Trebuie să aveți în vedere că eu nu sunt critic literar și nu-mi doare să devin. Am citit o singură carte a dumneavoastră și vă iubesc. Nu vă promit, căci nu-mi respect toate promisiunile, mai ales pe cele importante, dar voi mai citi. Așadar, e vorba de „Ultimele...”, apărută la Editura „Măiastra” din Târgu-Jiu în 2020, ediție îngrijită de Toma Velici, care a vorbit foarte frumos despre carte și despre dumneavoastră acum ceva mai mult de o lună, când a fost lansarea în foaierele Teatrului Național. V-am auzit din nou vocea, înregistrarea din 1988. Cartea asta se petrece în timpul ultimei lupte pe care ați dus-o, cu boala. E cu atât mai impresionantă. Cu atât mai dureroasă. La început, pentru că devine, treptat, o adevărată lecție despre umanitate și umanitatea nu poate fi decât luminoasă. Întinerul se țese fără sens, omul este adevăr și lumină. Dumneavoastră sunteți omul. Domnule Ion D. Sîrbu, orice carte citită se interiorizează de către cel ce o par-

Ana PARASCHIVESCU

Ion D. Sîrbu, ultima lecție

curge. E cu adevărat o carte atunci când simte că îi aparține, când se raportează la ea ca la propria realitate, când îl duce în locuri uitate din propria experiență. E cea mai sinceră relație. „Ultimele...”, v-am spus, pentru mine „primele”, m-a trecut printr-o gaură de vierme în celebrul an 1989. În mai, de ziua lui Blaga, eu împlinesc 12 ani, dumneavoastră mai aveți o speranță vagă. Cancerul a fost mai tare, semintele lui, așa cum spuneți, încolțiseră, lupta era deja pierdută. Atunci. Lupta continuă. Și acum sunt oameni care, cred, se tem de dumneavoastră. Nu-i puteți condamna. Se vede în „Ultimele...” că nu ați înțeles niciodată să vă supuneți. Nici măcar să tăceți. Nu ați învățat niciodată să mințiți. Ați scris ca și cum v-ați fi aflat în cea mai liberă țară a lumii, ați spus adevărul despre oameni și mai ales despre scriitori sau diferite personalități. Nu ați înțeles niciodată că erau personalități. Dumneavoastră, care ați străbătut Clujul umăr la umăr cu Lucian Blaga! Tocmai dumneavoastră! Îmi pare rău că v-ați simțit în exil în Oltenia mea, vă cer scuze că a trebuit să îndurați mirajul Clujului! Clujul e foarte frumos, am fost

în 2019, când ați sărbătorit și centenarul nașterii, comemorând și 30 de ani de la marea trecere. Pe lacul din parc sunt rațe, plăcintele sunt foarte bune, drumul spre Cetățuia e la fel de pitoresc. Craiova e și ea mai frumoasă decât în 1989. Centrul a trecut prin diferite renovări, în funcție de viziunea de gen, căci partidul a rămas același. Ce e diferit? Nu știu dacă știți despre pandemie, dar acum suntem foarte bine păziți. Craiova e ticsită de mașini de poliție. Securitatea era mai dis-

cretă. Dar să știți că nu ne deranjează mașinile Poliției. Ceva de acum 30 de ani a supraviețuit, nu ne deranjează nimic. Atunci erau membri și nemembri, acum suntem vaccinați și nevaccinați. Tot așa ne arătăm cu degetul, acum avem dreptul să ne pârăm vecinii pentru binele comunității. Nu ați pierdut mare lucru, totul se repetă sub altă formă. Probabil și cuvintele trebuie schimbate, nu cumva să rămână vreo arie semantică anchilozată. Mă întorc la cartea dumneavoastră. După ce am terminat-o, m-am gândit că formele de totalitarism sunt pretutindeni. Chiar și la nivel familial. Dacă nu-ți negociezi libertatea, nimeni nu ți-o dă. Am învățat multe adevăruri esențiale din durere. Există și o durere mică, personală. Nici nu știu dacă e bine să vorbești despre ea. Ca memoriile dumneavoastră, rămase nescrise. Am citit cu sufletul la gură ceea ce ați reușit să dați hârtiei. Aventuri, nu întâmplări, și mult soare. Asta ați fost: mult soare și rămâneți să străluciți puternic. Toma Velici mi-a răspuns într-un articol din „Dilema veche” (2019) la un regret. Îmi părea rău că nu ați fost prezent la

marele moment decembrie 1989. Ei bine, ați fost. În ziua în care ați murit a fost premiera piesei „Arca Bunei Speranțe”, așa cum știți. Ceea ce nu știam este că pe 22 decembrie afișul piesei era peste tot în oraș. Ați fost aici și rămâneți, măcar pentru „belalia cadână Lizi”, iubita dumneavoastră soție. Vă îmbrățișez acolo unde sunteți!

P.S.: Dragă cititorule, asta este pentru tine, domnule Ion D. Sîrbu nu a uitat. „Ultimele...” spun povestea reală despre cancerul de vâl palatin descoperit în noiembrie 1988. Operația și tratamentul încep imediat. După o scurtă perioadă de vagă speranță, la sfârșitul lui mai 1989, cancerul se generalizează și începe adevărata suferință. Vei observa demnitatea care întâmpină durerea fizică, dar și toate spaimile și neliniștile atunci când în buzunar este „ordinul de chemare”. Trăind „întru moarte”, gândul cel mai înspăimântător este legat de soarta manuscriselor din sertar. Jurnalul din spital, interviul despre Lucian Blaga, ultimele scrisori. Pe 7 iunie 1989 Ion D. Sîrbu începe să scrie „Jurnalul biete mele vieți”, o evocare luminoasă și caldă a copilăriei și tinereții, apoi vin tăcerea și retragerea definitivă. Cititorule, nu vrei nici să bănuiești calvarul! Moartea se naște la termen, după nouă luni, pe 17 septembrie 1989. Deși nu știai, de atunci domnule Ion D. Sîrbu primește scrisorile tale.

Radu Paraschivescu scrie și în „Recviem vesel pentru tata” (București, Ed. „Humanitas”, 2020) cu aceeași dezinvoltură ca oricând. Precum vorbește. Este un povestitor convingător. Nu schingiuiește fraza, dribleză cu finețe expresiile butucănoase și imobile ale unei limbi îngreunate de clișeele discursului public, se adresează direct. E franc, așadar. Te privește în ochi și îți propune un târg cinstit. Am acceptat de câteva ori acest târg, deschizând coperte cărților sale și așezându-mă în lectură. De fiecare dată am ieșit câștigat. Nu știu cât de câștigat a ieșit Radu Paraschivescu din acest pact. Dar privind cu atenție efectele asupra mea, am găsit că textele lui tonice mi-au permis să-mi sparg niscaiva *filter bubbles* în care am alunecat flătăndu-mă și îmbătoșându-mă cu diverse confirmări ale vecinilor de bulă. Radu Paraschivescu e, prin urmare, contondent. Și în *Recviemul vesel*. Radu Paraschivescu înțeapă bulele de preaplin ale multora, alimentate prin rețele sau prin televiziuni ideologizante. Cei care și-au fortificat deja poziția în propriile *echo chambers* resping a priori ideea de dialog cu Radu Paraschivescu. Răspunsul lui este elegant (și nu lipsit de ironie): îi citează – să te ferească Dumnezeu de citarea lui Radu Paraschivescu! – și contribuie, prin urmare, la consolidarea profilului fiecăruia, în propria bulă pseudoacademică, diletantă, a imposturii.

Sugeram că *Recviem vesel pentru tata*, care cu certitudine e diferit ca implicare (și devoalare) de sine în raport cu celelalte cărți ale sale, e o carte necesară. Atent la ironia tăioasă, am pătruns cu oarecare circumspecție în texte. Am fost surprins de opțiunea de abordare a unei teme coborâte din tragedia greacă, așezate într-o lume a slăbirii postmo-

Adrian LESENCIUC

Joc în doi

derne și manipulate cu instrumentarul ironiei (implicit și al autoironiei) unui maestru al deconstrucției de acest tip. Portretul tatălui, în trecere, nu este încercat inutil nici de tragismul pierderii (din perspectiva lectorului privind), nici de subiectivitatea zaharisită. Portretul unui om implicat, al unui om asumat intrat în jocul de-a tatăl – dacă e să-i dăm dreptate lui Goffman cu dramaturgia lui socială –, care folosește jocul spre a educa, este prezentat cu o candoare neașteptată. Această candoare merită adusă sub lupă. Într-o poveste care implică în mod natural o competiție bărbătească, o confruntare a unor generații (și lumi) diferite, evocarea tatălui e plină de un soi de nevinovăție și implicare, pigmentate de ironii – sursa acestora fiind îndeobște tatăl, în timp ce fiul își ia lecțiile de acupunctură socială, pregătindu-și lucrarea de diplomă în chiar acest domeniu al iluziilor de spulberat –, de o vrednică de subliniat normalitate a conviețuirii și transferului de valori. Aceasta e de fapt dificultatea: să vorbești în limitele firescului (implicat fiind, oricând susceptibil de alunecare în preapersonalul care poate ridica indicii glicemic al textului ori în sumbrul neroditor sau în solemnitatea goală) despre trecerea unui om care ți-a umplut viața. Poți înțelege cu adevărat lămurirea introductivă abia după ce ultimele pagini ale cărții se vor fi așezat definit pe patul lecturii: „Până la urmă, *Recviem vesel pentru tata* e o reverență postumă. Nu și solemnă. Am râs mereu

de încliftarea fudulă, de aparițiile gomoase, de ceea ce tata numea «tuburi digestive în smoching». (A râs și el, dar – spre deosebire de mine – a știut să fie elegant când situația o impunea.) Îmi place să cred, prin urmare, că registrul optim al cărții e cordialitatea” (p.7).

Rezultatul e un set de pagini „destins-confesive”, în care competiția e înlocuită de o complice așezare într-un joc cu sumă nenulă, în care cei doi, tată și fiu, dedați la ironii, dar incapabili de a face

rău (cândoarea textului se răsfrânge asupra personajelor: doi jucăuși, refuzând sau opunându-se maturizării, respectiv îmbătrânirii, eliberați de conștrângeri și înțelegători unul cu celălalt, în ciuda înțepăturilor firești), aleg un parcurs comun. Normal. Însă candoarea – la origini o ardere, între timp îndepărtată ca semnificație de rădăcini – include o afecțiune pe care nu o poate ascunde Radu Paraschivescu când pășește, în paginile celui de-al nouălea text, în casa părăsită de ambii părinți: „Suntem pe la jumătatea lui 2019. Pe mama n-o mai am de doi ani. Pe tata, de aproape patru. În apartamentul în care au locuit cincizeci și trei de ani, din cei cincizeci și șase cât au fost împreună, urlă liniștea. Apartamentul e gol, dar mobilat. Va fi scos la vânzare, golit, umplut la loc de un alt ocupant, transformat în amintire” (p.187).

Nu e nevoie de nicio justificare, de niciun cuvânt în plus. Atmosfera aceea atemporală, impregnată de cei doi timizi și candizi camuflați în ironiști plutește și-n casa lectorului. În casa mea cu siguranță. S-a revărsat din *Recviem vesel pentru tata*. Dar Radu Paraschivescu mai face un pas. Încearcă vindecarea de candori. Visează la înțeleptire punându-și propria piele în joc. Se joacă cu sine însuși în ipostaza celui încercat de sentimente care nu pot fi reprimare, ci doar exprimate. Dar această exprimare e lipsită de încrâncenare. E una tandră, discretă. În spiritul jocului neîncheiat dintre cei doi protagoniști ai cărții. Nu întâmplător, ultimul catren al tatălui, adresat mamei după mai bine de o jumătate de veac de conviețuire, este inundat de ironie. Cumva, de dincolo, prin acest catren tatăl își salvează încă o dată fiul, aflat pe punctul de a cădea în melancolie. Îl întoarce cu ironia care face parte din legile jocului.

Un banc cu ardeleni spune cum că Ion se duce să-i dea în cap cu toporul bunului său vecin și prieten Janos, din cauză că ungurii l-au omorât pe Mihai Viteazul. În fața dezvinovățirii potențialei victime, că totul s-a petrecut în urmă cu patru sute de ani, agresorul rămâne inflexibil în intenția sa criminală, deoarece el abia atunci aflase, și cu asta Basta! *Mutatis mutandis*, mă gândesc la acest banc atunci când văd că, în ultimul timp, asociațiile de apărare a numeroase drepturi ale cetățenilor de culoare din Franța sunt de părere că ar fi o crimă să se vorbească la lecțiile de istorie despre Napoleon Bonaparte. Comemorarea a două sute de ani de la moartea sa nu ar însemna altceva decât o apologie a cuiva care a comis crime împotriva umanității, făcându-se în acest sens chiar și comparații aberante cu Hitler. Și aceasta deoarece Franța napoleoniană ar fi fost prima țară din lume care a reintrodus sclavia în colonii. Discuția este amplă și ar trebui să se citească mai mult și cu bună-credință aspectele respective (sclavia a fost continuată, iar nu reintrodusă).

Interpretarea faptelor istorice suferă mereu schimbări ale unghiului de vedere, fiecare epocă judecându-le în funcție de sensibilitatea resimțită, de nivelul mentalitar și de valorile în care ea crede. Prin urmare, dacă factualul ține de realitatea obiectivă, memoria noastră (care poate fi mai lungă sau mai scurtă) reține din el aspecte selective, în funcție de viziunea personală sau de interesele grupului căruia îi aparține acela care se apucă să judece ceea ce s-a întâmplat cândva. Potrivit acestei legități, și modulurile de a-l vedea pe Napoleon Bonaparte au suferit metamorfoze după moartea sa, așa cum au suferit și în timpul vieții, diversele perspective împrumutate fiind tributare mai ales conjuncturilor politice traversate de Franța.

După stingerea vulcanicului împărat pe insula unui vulcan stins, figura i-a apărut în fostul său imperiu drept a unui politician de stânga, deoarece, fiind răsturnat printr-o coaliție mai mult sau mai puțin sfântă, s-a permis restaurația Bourbonilor. Se adăuga argumentul că, timp de cinci ani, primul-consul a consfințit, prin seria reformelor făcute, „cuceririle revoluționare” de la 1789. După perioada Comunei din Paris, Bonaparte a fost considerat drept un politician de dreapta, deoarece nu s-a uitat lovitura de stat prin care venise la putere și nici deciziile despotice, prin care a suprimat libertățile politice și a instituit cenzura presei. Nu s-au trecut cu vederea nici unele fapte neagreabile ale lui Napoleon III, care ar fi fost comise pe cale „ereditară”. Apoi, plasarea lui Bonaparte când la stânga, când la dreapta eșchierului politic și ideologic din Hexagon a fost operată în funcție de vremurile mai însoțite sau mai întunecate, așa cum au fost ele cândva pentru Napoleon însuși la Austerlitz și la Waterloo.

De-a lungul secolelor, „libertatea de a trage cu pușca” (pentru a mă folosi de titlul poeziei lui Geo Dumitrescu) a caracterizat

perna cu ace

Vasile SPIRIDON

Alba-neagra cu Istoria

condiția generică a ființei umane – aceea de a fi mereu pe picior de război. În poezia reprezentantului „generației războiului”, se conturează un drum al durerii și al măcelului, de la asediul Trebizondei până la bătălia de la Waterloo, unde însuși „bietul Bonaparte cabotinel” pare un figurant pe scena istoriei. Poetul român prevestea parcă faptul că gloria militară a lui Bonaparte, chipul său de cuceritor vor păli după ce s-a trecut prin ororile celor două războaie mondiale. Într-o perioadă cuprinsă de unele semne ale devirilizării, cum este aceea actuală, unii pacifiști nu pot sau nu vor să înțeleagă datele trecutului în semnificația lor primă. Ceea ce nu înseamnă că dacă instinctul belicos pare să nu mai facă parte din actualul nostru orizont imaginar și de așteptare, nu ne-am putea aștepta oricând la acte teroriste.

În preajma împlinirii a două sute de ani de la bătălia de la Waterloo, revista „Times” a efectuat un sondaj în rândul tinerilor englezi între 20 și 24 de ani (vârsta la care Bonaparte devenea general). Întrebările se refereau la ceea ce se poate spune despre Waterloo, iar rezultatele obținute au fost surprinzătoare și chiar supărătoare. Dintre cei care știau că a fost vorba despre o bătălie, unii au răspuns că armata engleză a fost condusă de Regele... Arthur, dar că au învins francezii, ceea ce a deranjat foarte tare pe organizatorii anchetei. Majoritatea tinerilor nu știau ce este cu Waterloo, unii răspunzând că nu poate fi altceva decât un cântec al celebrului grup ABBA, iar alții – că este o gară londoneză. Oricum, în această ultimă privință, tinerii francezi stau mult mai bine, pentru că ar avea posibilitatea să învețe perioada napoleoniană fie și numai interesându-se de ce anume evenimente și personalități sunt legate numele stațiilor de metrou pariziene. Condiția ar fi ca, parcurgând liniile metropolitanului, ei să renunțe la a se uita pe pagina de Facebook și să înceapă să se documenteze cu motoarele de căutare. Desigur că li s-ar putea reproșa și profesorilor că elevii nu știu unele lucruri elementare despre perioada Consulatului și a Primului Imperiu, dar, ca și pentru alte părți ale continentului, forurile europene impun ca istoria să fie predată selectiv și precaut.

Nu există cale de ieșire din factual, aspectul pozitivist al istoriei neputând fi eludat în niciun fel, iar elucidarea și rescrierea faptelor sunt inadecvate dacă se realizează prin grila

unor categorii morale care nu existau altădată. Dacă am începe, de exemplu, să-i judecăm pe romani potrivit preceptelor morale de astăzi, ar trebui să-i condamnăm pe toți marii lor împărați pentru că nu au abolit sclavagismul într-o epocă istorică – din cele cinci pe care le-a traversat omenirea – prin excelență a sclavagismului. Din fericire pentru posteritatea lui în Hexagon, Iulius Cezar nu și-a exercitat dorința de expansiune imperială în zonele sensibile de astăzi, în care și-a impus Franța sfera de influență încă de dinainte de Primul Imperiu. De altfel, Napoleon a fost inspiratorul unui proiect imperial la care visaseră până atunci mai mulți regi ai Franței. El a fost un fiu al secolului Luminilor, marcat de optimism, de cultul energiei, de admirația avută pentru marile figuri ale Antichității, visând să reediteze faptele de vitejie ale lui Alexandru cel Mare și ale lui Iulius Cezar (care l-a avut pe macedonean drept model). Micul caporal a ajuns marele împărat pentru că a avut astfel de modele glorioase, pe care le-a depășit prin altitudinea și intensitatea la care a trăit faptul istoric. În schimb, dacă vrem să vedem care sunt modelele tinerilor englezi și francezi de astăzi, ar fi mai bine să consultăm tot sondajele.

Nu se poate reduce opera istorică napoleoniană la o decizie care este contestată în zilele noastre. Marile puteri europene nu vedeau cu ochi buni principiile Marii Revoluții Franceze, precum ar fi drepturile egale ale cetățenilor. Ba chiar exista voința imperiilor vecine de a pune capăt acestei situații și, profitând de criza internă pricinuită de Teroare, doreau să împartă în felii Hexagonul. *Enfin, Napoléon vint...* și, de exemplu, chiar dacă a recunoscut catolicismul ca fiind religia majorității francezilor, a întărit prin Concordat laicitatea, atât de dragă francezilor de astăzi. De atunci, catolicismul nu a mai fost religie de stat, ci a coexistat cu celelalte culte, primul-consul reorganizând, în virtutea spiritului său ecumenic, biserica protestantă și instituțiile iudaice.

Cât despre acuzele de misoginism aduse lui Bonaparte, acestora li s-ar putea răspunde prin faptul că, în timpul Consulatului, s-a făcut loc femeii, așa mic cum a fost, în Codul civil. Aceasta se întâmplă într-o epocă a feudalității târzii, ce nutrea mitul tatălui sau al regelui și nu prea era galantă cu femeile. Va dura mult până cetățeană franceză va obține drept de vot, abia înainte de apariția cărții *Al doilea sex*, a lui

Simone de Beauvoir, adică în 1947 (mai târziu decât în România). Ar trebui adăugat că Napoleon Bonaparte nu a confundat niciodată pânza drapelului cu cearșaful din alcov, femeile neavând asupra lui nicio influență (nici măcar Josefina) în privința deciziilor statale sau imperiale luate. Sau poate că și aceasta supără pe feministele franceze ale ultimului val.

Este drept că Bonaparte a crezut în teoria războiului continuu, așa cum Trosky – atât de îndrăgît în 1968 de tinerii francezi – va vorbi despre revoluția continuă. Dar el a luptat cu aceleași arme cu care au luptat toate puterile europene, doritoare să-l înfrângă. De altfel, dispariția lui a însemnat impunerea celui mai mare imperiu colonial – acela englez. Charles de Gaulle i-a reproșat lui Napoleon că, după ce a cucerit jumătate din Europa, a lăsat Franța mai mică decât fusese înaintea lui. Este adevărat, dar i-a lăsat și gloria la care nu ajunsese și nu va mai ajunge ea niciodată. Nu trebuie să i se impute că, la Austerlitz, după doar câteva ore, coaliția rusoprusacă era *ca pleava vânturată* (un fel de cadou pe care Napoleon și-l făcea la împlinirea unui an de la urcarea pe tron). Și nici nu trebuie să se înțeleagă că ar fi o gloriificare a artei războiului dacă se admiră un geniu militar, despre ale cărui planuri tactice știm că încă se mai studiază în unele școli militare. Or, moralizatorii și ideologii de astăzi pun o doză de victimizare, amestecată cu frustrare, lecturii lor făcute prin grila trecutului colonial, atacând cea mai importantă și mai glorioasă parte din istoria Franței.

Istoria nu este nici albă, nici neagră și nu putem juca alba-neagra cu ea. Ea este doar cenușie. Fără prezența lui Bonaparte ca prim-consul ori pe câmpul de bătălie, istoria Europei ar rămâne fără obiect de studiu. Omul de stat și militarul a fost obligat să facă niște alegeri, să ia câteva decizii foarte importante în epocă, în situații internaționale care par acum unora, în mod voit, de neînțeles. Cert rămâne că, pe lângă faptul că a fost și va rămâne mereu un câmp de luptă ideologic, istoria Franței nu mai este astăzi a tuturor cetățenilor francezi, ajungându-se nu la interpretări complementare sau măcar alternative, ci opuse, din cauza reacției acerbe a descendenților din fostele colonii. Aceștia acordă importanță unor probleme istorice care nu erau considerate a fi de prim-plan în epocă.

În 2017, actualul președinte al Franței spunea că încearcă să facă modest ceva din ceea ce i-a rămas de la moștenirea napoleoniană: aliajul dintre vechi și nou. Se pare că la bicentenarul el va fi prezent la o ceremonie de la Domul Invalizilor, împreună cu președintele Rusiei, pentru a reînnoia recent descoperitele rămășițe pământesti ale generalului Charles-Étienne Gudin, mort în timpul campaniei napoleoniene din Rusia. Trebuie apreciată intenția președintelui rus, cu atât mai mult cu cât la împlinirea a două sute de ani de la bătălia de la Austerlitz, au fost prezente la ceremonie politicieni din țările înfrânte rușinoase acolo de Napoleon. Iar aceasta, în condițiile în care, la bicentenarul bătăliei de la Waterloo, președintele de atunci al Franței (un gaullist!) nu a fost prezent, pretextând că nu poate sărbători o înfrângere a țării sale. Ar fi fost, oarecum, de înțeles, dacă nu s-ar fi grăbit să asiste la festivitățile de la Trafalgar, unde flota britanică a înregistrat cea mai mare victorie din istoria Marinei Regale Britanice, iar flota franceză – cea mai mare înfrângere din istoria sa. Zi-i Jacques și... Irak! Potrivit acestei logici perdante, ne putem aștepta ca într-o zi să se inaugureze în orașele Franței câte o Place de la Défaite.

Probabil că grupurile anti-napoleoniene vor spune despre comemorarea bicentenarului morții lui Napoleon Bonaparte că nu reprezintă un eveniment, ci doar o știre, așa cum s-a procedat și când s-a anunțat și moartea ca atare, din partea lui Talleyrand – fost ministru de Externe napoleonian, care își trădase împăratul la prima lui abdicare. Sunt de așteptat mari manifestații în ziua bicentenarului, grupurile de presiune fiind de părere că marele dispărut, a cărui fantomă le bântuie mințile și acțiunile, trebuie scos din Domul Invalizilor și depus în altă parte (probabil că acolo de unde a fost adus, în insula Sfânta Elena). Nu prea știu ele ce trebuie pus în schimb, dar cum Domul Invalizilor nu-i poate găzdui pe toți invalizii societății franceze de astăzi, ar fi multumite, probabil, să-i adăpostească măcar pe câțiva dintre reprezentanții lor.

Se ignoră din partea unor cetățeni de astăzi ai Hexagonului cuvintele testamentare, înscrise chiar în mausoleul Domului, prin care marele exilat dorea să fie înmormântat pe malurile Senei, în mijlocul poporului francez, pe care atât l-a iubit. Ar mai exista posibilitatea, pentru cei care își agață muritundea de nemurirea lui Napoleon, să îi celebreze în voie moartea la „mormântul gol” din insula Sfânta Elena. Acolo, pe piatra tombală nu fusese înscris din partea groparilor niciun nume acum două sute de ani. Poate că nici nu era nevoie, deoarece, spunea Napoleon, „a muri nu înseamnă nimic, dar a trăi fără glorie înseamnă a muri în fiecare zi”.

Personalități băcăuane

Doru-Viorel Ciucescu

N. 30 apr. 1946, în Bacău. Inginer, profesor universitar; prozator, publicist. Fiul profesoarei Aurora (n. Anghelută) și al învățătorului Ioan Ciucescu urmează cursurile Școlii Generale Nr. 8 (1953-1960) și ale Liceului Teoretic Nr. 3 (1960-1964) din orașul natal. Își continuă studiile la Facultatea de Metalurgie a Institutului Politehnic București (1965-1970), devenind inginer metalurg. La 1 august 1970 se încadrează la Întreprinderea de Industrie Locală din Bacău, iar la 1 aprilie 1971 se transferă la Întreprinderea Metalurgică, unde e promovat șef al atelierului de modelărie metalică-lemn. Aici girează managementul producției, dar se implică și în proiectare, specializându-se la Institutul de Cercetare și Proiectare în Sectoare Calde din București (1975). În septembrie 1977 se încadrează ca asistent universitar la Institutul de Învățământ Superior din Bacău, un an mai târziu înscriindu-se la doctorat în cadrul Facultății de Metalurgie bucureștene. Împreună cu D. Bontaș, N. Simionescu și R. Popovici elaborează și publică îndrumarul de laborator „Tehnologia materialelor” (I.I.S. Bacău, 1977), cu R. Popovici și Gh. Simionescu, note de curs „Tratamente termice” (idem, 1980) și „Tehnologia materialelor” (idem, 1985), iar individual, „Metode de cercetare folosite pentru studierea structurii zgurelor lichide” (București, Editura Centrului de Perfecționare a Lucrătorilor din Ministerul Industriei Metalurgice, 1981). Promovat șef de lucrări, acceptă provocarea de a preda în străinătate și, de la 1 octombrie 1982, ocupă același post la Școala Normală Superioară de Învățământ Politehnic din Oran (Algeria), unde editează îndrumarul „Travaux pratiques de métallurgie” (Oran, École Normale Supérieure d’Enseignement Polytechnique, 1983). La 1 septembrie 1985 revine la Institutul din Bacău pe postul avut anterior, elaborând, în colaborare, alte trei îndrumare pentru lucrările de laborator („Tratamente termice” – 1988, „Tehnologia materialelor” – 1991, „Caiet de desen pentru studenți” – 1994) și un „Caiet de desen pentru studenți, aferent disciplinelor tehnice” (1994), iar în nume propriu, un îndrumar de proiectare („Tratamente termice”, 1993) și încă două cursuri („Geometrie descriptivă” – 1991, „Tehnologia materialelor electrotehnice și compozite” – vol. 1, 1994), toate apărute sub egida Universității Bacău. Se implică în activitatea de cercetare, obținând în calitate de coautor două certificate de inovator – pentru „Instalație de spart fontă” (1988) și pentru „Procedeu și instalație pentru obținerea pieselor turnate” (1989) – și două brevete acordate invenției „Instalație pentru solidificarea dirijată a oțelului turnat în lingotieră” (1989). În această perioadă își susține, de asemenea, referatele și lucrările,

obținând în 1992 diploma de doctor în Știința și ingineria materialelor și, apoi, postul de conferențiar universitar; câștigă contractele de cercetare „Procedeu de cercetare a particulelor și proceselor de interacțiune dintre aliajul lichid și materialul forme” și „Cercetări privind durata de viață a conductorilor pentru rețelele electrice” (ambele, 1993), participă la cea de-a IV-a Conferință Națională de Geometrie Descriptivă și Desen Tehnic de la Iași, dar la 1 septembrie 1994 se desparte iar de Universitatea băcăuană, fiind solicitat ca formator la Institutul Superior de Construcții din Casablanca (Maroc). Deși e vorbitor fluent de engleză și franceză, pentru a fi mai aproape de studenți se inițiază în limba arabă, urmând un curs la Institutul Cultural Francez (1994) și, în 1996, publică patru cursuri: „Prototypage rapide par ajout de matiere”, „Modelage en plâtre”, „Modelage en résine” și „Méthodes de la géométrie descriptive pour la détermination des vraies grandeurs” (I.S.B. Casablanca). Obține și certificatul CAD, iar la 1 septembrie 1997 revine, pentru un an, la Universitatea din Bacău, timp în care, sub egida acesteia și a Institutului de Rudologie din Le Mans (Franța), e atestat în managementul deșeurilor industriale și publică volumele „Prototipajul rapid prin adaos de material” (București, Editura Didactică și Pedagogică, 1998) și „Caiet de practică pedagogică. Discipline tehnice” (Bacău, Editura „Plumb”, 1998). În septembrie 1998 se reîntoarce în Maroc, fiind, concomitent, formator la Institutul Superior de Tehnologie Aplicată din Settât (1998-1999) și la Institutul Superior Industrial din Casablanca (1998-2000). Aici e certificat în comunicare didactică în franceză (1999), adăugând bibliografiei didactice cursul „Du virtuel au matériel par le prototypage rapide” (Settat, Université Hassan 1er, 1999) și „Cahier de prescriptions spéciales pour constructions métalliques” (I.S.I. Casablanca, 2000). La Universitatea din Settât participă la manifestări științifice, susținând conferința „Prototypage rapide par ajout de matiere: moyen moderne de production” (17 februarie 1999) și aducându-și contribuția, ca membru în Comisia de organizare, la bunul mers al „1er Symposium international EURETECH” (17-18 iulie 1999). Odată cu 1 septembrie 2000 revine la Universitatea din Bacău, fiind rând pe rând conferențiar, profesor și director de centru de cercetare. Elaborează noi cursuri („Studiul materialelor”, vol. 1, 2000; „Materiale

metalice. Obținere. Simbolizare. Proprietăți”, 2000; „Introducere în metoda predării disciplinelor tehnice”, 2002; „Contabilitate”, 2004; „Bilanțuri contabile”, 2005; „Managementul strategic al crizei, al riscului, al stresului”, 2007) și îndrumare pentru lucrările de laborator („Studiul materialelor”, vol. 1, 2000; „Coroziunea suprafețelor și metode de protecție”, 2002; „Știința și ingineria materialelor”, 2007), unele în colaborare cu alte cadre didactice ale Universității băcăuane. În calitate de coautor publică, de asemenea, volumele „Oțeluri microaliate cu limită de curgere ridicată (HSLA)”, „Tipuri de diagrame de echilibru termodinamic al fazelor aliajelor binare utilizate în studiul metalelor” (ambele, Buc., Editura Didactică și Pedagogică, 2000), „Abilități practice și metoda predării lor” (idem, 2002), „Managementul calității în învățământul preuniversitar” (idem, 2006), „Introducere în coroziunea materialelor metalice și nemetalice” (Bacău, Editura „Plumb”, 2002) și „Elemente de știința materialelor” (idem, 2004), iar ca autor, cărțile tehnice: „Studiul materialelor. Materiale metalice” (idem, 2001), „Studiul materialelor. Materiale nemetalice” (idem, 2001), „Elemente de metalurgie fizică/ Elements of Physical Metallurgy” (idem, 2003), „Introducere în managementul educațional din învățământul preuniversitar” (idem, 2003), „Managementul unităților școlare” (Buc., Editura Didactică și Pedagogică, 2005) și „Știința și ingineria materialelor” (idem, 2006). La acestea se adaugă peste 180 de lucrări științifice publicate în anuarele și revistele de specialitate ale Universităților din Ancona, Antalya, Bacău, Barcelona, București, Chișinău, Cluj-Napoca, Iași, Settât, Sevastopol, Suceava, Vicenza și Viena ori în volumele colective ale conferințelor și sesiunilor științifice la care a participat. Se perfecționează în continuare, luându-și diploma de masterat în administrarea afacerilor (MBA) la Universitatea Tehnică „Gh. Asachi” din Iași

(2002-2004), precum și încă trei certificate: managementul academic (Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați, Universitatea din Valladolid – Spania, 2001-2002), MET-WORLD/ EUROPE (2002) și Permisul european de conducere a computerului (2006-2007). Tot în această perioadă a câștigat încă patru contracte de cercetare (*Studiu tehnico-economic privind posibilitățile de îmbunătățire a activității de organizare și control, Studiu tehnico-economic privind oportunitatea investiției* Linie automată de prelucrare geam termoizolant într-o gamă variabilă de produse, *Tehnologie integrată de fabricație a pieselor realizate din table metalice subțiri și Studiu tehnico-economic privind oportunitatea diversificării producției de tâmplărie din PVC*), cu rezultate valorificate apoi în unele unități economice băcăuane. La provocarea gazetarului Mihai Buznea și-a descoperit vocația publicistică, oferind cititorilor „Ziarului de Bacău” savuroase tablete, note de călătorie, articole și opinii, grupate apoi în volumele „Mâncătoarele de ruj de buze din Casablanca” (Buc., Editura Didactică și Pedagogică, 2006), „Peste Prut și mai departe...” (idem, 2007), „Străluciri diamantine în Israel” (idem, 2008), „Grecia năbădăiosului înamorat, Zeus” (idem, 2009), „De ce fugi tu, tinere?!” (Bacău, Editura „Casa scriitorilor”, 2006), „Destine din spațiul saharo-siberian” (Iași, Editura „Junimea”, 2009), „O mie și una de invocări feministe” (idem, 2010), „Cu ochii peste gard” (idem, 2010), „Gulagul din umbra palmierilor” (idem, 2011), „Decupări de puzzle pe harta lumii” (Iași, Editura „TimoMoldova”, 2012), „Poezii patriotice trilingve” (Bacău, Editura „Rovimed”, 2013), „Bătrânul și Cuba” (idem, 2014), „Vietnam, mumia comunistă reîncarnată în dragon capitalist” (Buc., Editura Didactică și Pedagogică, 2015), „Cambodgia supraviețuitoarelor din comunismul maximalist al khmerilor roșii” (2016), „America panglicilor cenușii, un vis... românesc” (2017), „Candori, lame și... comutele bisericii și politiciii din Peru” (2018), „Trasee de bumerang prin Australia” (2018), „Calotă de gheață, pinguini și... temperaturi estivale în Antarctica” (2019), „Prin exotismul Oceanului Indian” (2019), „File din istoria șoptită a literaturii române” (2019), „Survoulul Pământului, cu escale în exotismul Oceanului Pacific” (2020), „Popasuri andine” (2020), „La umbra unui sombrero, prin Mexic” (2020), „Kenya, safari...” (2020),

„Călătorie în... pandemie, prin Africa” (2020), „Itinerar est-asiatic...” (2020), „Sub Crucea Sudului...” (2020), „Prin exotismul interoceanic...” (2021), toate la Editura „Rovimed”, o parte dintre ele traduse în franceză chiar de autor. Anul 2012 a marcat prima sa apariție peste hotare, Editura „Gunivas” din Chișinău publicându-i nu mai puțin de patru volume: „Străluciri diamantine în Israel”, în traducerea cercetătorului Ivan Pilkin, a treia ediție, revizuită și adăugită, a romanului „Gulagul din umbra palmierilor”, „Medalioane pe colier ghimpat” și „De-ale căturării de odinioară”, apoi „Scrisorile unui nistro-tisean” (2013) și „File din istoria șoptită a literaturii române” (2015). În propria traducere, dar în engleză, a apărut „Destinies from the Saharan-Siberian Space” (Reverberate Books Publishing Company, London, 2012). Apreciat în mediul universitar și în afara lui, a fost cooptat în comitetele științifice ale publicațiilor „Tehnologic Systems and Materials in Machines Building Field” (TSTM) și „Cercetări metalurgice și de noi materiale/ Metallurgy and New Materials Researches”, desemnat președinte al Comisiei centrale de organizare și evaluare a Olimpiadei Naționale de Educație Tehnologică (Bacău, 13-17 aprilie 2004) și al Comisiei de bacalaureat la inspectoratele școlare județene din Argeș, Bacău, Brăila, Constanța, Neamț, Prahova, Vrancea, cooptat ca membru în Comisia de organizare a Conferinței de Energetică din Bacău (23-24 octombrie 2003) și al altor manifestări de interes județean. Expert C.N.C.S.I.S. și A.R.A.C.I.S., a fost primit ca membru al Societății Române de Mecanica Ruperii și ASM International (Belgia) și distins cu *Diploma de excelență* pentru „întreaga activitate de profesor universitar, cercetător și inventator”, acordată de Forumul Inventatorilor Români la *Expotehnica și Infotehnica* (Bacău, 2004), *Diploma de excelență* și Medalia „Inventica” pentru *Procedeu și instalație pentru obținerea pieselor turnate*, oferită de Societatea Inventatorilor Români la Salonul Creației Tehnice (Bacău, 2004), *Premiul pentru presă scrisă - secțiunea Analiză* primit la Gala Presei Băcăuane (2007), *Premiul filialei Bacău a Uniunii Scriitorilor* (2008), *Diploma pentru marketing de carte* la Târgul de Carte „Gaudeamus” din Brașov (2009), *Premiul pentru proză* al Fundației Culturale „Georgeta și Mircea Cancicov” din Bacău (2009, 2012), *Premiul pentru proză* al Uniunii Scriitorilor – filiala Bacău la Gala Premiilor Asociației Culturale „Octavian Voicu” (2010, 2012) și *Diploma de excelență* a Universității de Stat din Chișinău (2012).

Cornel-Simion GALBEN

Motto: Fiecare cuvânt este o prejudecată.
Friedrich Nietzsche

Ion FERCU

șoaptele nuanțelor

Prejudecățile: infern și provocare eternă (17)

Am priceput, pe când eram prunc, faptul că abdomenul păianjenului conține glande care produc secreții din care va fi țesută, în... regie proprie, celebra sa pânză. Secrețiile au în compoziție o proteină îmbogățită cu alanină, care dă putere, și glicină, responsabilă de elasticitate. Cam așa îl percep și pe Nietzsche: un spirit care încearcă să sufoce prejudecăți cu o „pânză” pe care o țese din/ cu propriile resurse. Nu apelează la sprijinul vreunei autorități, la... resurse externe de argumentare. Am descoperit, cu ajutorul unui prieten, un altfel de Nietzsche: unul contemporan care-și țese, tot în regie proprie, un fel de pânză de păianjen pe care o aruncă asupra corpului religiei, folosind și resurse științifice. E un fel de Nietzsche... terestru. Nietzsche reevalua violent filosofia, arta, religia, cunoașterea în general, zămisind pe ruinele fumegânde ale reevaluării un univers ideatic în care omului îi este propusă o nouă tablă de valori. Christopher Hitchens, demolatorul... terestru, își aruncă plasa lui strivitoare doar peste corpul religiei. Dincolo de diferențele care-i fac să nu poată fi inclus în aceeași zonă a Olimpului cugetării, ambii au tolănită în gene sfidarea. Nietzsche sfidează violent autoritatea; de la Seneca, la Kant și până la Hegel, Hitchens sfidează furios (uneori chiar cu insolentă) universul religiei, fundamentele credinței: „Propria mea opinie este suficientă pentru mine și îmi revendic dreptul de a o apăra împotriva oricărui consens, a oricărei majorități, oriunde, oricând, oricând. Și oricine nu este de acord cu acest lucru poate alege un număr, se poate așeza la coadă, ca să mă sărute pe fund” („The Immortal Rejoinders of Christopher Hitchens”, *Vanity Fair*, casetă video, 13 ianuarie 2014).

Scriitor, critic literar și jurnalist anglo-american, Christopher Hitchens poartă la butonieră nu doar însemnele unei sfidări altoite pe intoleranță, ci și pe cele ale unui discurs în care credibilitatea are deseori o voce de sirenă modernă. Cine încearcă să arunce cartea sa „Dumnezeu nu este Mare. Cum otrăvește religia spiritul” (București, Editura Litera, 2020) în același orizont în care stă pitită „Biblia hazlie” a lui Léo Taxil nu are chemările celui care poate participa la o dezbateră autentică de idei. Reduta împotrivorilor lui Hitchens este puternică, dar în ea ființează și un călcâi al lui Ahile, întrucât, între altele, ni se spune că tot ceea ce se poate afirma fără probe poate fi respins fără probe... „Dumnezeu nu este Mare...” are chipul unei con-

strucții care nu poate fi evitată cu privirea, mai ales atunci când acesta aruncă în joc armii moderne împotriva prejudecăților... *The New York Times* notează (pagina a IV-a a copertei): „Cartea de față nu este o lectură facilă. Dimpotrivă, șochează la fiecare pagină, încercând să ne scoată din conformismul călduț în care ne-am instalat și să ne facă să gândim”. „Conformismul călduț” face trimitere, neîndoindu-ni, și la prejudecăți. Asta nu înseamnă că Hitchens nu este curtat de unele prejudecăți, de vreme ce scrie cu furie și-i numește „bufoni” pe cei care nu agreează ateismul său susținut nu doar de argumente științifice și istorice, ci și de intoleranță.

Invitându-ne către orizonturile „unui nou Iluminism”, Hitchens propune dezbaterii teme precum: „Religia ucide”, „Speculațiile metafizice ale religiei sunt false”, „Cum moare o religie”, „Ne face religia mai buni?”, „Ajunge religia să comită abuzuri asupra copiilor”, „Religia, ca păcat original”, „Pedeapsa veșnică și reguli imposibile de urmat”... Pentru el, religia „se trage din rădăcinile tânguitoare și temătoare ale speciei noastre și este o încercare copilărească de a satisface nevoia noastră inevitabilă de cunoaștere (precum cea de liniște, alinare și alte nevoi infantile)” (*op. cit.*, p. 96). Uneori, pentru a fi și mai persuasiv, invocă spirite importante precum Heinrich Heine, ca aliați: „În vremuri întunecate, religia e cel mai important îndrumător al omenirii, precum în nopțile fără lună un orb e cea mai bună călăuză; cunoaște căile și potecile cum nu le poate ști nici un văzător. Dar când se arată zorii, e lipsit de înțelepciune să te lași călăuzit de un orb” („Gânduri și idei”, apud *op. cit.*, p. 66).

Christopher Hitchens face parte din gruparea „Noul Ateism”, în care regăsim și voci precum cele ale lui Richard Dawkins, Sam Harris și Daniel Dennett, care formează „nucleul dur” al mișcării. „Noii atei”, iviți la începutul acestui secol, susțin că religia nu trebuie pur și simplu tolerată, ci mai ales combătută, criticată și demascată prin argumente raționale, oriunde își manifestă influența. Argumentele lui Hitchens, încărcate de furie demolatoare, cu origini în știință, istorie, literatură, viața religioasă, dezvăluie insule de absurd kafkian pitite în interiorul credinței. Reamintind de prăpăstiile aruncate în lume de cruciade, de

zvârcolirile ființării din Liban, din teritoriile palestiniene, Irak, Afganistan etc., el ne trimite și către o creatură monstruoasă precum Al-Qaeda, care tot în numele credinței își justifică ororile. Să privim și către Irlanda de Nord, împreună cu Hitchens, acolo unde bande ucigăse cu viziuni religioase diferite au comis crime inimaginabile: „În Belfast circulă o glumă veche despre omul oprit la o baricadă stradală și întrebat care îi e religia. Când răspunde că e ateu, urmează întrebarea: «Ateu protestant sau catolic?»” (*op. cit.*, p. 32). Un absurd concretizat, în Ulster, și într-un slogan sfidător: „Un parlament protestant pentru un popor protestant!” (*ibidem*)...

În esență, Hitchens, în cartea căruia găsim trimiteri către „prejudecățile deviate” și „prejudecățile latente”, invocându-l și pe Goothold Lessing („Anti-Goeze”), ambiționează dinamitarea dogmelor religioase, revendicându-se din orizontul căutărilor de adevăr: „Dacă Dumnezeu ar ține ascuns în mână sa dreaptă tot Adevărul, iar în mână stângă doar năzuința statornică și perseverență spre Adevăr, chiar dacă asta ar însemna că voi rătăci din nou și din nou apucând pe această cale, de mi s-ar cere să mă hotărâsc, aș alege cu toată umilința mâna sa stângă” (apud *op. cit.*, p. 400). „Agresiunile religiei”, crede el, pot genera catastrofe ale civilizației: „...o structură similară Inchiziției e pe punctul de a pune mâna pe o armă nucleară. Sub domnia îndobitocitoare a religiei, marea civilizație persană, cu toată creativitatea și rafinamentul ei, a ajuns să se stingă treptat. Cei mai mulți dintre scriitori, artiști și intelectuali sunt în exil sau, dacă nu, sunt sufocați de cenzură; femeile sunt obiecte și pradă sexuală; tinerii sunt, în majoritate, semi-analfabeți și fără slujbe. După un sfert de secol de teocrație, Iranul exportă tot ceea ce exporta când teocrații au preluat conducerea – fistic și covoare” (*ibidem*, p. 404).

Hitchens distruge cu nonșalanță și argumente precum celebrul pariu al lui Blaise Pascal. Gânditorul francez, vorbind despre raportarea noastră la existența lui Dumnezeu, ne invită să pariem fie pe existența, fie pe inexistența Lui. Dacă Dumnezeu nu există, nici credinciosul, nici necredinciosul nu are mare lucru de pierdut prin pariul lor. Dar dacă Dumnezeu există și noi am pariat pe exis-

tența Lui, suntem câștigători din toate punctele de vedere, pe când cei care au pariat pe inexistența Lui sunt într-o gravă pierdere. Dacă Dumnezeu nu există, o astfel de persoană va avea doar o pierdere minimă (unele plăceri, lux etc.), în timp ce în caz contrar va obține câștiguri infinite (o eternitate în Rai) și va evita pierderi infinite (o eternitate în Iad). Iată cum demolează Hitchens acest pariu: „Pascal îmi amintește de ipocritii și șarlatanii care abundă în raționamentele tradiției tal-mudice. Să nu muncești în ziua de sabat, dar poți să plătești pe cineva să-ți facă treaba. Ai respectat litera legii: în rest, ce mai contează? Dalai Lama ne spune că poți să apelezi la serviciile unei prostituate dacă nu ești tu cel care o plătește. Musulmanii și iții oferă posibilitatea unei «căsătorii temporare», permițându-le bărbaților, contra cost, să-și ia o soție timp de o oră sau două, cu îndeplinirea întregului ceremonial, urmând să divorțeze după ce-și termină treaba” (*ibidem*, p. 306). Interesante, chiar seducătoare, argumentele ar putea fi respinse de către unii, reproșându-li-se faptul că nu-și au obârșia în zona riguroasă a logicii aristotelice.

Iulian Bocai („Observator cultural”, 21-12-2018, „Cui îi e frică de Noul Ateism?”), subliniind că succesul „noilor atei”, concretizat în tirajul cărților vândute (care nu este „întru totul meritat”), ne trimite și către confrăți de-ai lui Hitchens – Michel Onfray, Savater, Michael Shermer, Sloterdijk, Lawrence Krauss –, ale căror voci sunt mai temperate, dar, citind cărțile acestora, ai crede că „ai de-a face cu un reviriment filosofic al necredinței mai ceva decât pe vremea când Hume și Voltaire suflau în pânzele anticlericalismului și se zvonea că-n Paris se ascund mii de atei. Și, într-adevăr, mulți dintre aceștia se reclamă, ca oameni cu respect pentru știință ori ca oameni de știință ei înșiși, de la raționalismul Epocii Luminilor”. Autorul avansează și gândul că toți cei „care ajung să citească Dawkins, Harris și Hitchens vor găsi acolo un ateism îngălat, înfumurat și în principiu superficial, repetând o serie de argumente epuizate deja înainte de Freud și Russell”. În aceeași notă, Tereza-Brândușa Palade („Dilema veche”, nr. 725, 11-17 ianuarie 2018) argumentează de ce crede că „a eșuat Noul Ateism”. Ea sugerează că până

și „ateii onorabili și-ar dori un ateism mai nuanțat, gentil și bine informat, care să pornească de la înțelegerea contextelor în care au apărut religiile lumii – nu de la decupaje, demonizări și caricaturizări. Noul Ateism le apare astăzi tuturor, deși din motive diferite, ca un bigotism tot mai nefrecventabil. Nu însă atât din motive epistemologice legate de raționalismul său platonice, ci pentru că nu răspunde așteptărilor morale sau ideologice ale nimănui, probabil cu excepția unui cerc restrâns de zeloți, încă devotați lui Sam Harris. Noul Ateism n-are anvergura unei «noi religii universale», ci a eșuat într-un lamentabil secularism”.

Filosoful John Gray, într-un interviu acordat lui Adam Forrest (<https://www.vice.com/ro/article/ywxjnk/cele-sapte-tipuri-de-atei>), pornind de la cartea sa „Seven Types of Atheism”, semnaleză existența unor orientări ateiste între care există dispute ireconciliabile: *haterii lui Dumnezeu* (atei care par să fie atât de obsedați de rău încât au, cumva, un fel de credință în Dumnezeu); *secularismul umanist* (a înlocuit ideea de Dumnezeu cu ideea de umanitate); *ateismul fără credință în progres* (reprezentat de spirite precum Joseph Conrad sau George Santayana); *ateismul fundamentat pe credința în știință* (știința a fost și va fi întotdeauna folosită de tot felul de oameni cu valori diferite); *ateismul care transformă politica în religie* (iacobinismul, nazismul, comunismul etc.); *ateismul mistic* („Sună ca niște oameni care au luat droguri și au devenit una cu universul”); *noii atei* (religia, ca știință primitivă, este o teorie științifică eșuată). Contraargumentarea ofensivei noilor atei de către John Gray nu este lipsită de temeuri raționale: „Religia nu e o teorie explicativă a lumii; e un mod de a găsi sensul vieții în lume”.

În căutarea statornică a adevărului, disputele teoretice sunt binefăcătoare. Fie și numai datorită faptului că, așa cum frumos zice Alexa Visarion, în toate cele văzute există o taină. Și cu atât mai mult în cele nevăzute, ci doar intuite. În „Interviuri” (Bacău, Editura Studion, 2020, p.102), criticul literar Marius Manta scrie: „La curtea regelui, doar bufonul își putea permite orice. Cumva, paradoxal, el era la începutul și sfârșitul libertății”. *Mutatis mutandis*, îmi spun că în truda cea mare a cunoașterii poate că este nevoie de bufoni care stau la începutul și la sfârșitul libertății de a afla adevărul... Pasișând esența unei interogații tulburătoare care a fost trimisă în lume de universitarul Adrian Jicu, îndrăznesc: „Dar dacă Hitchens este unul dintre acești «bufoni»?”

O istorie a Waffen-SS trebuie să treacă însă dincolo de a înșirui atrocități. Întruchipează una dintre cele mai fascinante organizații născute din sistemul nazist.

Adrian Gilbert

Ajungând la putere în ianuarie 1933, Adolf Hitler, cancelar și Führer al Germaniei, căruia armata îi va presta un jurământ sacru (*Jur, în fața lui Dumnezeu, acest jurământ sacru de a-l asculta necondiționat pe Adolf Hitler, Führerul Reichului german și al poporului și comandantul suprem al Wehrmachtului. Ca un soldat curajos, voi fi gata să-mi risc viața oricând pentru acest jurământ*), era obsedat de câteva idei revanșarde, ce izvorau din nemulțumirile sale în urma Tratatului de la Versailles: pierderea unor teritorii, despăgubiri economice uriașe și ura contra evreilor pe care-i considera, în parte, vinovați de înfrângerea Germaniei. Așadar, pentru a-și înfăptui planurile sale megalomane de dominație europeană și mondială, Hitler avea nevoie de o armată puternică, bine înzestrată, echipată și instruită. Introduce serviciul militar obligatoriu, iar Reichswehrul devine Wehrmacht. Instrucția era istovitoare, iar mila, compasiunea sunt disprețuite. Încălcând, astfel, toate prevederile Tratatului de la Versailles, Hitler trece la remilitarizarea Germaniei, reușind în câțiva ani să pună pe picior de război o Germanie care va înflori Europa, alcătuind împreună cu Italia și Japonia o Axă tripartită, o alianță sortită eșecului, pentru că Italia, bunăoară, nu s-a dovedit un companion de același calibru, iar Japonia nutrea ambiții expansioniste în Pacific contra SUA, nicidecum nu-și dorea un conflict cu Uniunea Sovietică, de care fusese înfrântă în 1939. Deși despre al Doilea Război Mondial s-au scris câteva tomuri datorate lui Liddell Hart, Andrew Roberts, Antony Beevor, studiile și cărțile consacrate Wehrmachtului și unităților Waffen-SS continuă să apară. E și cazul cărții lui Adrian Gilbert*, secționată în cinci părți și 31 de capitole, anexe, bibliografie selectivă, indice. Ce lipsesc acestei cărți sunt o sumară notiță însoțitoare cu date despre autor și un set de fotografii de epocă înfățișând soldați, ofițeri superiori și oameni politici amintiți de-a lungul narațiunii. După încheierea Marelui Război, armata germană fiind desființată, s-au semnalat nemulțumiri și suferințe foștilor combatanți, care se reorganizează în *Freikorps*, condus de Manfred von Killinger, viitor ambasador al Germaniei naziste în România, *Batalioanele de Asalt* (SA), conduse de Ernst Röhm, așa-numitele *Cămași Brune*. Hitler era conștient de necesitatea unei găzdi de corp care să-l protejeze de eventualii rivali. SS-ul datează din 1923, iar Himmler este numit de Hitler la conducerea sa în 1929. Treptat, SS-ul devine o forță de elită, își mărește necontenit efectivele, beneficiază, în câteva rânduri, de uniforme noi, iar garda sa de corp era separată de armată și poliție și *semiindependentă* de restul

Ionel SAVITESCU

Armata lui Hitler, în război

SS-ului (p. 31), depunând următorul jurământ: *Îți jurăm ție, Adolf Hitler, loialitate și curaj. Îți făgăduim, ție și superiorilor desemnați de tine, supunere până la moarte. Așa să ne ajute Dumnezeu!* (p. 31). Rivalitatea dintre Wehrmacht și SA este rezolvată în *Noaptea Cuțitelor Lungi*, când conducerea SA-ului în frunte cu Röhm este decapitată. Anterior, Hitler i-a apreciat public pe SS-iști: *Soldații SS, onoarea voastră este loialitatea* (p. 27). Simbolul Totenkopf (*Cap de mort*) împreună cu oasele încrucișate este adoptat de SS-iști, simbol cu ascendențe până la Frederic cel Mare al Prusiei (1712 - 1786). În SS erau primiți numai tinerii germani cu sânge arian, înalți (1,80 / 1,84 m), cu o bună condiție fizică. În concluzie, erau educați în spirit spartan. Consolidându-și poziția internă, Hitler trece la anexiuni: Renania, Austria, Suedia, în fine, toată Cehoslovacia, apoi atenția lui Hitler se îndreaptă spre Polonia, care este invadată la 1 septembrie 1939, iar la 17 septembrie, Uniunea Sovietică atacă Polonia din partea estică. Germania primește un ultimatum britanic de retragere, dar nerepectându-l, Marea Britanie, apoi Franța i-au declarat război. Îmbătat de succesul asupra Poloniei, Hitler voia ca Franța să fie atacată în noiembrie 1939, dar opoziția tacită a generalilor germani, iarna care se apropia l-au determinat să amâne pentru 1940. Hitler acceptă planul generalului von Manstein ca Franța să fie atacată prin Ardeni. Pe 10 mai 1940 este invadată Olanda, care capitulează pe 15 mai. Ofensiva germană prin Ardeni este încununată cu succes, încât i-a surprins și pe generalii germani. Soldații germani comit execuții de civili francezi, iar soldații britanici din regimentul Norfolk s-au predat și sunt mitraliați de germani, scăpând numai doi soldați britanici, care au depus mărturia după război. Pe 4 iunie 1940, soldații aliați se salvează ajungând la Dunkirk. Trupele germane pătrund în Paris (14 iunie 1940) și în interiorul Franței, se încheie armistițiul, Franța fiind împărțită în două: partea de nord și de vest ocupată de germani, iar partea sudică a fost condusă de un guvern-marionetă. Hitler era mândru de performanța sa: în șase săptămâni reușite să învingă Franța, Marea Britanie, Belgia, Olanda, în timp ce Kaizerul Wilhelm II nu reușise aceasta în patru ani. Încântat, Hitler face o vizită discretă la Paris însoțit de Albert Speer. Deși dorea invazia Marii Britanii (*Operațiunea Leul de Mare*), Hitler își pierde interesul și devine preocupat de cucerirea Uniunii Sovietice, ca apoi să se întoarcă asupra Angliei. Evident, o mare

greșeală, pentru că Hitler nu era conștient de ce-l așteaptă: o țară imensă, cu climă aspră, lipsită de șosele moderne, încât deplasa trupelor, a blindatelor și a pieselor de artilerie va fi dificilă, iar armata rusă lupta cu dârzenie, spre supriinderea generalilor nemți. Apoi, a intervenit situația din Primul Război Mondial: lupta pe două fronturi, care va secătui puterea militară germană. Invazia Rusiei este amânată din cauza campaniei din Balcani, dusă de Hitler în ajutorul lui Mussolini. *Operațiunea Barbarossa*, cum era denumită invazia Rusiei, începe la 22 iunie 1941, ora 03.15 dimineața. Stalin fusese informat de către Churchill și Richard Sorge despre iminentul atac german, dar refuzase să le dea crezare. Wehrmachtul pătrunde în Uniunea Sovietică în trei direcții: feldmareșalul von Leeb înaintează spre nord (cu misiunea de a cucerii Leningradul), centru (grup de armate condus de von Bock, având drept țintă Moscova) și sud (grup de armate condus de von Rundstedt, cu misiunea de a ajunge în Caucaz: *Hitler și Wehrmachtul au justificat invazia Uniunii Sovietice ca fiind o acțiune preventivă, determinată de planurile Armatei Roșii de a coteri Germania și a subjuga Europa în lanțurile comunismului* (p. 176). Mărturia soldatului Hans Quassowski întărește ideea că Hitler se temea de o invazie sovietică (p. 177). În acest scop, Stalin face anexiuni, provoacă Războiul de Iarnă (1939 - 1940) cu Finlanda, dar Adrian Gilbert conchide că în 1941, Stalin nu avea nici cea mai mică intenție să invadeze Occidentul (p. 177). Războiul este pornit de Hitler din dorința de a-și crea un **spațiu vital (Lebensraum)**: *Războiul de pe Frontul de Est a fost de la bun început un război al atrocităților. Ambele tabere au ucis și au mutilat prizonieri, în timp ce forțele germane au comis acte de răă cruzime împotriva localnicilor, ucigând, siluind și jefuind după bunul plac, odată ce pătrundeau*

tot mai adânc pe teritoriul Uniunii Sovietice (p. 179). Mizând pe o victorie rapidă, în câteva săptămâni, Hitler a neglijat multe aspecte ale unui război care s-a prelungit în mod neașteptat. Treptat, înaintarea vijelioasă a nemților încetinește, încep să piardă ofițeri și soldați, iar speranța într-o victorie rapidă și capitularea Armatei Roșii dispăre. În grupul de armate Sud condus de von Rundstedt se afla și o unitate de soldați români de o calitate îndoieală (p. 204 și 274). La fel consideră și Michael K. Jones în „Stalingrad. Cum a triumfat Armata Roșie?” (Buc., Ed. „Corint”, 2013, p. 359): *Armatele române, aliate ale nemților care apărau aceste poziții, s-au dezintegrat într-un haos deplin*. În schimb, Antony Beevor, în „Stalingrad”, îl citează pe maiorul german Bruno Gebele: *Românii au luptat vitejește, dar împotriva valurilor de atacuri sovietice nu aveau nicio șansă să reziste prea mult. Diviziile române, nu cele germane, au fost cele care au dus greul*. Sosirea toamnei, cu ploile interminabile (*rasputița*), îngreunează înaintarea, iar hrana, munițiile, combustibilul sosesec cu întârziere. Rușii surprind prin tancurile T34 și lansatoarele de rachete katiușa (*Orga lui Stalin*). La Rostov, nemții sunt nevoiți să se retragă provocând furia lui Hitler (p. 218). Înaintarea spre Moscova se produce rapid, nemții fac numeroși prizonieri, încât Franz Halder, șeful de Stat Major, considera că această campanie din Rusia fusese câștigată în două săptămâni, dar revine notând că-i subestimase pe ruși, care erau buni luptători, iar numărul lor de divizii era neașteptat de mare (p. 226). Totuși, nemții ajung la periferia Moscovei, de unde se vedeau turnurile Kremlinului (p. 233). După atacul japonez de la Pearl Harbor (7 decembrie 1941), Hitler comite greșeala de a declara război SUA (11 decembrie 1941). În sud, nemții doresc cucerirea Stalingradului și a rezervelor de petrol din Caucaz, dar Armata 6 germană condusă de von Paulus capitulează, iar aceea din Caucaz este salvată cu greu. Vara anului 1943 este renumită prin bătălia de blindate de la Kursk, începută pe 5 iulie. La Prohorovka, înfruntarea celor două armate a fost cumplită: *cea mai mare bătălie de tancuri din istorie* (p. 301). La 12 iulie, Hitler decide ca ofensiva de la Kursk să fie încheiată, chiar dacă von Manstein protestase. După această bătălie, inițiativa strategică este preluată de Armata Roșie. Himmler își mărește efectivele trupelor Waffen-SS, dorind să devină o armată europeană multinațională, printre noii recruți aflându-se și Günther Grass. Pe

Frontul de Vest, după atacul canadian de la Dieppe (august 1942), are loc debarcarea aliaților occidentali în Sicilia (1943), apoi debarcarea în Normandia (6 iunie 1944), Hitler fiind nevoit să lupte pe două fronturi. Tot în 1944 (20 iulie) are loc tentativa de asasinare a lui Hitler, care scapă în mod miraculos, iar complotiștii sunt pedepsiți fără milă. Feldmareșalului von Rommel i se propune sinuciderea sau Tribunalul Poporului. Kluge este chemat la Berlin și pe drum se sinucide, lăsând o scrisoare pentru Hitler. Armata germană se confruntă cu atacurile partizanilor, cu răscoala evreilor din ghetoul din Varșovia, cu Rezistența franceză și cea poloneză. Lipsa acută de soldați l-a determinat pe Hitler să înroleze tineri născuți în 1926 (*Divizia Hitlerjugent*). Se comit atrocități în Franța, la fel se întâmplase în Cehoslovacia, când a fost asasinat Heydrich, distrugându-se un sat, și au fost masacrați numeroși civili. O ultimă ofensivă plănuită de Hitler în Ardeni contra armatei americane (16 decembrie 1944) s-a soldat cu o înfrângere (p. 482). Implicit, după aceste insuccese, Hitler se va confrunta cu pierderea unor aliați: Ungaria, România, Bulgaria, iar în Germania, Himmler îl va trăda, încercând să negocieze o pace cu aliații occidentali. Încercările sale sunt respinse de Churchill. În sfârșit, la 20 aprilie 1945, Hitler își serbează a 56-a aniversare, la care au participat: Göring, Goebbels, Bormann, Speer, Ribbentrop, Himmler. Aflând de trădarea lui Himmler, Hitler ordonă arestarea acestuia, iar pe Hermann Fegelein, deși era însurat cu sora Evei Braun, îl execută. La 30 aprilie 1945, Hitler și Eva Braun s-au sinucis. Au fost urmați de Goebbels și familia sa. Amiralul Dönitz devine conducătorul Germaniei. La Reims (7 mai) și Berlin (9 mai), Germania capitulează necondiționat. Himmler fuge, dar este identificat la un post de control și se sinucide. Aliații hotărăsc pedepsirea naziștilor la Nürnberg. SS-ul și Waffen-SS sunt declarate organizații criminale. Multe căpetenii naziste sunt executate, iar numeroși ofițeri și soldați germani sunt duși în Siberia, de unde sunt eliberați în 1946, 1949, 1955. În Germania postbelică, aflată sub controlul aliaților occidentali, apar organizații de preamărire a diviziilor Waffen-SS și se scriu cărți evocative.

Semnalăm totuși că la pagina 33, nu Rudolf Hess a fost comandantul lagărului de la Auschwitz, ci Rudolf Höss. Hess fusese adjunctul lui Hitler, care fugise în Marea Britanie în mai 1941. Și-a sfârșit viața în 1987, la închisoarea Spandau din Berlin.

* Adrian Gilbert, „Waffen-SS. Armata lui Hitler în război”; traducere din limba engleză de Iris-Manuela Anghel, București, Editura RAO, 2020, 587 p.

Adonis (Siria)

Balena și coarnele țapului

Adonis (Adunis) este pseudonimul literar al lui Ali Ahmed Said Esber, născut la 1 ianuarie 1930 la Qasabin, în nordul Siriei, într-o familie de confesiune alauită (o formă de šiism), de expresie arabă și franceză. Pseudonimul se referă la zeul de origine feniciană, simbol al reînnoirii ciclice. Începe să publice poezii prin 1949, când își ia bacalaureatul și pseudonimul de *Adonis* (Adunis). În 1954, obține o licență în filozofie la Universitatea din Damasc. Face șase luni de închisoare (1955-1956), tributul apartenenței la Partidul Naționalist Sirian, care își propunea fărâșirea unei mari națiuni siriene în Orientul Mijlociu. În 1956, fuge la Beirut, în Liban, unde fondează, împreună cu poetul siriano-libanez Yusuf al-Khal, revista „Poezia” (anii 1960), al cărei program cuprindea manifestul unei eliberări necondiționate de tradiție și al dorinței

de internaționalizare a poeziei. Obține naționalitatea libaneză în 1962. Se consacră literaturii și renunță, treptat, la politică. În 1968, înființează revista „Poziții”, interzisă imediat în lumea arabă, ce se dovedește a fi nu numai un spațiu al libertății de gândire și de creație, ci și un veritabil laborator de revoluționare „destructurată” a poeziei. În această perioadă, îi traduce în arabă pe Baudelaire, Henri Michaux, Saint-John Perse, iar în franceză, pe marele poet clasic arab (sirian) Abu al-Al' Ahmad al-Ma'ri. Adonis se gândește la o reînnoire a poeziei arabe moderne și contemporane sprijinindu-se pe unele achiziții ale glorioasei tradiții a acesteia, dar și pe bogăția marii lirici occidentale, într-un proces de sincronizare a teoriei și practicii literare. După războiul civil libanez, părăsește, în 1980, Libanul, iar din 1985 se refugiază la Paris,

unde trăiește și astăzi, când are 91 de ani. Este reprezentantul Ligii Arabe la UNESCO.

Poet, publicist, critic literar și eseist de anvergură, e considerat, de mai multă vreme, unul dintre cei mai mari poeți arabi în viață, un iconoclast în privința reevaluării critice a tradiției poetice arabe, presiunilor intelectuale, politice și religioase ale lumii arabe actuale (volumul „Rugăciunea și Sabia” e simptomatic). Marile teme ale operelor sale sunt nedreptatea, dictatura, războiul, mizeria etc. Fără a deveni un „poet angajat”, a transformat evenimente fundamentale ale lumii moderne și contemporane în mituri poetice („Timpul orașelor”). A primit zeci de premii prestigioase și a fost nominalizat de câteva ori pentru câștigarea Premiului Nobel pentru Literatură. Spicuim, dintre cele aproape 40 de volume, câteva de

mare succes: „Frunze în vânt”, „Mormânt pentru New York”, „Cartea migrațiilor”, „Ismael”, „Memoria vântului”, „Poemul lui Babel”, „Pădurea iubirii și noi”, „Ierusalim”, „Siria: o singură pernă pentru cer și pământ” (poezie); „Divanul poeziei arabe clasice” (antologie); „Teatrul și Oglinzile”, „Vremea poeziei”, „Prefață pentru sfârșiturile de secol”, „Politica gândirii”, „Privirea lui Orfeu”, „Sufism și suprarealism” (eseuri).

Prezentare și traducere:
Gheorghe IORGA

Un poet

De unde vine poetul ăsta? Uneori vorbește cum vorbesc arborii, alteori cum vorbesc fulgerul.

Într-o zi a spus: „Mereu când ascult Natura, mă îndoiesc și mai mult că cerul e transparent, cum pretind unii poeți și mulți filozofi. Pesemne că cerul locuiește în bucătăria vântului, având grijă să-și arate densitatea și lăcomia devorând pământul.”

Un trandafir

E trandafirul tău plecându-se sub efectul bolii; o boală diagnosticată de un prieten doctor printre doctorii parfumului. El a spus: „E o tumoare ce are drept cauză proasta folosire a luminii”. Un alt prieten doctor a spus: „Boala asta i se trage din proasta folosire a umbrei”.

L-am observat în ajun, am văzut în trupul său o grăsime, am fost convins că provenea din aer, căci trandafirul nu respiră decât fumul. A fost cât pe ce să-i ating plămânii cu mâinile în timp ce încercam să reabilitez coroana și ființa lui de trandafir. Atunci mi s-a părut că văd chipul spațiului ieșind din gâtul său înclinat.

Coarnele țapului

După ce am dobândit o lungă experiență a vieții, voi fi mai predispus să spun că norii

Parisului pot fi un strat pictat și că aerul poate fi un fel de clei ale cărui secrete nu încetez să le pătrund.

Nu-mi amintesc să fi văzut undeva luna târându-și rochia muiată în apa dorințelor ei cum am văzut-o ieri în cerul Parisului. Mi s-a părut că-mi șușotea niște cuvinte: „Nu acorda nicio atenție acestor temple care te înconjoară! Aminteste-ți mereu de Apollo: *La Delos, Apollo a construit un templu din coarnele țapului*”.

O femeie

Ce splendoare, această femeie, și ce bogăție! El trăise cu ea o veșnicie și simțea că de câte ori o vedea era ca și cum se întâmpla pentru prima oară. Ea este aceea care i-a revelat că poezia are un corp și că Eros locuiește în el, nepărăsindu-l niciodată, plim-

bându-se în ținuturile sale. Uneori în pielea și porii ei, alteori în profunzimi de nepătruns.

Ea este aceea care i-a spus: „Viața omului nu-i decât zădărnice: nu-i prin urmare mai bine să-și trăiască viața irosită în foile ce se numesc carnet de iubire?”

Odată, din respect pentru această femeie, i-a spus trupului său să-și creeze în fiecare zi un înlocuitor. Dar, de atunci, a început să simtă că el nu mai este trupul său, nici substitutul pe care și l-a creat. Până când, până când, îi va fi cu neputință să te trezească, pe tine, femeie, pădure dormind în venele sale?

Gânduri

Sunt gânduri ce-i călăuzesc pe oameni, iar altele asemănătoare nu regăsim decât în cele pe care le colportează pulbe-

rea și vântul. Gânduri ce dau lecții doar despre viteza veștejerii în viața dând lecții doar despre strălucire.

Ele par când ca niște găuri în straturile conștiinței, adăpost al lacrimilor; când precum cenușa pe un pământ devastat. Ele sunt, în orice împrejurare, maci purtând catifeaua timpului.

Gânduri – stropi de noroi, repezindu-se asupra pupilei ochiului. Se revarsă adesea în capete ca apa sub presiune. Ce straniu e limbajul lor: nu face nimic altceva decât să umple gura a ceea ce e permis cu toate interdicțiile!

Iona și balena

Am fost surprins de un fluture care și-a întins aripile ca pe o strângere de mâini, peste

pedica puștii. Dar ce spun? Nu m-a surprins nicidecum. Căci când decojim fructul progresului – fruct ce domină lumea –, nu vedem sub coajă decât crabii muncind din greu. În acest progres, suntem ca Iona înotând în pântecul balenei. Însă balena nu mai este în mare; pământul întreg a devenit balenă.

Iată fructul ce „ne hrănește”, își cere ceea ce i se cuvine: îl obligă pe fiecare dintre noi să-i întrețină adevărurile ca pe niște bestii feroce și să-și petreacă, în același timp, viața blamându-și prăzile, blestemându-le. Uite-i pe oameni sub pomii acestui fruct ca niște frunze împrăștiat pe care numai căderea le adună!

Casa și lumea

În casa unde s-a născut, el n-a văzut nicio imagine agățată pe vreunul dintre pereți. Dar, pentru el, totul era imagine. Chiar casa, drumul, copacul, piatra, norii, orizontul. Oamenii erau, și ei, în ochii lui, niște imagini. Viața însăși nu era decât un cuvânt pe care îl silabisea între două tărâmurii:

un soare de strivitoare prezentă a verii

și un vânt de iarnă suflând ca și când era purtat de capetele demonilor. Dar, cu toate astea, pășea în mersul lui printre aceste imagini de parcă dansa într-o sărbătoare de lumină.

